

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GEÇ İKİ DİLLİ BİREYLERİN
YAZILI ANLATIMLARI ÜZERİNE BİR HATA ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

Ömer ŞİHANLIOĞLU

Danışman
Doç. Dr. Mesut GÜN

Nevşehir
Ocak/2021

TEŞEKKÜR

İki dilli bireyler ile ilgili yaptığım bu çalışmada, tez konuma ilham kaynağı olan ve beni de iki dilli bir birey olarak yetiştiren aileme yanımnda oldukları ve destekleri için çok teşekkür ediyorum.

Tez için verileri toplamama ve katılımcıları bulmama yardım eden değerli arkadaşım Muhenned İBRAHİM'e tezin başından sonuna kadar yardımını eksik etmediği için teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim boyunca ilgimi en çok çeken derslere giren, odasına girdiğimizde verdiği değerli akademik bilgilerin yanı sıra bizlere motivasyon veren, eğitimci, yardımsever, kıymetli öğretmenim, Sayın Doç. Dr. Bahar İŐİGÜZEL'e teşekkür ediyorum.

Kendisini tanıdığım zamandan bu yana bana farklı bakış açıları kazandıran, beni motive eden, bu süreç içerisinde rehberlik edip yardımını esirgemeyen, hoşsohbet, saygıdeğer tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Mesut GÜN'e teşekkür ediyorum.

Var olmaya devam ettiğim zaman dilimi içerisinde, bana çok Şey öğreten, bana kendimi iyi hissettiren, fener olup yol gösteren, beni düşünen, seven, güldüren ve kendisini hayatımda hem akademik olarak hem de kişilik olarak rol model aldığım değerli eş danışmanım Sayın Doç. Dr. Ömer Tuğrul KARA'ya destekleri için teşekkür ediyorum.

TÜRKİYE'DEKİ SURIYELİ GEÇ İKİ DİLLİ BİREYLERİN YAZILI ANLATIMLARI ÜZERİNE BİR HATA ANALİZİ

Ömer ŞİHANLIOĞLU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, (Ocak) 2021
Danışmanlar: Doç. Dr. Mesut GÜN, Doç. Dr. Ömer Tuğrul KARA

ÖZET

İki dillilik olgusu, günümüzde popülerliğini korumakta ve uzmanlar tarafından birçok noktayla ilişkilendirilip açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmanın amacı ise Suriyeli geç iki dilli bireylerden elde edilen yazılı dokümanları hata analizi yaklaşımıyla inceleyerek hata türlerini belirlemek, elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların geç iki dilli olmaları ile yazma hataları arasındaki ilgiyi ortaya çıkarmaktır. Türkiye'deki Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarının hata analizi yaklaşımıyla incelendiği bu çalışmada, iki dillilik kavramı detaylı olarak ele alınmış olup dil edinimine, ikinci dil edinimine, iki dilliliğin tanımına ve iki dillilik türlerine geniş olarak yer verilmiştir. Bu çalışmada, iki dillilik türlerinden geç iki dillilik türü ele alınmıştır. Bu doğrultuda, Suriyeli geç iki dilli 80 birey seçilmiştir. Seçilen bireylerin alt yaş sınırı olarak 8, üst yaş sınırı ise 15 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada, bilimsel araştırma yöntemlerinden biri olan karma yöntem kullanılmıştır. Doküman incelemesinden elde edilen nicel veriler hata türlerine göre sınıflandırılıp raporlaştırılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarında yaptığı toplam hata sayısı 1205'tir. Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarında yaptıkları 1205 hatanın 388'i biçim bilimsel hatalardır. Bu hata sayısı, genel hataların %32'sini oluşturur ve en sık yapılan hata türüdür. Biçim bilimsel unsurların erken yaşta edinildiği göz önüne alındığında bu unsurların bozulup yozlaşmasının uzun yıllar aldığı söylenebilir. Araştırmaya katılan geç iki dilli bireylerin yaş aralığı doğrultusunda, bireylerin yaptıkları en sık hata türünün biçim bilimsel hatalar olması katılımcıların geç iki dilli olmalarını doğrular niteliktedir. Araştırma kapsamında ortaya çıkan

sonuçlar, Türkiye’deki Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarında yaptıkları hatalar ile geç iki dilli olmaları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca saptanan hataların özelliklerinden hareketle, Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarında yaptıkları hata türlerinin dili erken yaşta edinen iki dilli bireylerin hatalarından farklı olduğu öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İki dillilik, Geç iki dillilik, Dil edinimi, İkinci dil edinimi, Hata analizi, Yazma

**AN ERROR ANALYSIS UPON WRITTEN EXPRESSIONS OF SYRIAN
LATE BILINGUAL INDIVIDUALS IN TURKEY**

Ömer ŞIHANLIOĞLU

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences
Department of Turkish Language Teaching, M.A., (January) 2021
Supervisors: Doç. Dr. Mesut GÜN, Dr. Ömer Tuğrul KARA**

ABSTRACT

The phenomenon of bilingualism maintains its popularity today and is tried to be explained by many points by experts. The aim of this study is to determine the types of errors by examining the written documents obtained from Syrian late bilingual individuals with an error analysis approach, and to reveal the relationship between the participants' late bilingualism and writing errors in line with the data obtained. The concept of bilingualism has discussed in detail in this study where Syrian late bilingual individuals' written expressions are analyzed with the error analysis approach. Language acquisition, second language acquisition, definitions of bilingualism and the types of bilingualism were widely covered. In this study, the main topic is late bilingualism. In this direction, 80 Syrian late bilingual individuals were selected. The lower age limit of the selected individuals is 8, and the upper age limit is 15. The mixed method, one of the scientific research methods, was used in this study. Quantitative data obtained from document analysis were classified and reported according to error types. According to the data obtained within the scope of the research, the total number of mistakes made by Syrian late bilingual individuals in their written expressions is 1205. Morphological errors are the most common mistakes. 388 of the 1205 mistakes that Syrian late bilingual individuals make in their written expressions are morphological errors. This number of errors constitutes 32% of the general errors and is the most common error type. Considering that the morphological elements are acquired at an early age, it can be said that it takes many years for these elements to deteriorate and degenerate. In line with the age range of late bilingual individuals participating in the study, the fact that the most common

type of mistakes made by individuals is morphological errors confirms their late bilingualism. The results of the research show that the Syrian late bilingual individuals make in their written expressions, it turns out that the errors are directly related to the fact that the individuals are late bilinguals. In addition, based on the characteristics of the errors detected, it is predicted that the types of mistakes Syrian late bilingual individuals make in their written expressions are different from those of bilingual individuals who acquired the language at an early age.

Keywords: Bilingualism, Late bilingualism, Language acquisition, Second language acquisition, Error analysis, Writing

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	II
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	III
KABUL VE ONAY SAYFASI	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET	VI
ABSTRACT.....	VIII
İÇİNDEKİLER	X
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	XIV
ŞEKİLLER LİSTESİ	XV
TABLolar LİSTESİ.....	XVI
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM CÜMLESİ.....	3
1.2. ALT PROBLEMLER	3
1.3. PROBLEM DURUMU	4
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
2. İKİ DİLLİLİK	6
2.3. İKİ DİLLİLİĞİN TANIMI.....	6
2.5. İKİ DİLLİLİĞİN SINIFLANDIRILMASI	8
2.6. İKİ DİLLİLİK TÜRLERİ	9
2.6.1. Eşzamanlı İki Dillilik.....	9
2.6.2. Ardıl İki Dillilik	11
2.6.3. Uyuyan / Hareketsiz İki Dillilik.....	12
2.6.4. Birleşik ve Eşgüdümlü İki Dillilik.....	12
2.6.5. Dengeli ve Baskın İki Dillilik.....	13
2.6.6. Katılımlı ve Çıkarmalı İki Dillilik	14
2.6.7. Doğal İki Dillilik / Birincil İki Dillilik	15
2.6.8. Algisal / Alıcı/ Pasif İki Dillilik.....	16
2.6.9. Üretimsel /Aktif İki Dillilik	16
2.6.10. Halk ve Elit İki Dillilik	16
2.6.11. Akademik/ İkincil İki Dillilik	17
2.6.12. Erken İki Dillilik.....	17
2.6.13. Ambilingualism	18

2.6.14. Equilingualism	18
2.6.15. İşlevsel İki Dillilik	18
2.6.16. Seçmeli İki Dillilik	18
2.6.17. Geç İki Dillilik	18
2.7. GEÇ İKİ DİLLİLİK VE YAŞ ETKİSİ	20
2.8. GEÇ VE ERKEN İKİ DİLLİLERDE DİL GELİŞİMİ	21
2.9. İKİNCİ DİL EDİNİMİ.....	23
2.9.1. Edinme-Öğrenme Hipotezi	24
2.9.2. Monitör Hipotezi	24
2.9.3. Doğal Düzen Hipotezi	24
2.9.4. Girdi Hipotezi	25
2.9.5. Duyuşsal Filtre Hipotezi	25
2.9.6. Kritik Dönem Hipotezi	25
2.9.7. Eşik Teorisi	27
2.10. İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	30
3. HATA ANALİZİ	30
3.1. YAZMA	30
3.1.1. İkinci Dilde Yazma.....	31
3.2. HATA	32
3.3. HATA ANALİZİ.....	33
3.4. HATA TÜRLERİ	34
3.4.1. Dil bilimsel Hata Sınıflandırılması.....	34
3.4.1.1. Ses Bilimsel Hatalar	35
3.4.1.2. Söz Dizimsel Hatalar	35
3.4.1.3. Biçim Bilimsel Hatalar	36
3.4.1.4. Sözcüksel ve Anlamsal Hatalar	36
3.4.1.5. Yazım Hataları.....	36
3.4.1.6. Yüzey Stratejisi Sınıflandırmasında Hatalar.....	37
3.4.1.7. Eksiltme Hatası.....	37
3.4.1.8. Ekleme Hatası	37
3.4.1.9. Yanlış Form Kullanımı Hatası.....	38
3.4.1.10. Yanlış Dizim Hatası.....	38
3.4.1.11. Karşılaştırmalı Analiz Sınıflandırmasında Hatalar.....	38
3.4.1.12. Diliçi - Gelişimsel Hatalar	38
3.4.1.13. Diller Arası Hatalar.....	38
3.4.1.14. Belirsiz Hatalar	38
3.4.1.15. Özgün Hatalar	39
3.4.1.16. İletişimsel Etki Sınıflandırmasında Hata	39
3.5. ARAPÇA DİLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	42
4. YÖNTEM.....	42
4.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	42

4.2. SINIRLILIKLAR	42
4.3. VARSAYIMLAR	42
4.4. EVREN VE ÖRNEKLEM	42
4.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE ANALİZİ	43
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	45
5. BULGULAR VE YORUM.....	45
5.1. HATALARIN ANALİZİ EVRESİ.....	45
5.2. SES BİLİMSEL HATALAR	46
5.2.1. Önlük-Artlık Uyumu Hataları.....	46
5.2.2. /a/ ve /ı/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	47
5.2.3. /a/ ve /u/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	48
5.2.4. /i/ ve /ı/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	48
5.2.5. /i/ ve /y/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	50
5.2.6. /a/ ve /e/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	50
5.2.7. /a/ ve /i/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	51
5.2.8. /e/ ve /i/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	51
5.2.9. /ü/ ve /ö/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	52
5.2.10. /ö/ ve /o/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	53
5.2.11. /ü/ ve /u/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	53
5.2.11. /o/ ve /u/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	54
5.2.12. /o/ ve /a/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	55
5.2.13. /p/ ve /b/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	55
5.2.14. /c/ ve /ç/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	56
5.2.15. /ç/ ve /ş/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	57
5.2.16. /ş/ ve /s/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	57
5.2.17. /s/ ve /z/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Hatalar.....	58
5.2.18. Fazladan Harf Kullanımı Hataları.....	59

5.3. SÖZ DIZİMSEL HATALAR	61
5.3.1. Hatalı Öge Dizilimi.....	62
5.3.2. Öge Eksikliği Hataları	63
5.3.3. Özne – Yüklem Uyumsuzluğundan Kaynaklanan Hatalar	64
5.3.4. Bağlaç ve Edat Hataları	66
5.4. BİÇİM BİLİMSEL HATALAR	67
5.4.1. Çoğul Eki Hataları	68
5.4.2. Durum Eki Hataları.....	69
5.4.2.1. Bulunma Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı.....	69
5.4.2.2. Belirtme Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı	70
5.4.2.3. Yönelme Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı.....	71
5.4.2.4. Ayrılma Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı	72
5.4.2.5. İlgilendirme Durumu Ekinin Eksik ve Hatalı Kullanımı	73
5.4.2.6. Vasıta Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı	74
5.4.3. İyelik Ekinin Eksik ve Hatalı Kullanımı.....	75
5.4.4. Eklerin Eksik ve Hatalı Kullanılması	76
5.5. SÖZCÜKSEL VE ANLAMSAL HATALAR	78
5.5.1. Hatalı Sözcük Kullanımı.....	78
5.5.2. Anlamsal Hatalar	81
5.6. YAZIM HATALARI.....	82
5.6.1. Noktalama Hataları	83
5.6.2. Büyük ve Küçük Harf Hataları	84
5.6.3. Birleşik Sözcüklerin Hatalı Kullanımı.....	86
5.7. ANA DILIN YAPISINDAN KAYNAKLANAN HATALAR	88
5.8. DİLLER ARASI HATALAR	90
5.9. HATA ANALİZİN GENEL SONUÇLARI	92
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	94
KAYNAKÇA	98
ÖZ GEÇMİŞ	108

KISALTMALAR VE SİMGELER

Akt	: Aktaran
Arb.	: Arapça
bkz.	: Bakınız
Dok. No	: Doküman Numarası
Fr.	: Fransızca
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
İng.	: İngilizce
L1	: Language 1
L2	: Language 2
p	: Page
PAM	: Perceptual Assimilation Model
s.	: Sayfa
SLA	: Second Language Acquisition
SLM	: Speech Learning Model
SOV	: Subject, Object, Verb
SVO	: Subject, Object, Verb
TDK	: Türk Dil Kurumu
Tr	: Türkçe
vb.	: Ve benzerleri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Vesaire
VSO	: Verb, Subject, Object

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

- Şekil 1.** İki Farklı Dil Sistemine Sahip Olan Birey 10
- Şekil 2.** Aynı Sözlüğü “Lexicon” Aynı Sözdizimine “Syntax” Uygulayan
Eşzamanlı İki Dilli Birey 10
- Şekil 3.** Bileşik ve Eşgüdümlü İki Dillilik Ayrımının Şematik Gösterimi. 12
- Şekil 4.** Dil Edinimi İçin Hassas Dönemin Bir Örneği. 22
- Şekil 5.** Yazma Süreci Modeli..... 30

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1.	Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sayısı ve Cinsiyete Göre Dağılımı ..	43
Tablo 2.	Araştırmaya Katılan Katılımcıların Yaşa göre Dağılımı.....	43
Tablo 3.	Ses Bilimsel Hatalara İlişkin Bulgular	46
Tablo 4.	Söz Dizimsel Hatalara İlişkin Bulgular	61
Tablo 5.	Biçim Bilimsel Hatalara İlişkin Bulgular	67
Tablo 6.	Sözcüksel ve Anlamsal Hatalara İlişkin Bulgular	78
Tablo 7.	Yazımsal Hatalara İlişkin Bulgular	82
Tablo 8.	Ana Dilin Yapısından Kaynaklanan Hatalara İlişkin Bulgular	88
Tablo 9.	Diller Arası Hatalara İlişkin Bulgular	90
Tablo 10.	Hata Analizinin Genel Sonuçları.....	92

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Dil, bugün insan toplumunun ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanlık dil ile çağlar boyu varlığını sürdürmektedir. İnsanlar; dil yoluyla taş çağından çıkmış bilimi, sanatı ve teknolojiyi büyük ölçüde geliştirmiştir. İnsanlığın devamının mümkün olması noktasında dil, sadece kendi başına oldukça etkili bir özelliğe sahiptir.

Dil ile ilgili yapılan tanımların çoğunda, dilin bir iletişim aracı olduğu sıklıkla vurgulanır. Dili tanımlarken çoğu dil bilimci genel olarak iki yol izleyerek tanım yapmaktadırlar. Bu yolların ilki dili sosyolojik ve kültürel bağlamlarda tanımlamak olurken diğer yol ise dili, dil bilimsel açıdan tanımlamaktır. Aksan (1987), dil tanımını “İnsanoğlunun dili, yalnız, onun konuşabilmesi, düşündüğünü başkalarına iletebilmesi demek değildir. Dil dediğimiz düzen insanın gözüdür, beynidir; düşüncesi, ruhudur.” şeklinde yaparken Temiz (2002), dil ile ilgili tanımını “Dil insana özgü düşünceleri, duyguları, tutumları, inançları, anlatmada ve öğrenmede; yaşanan olaylarla ilgili bilgileri, kültür birikimini aktarmada kullandığımız bir araçtır.” şeklinde yapmaktadır. Diğer taraftan Kaplan (2001), dil tanımlarken üç boyuttan söz eder: Birinci boyut, “dil, bazı ses veya ses gruplarının o şeylerin hayalini uyandırması sürecinden ibarettir”, İkinci boyut, işlevsel olarak “dil, araçtan başka bir şey değildir, üçüncü boyut yani manevî olarak ise “dil, hayatın aldığı bir şekildir ve milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin neredeyse özetidir denilebilir.

Dil insan toplumunun yaşamında farklı işlevlerde aktif roller almakla birlikte birçok olaydan ve durumdan etkilenir. Yaşanan doğa olayları, politik faktörler, yer değiştirme hareketleri veya olağanüstü durumlar; savaş, kıtlık, göç vs. dili etkileyebilmektedir. Bu gibi faktörlerden etkilenen dil, farklı durumlarla karşı karşıya kalmamıza neden olacak sonuçlar doğurabilir. Örneğin belirli bir dilin kitlesinin kıtlık felaketiyle karşı karşıya kalması o dilin devamlılığı açısından tehlike arz edebilmektedir. Yine savaş ile yüz yüze kalan toplumların hem dilleri hem de ana dili konuşurları açısından ciddi bir problem söz konusudur. Bu duruma Suriye’de çıkan iç savaşı örnek olarak verebiliriz. İç savaşın insani krize dönüştüğü Suriye’den 300 ile 400 Suriyeli vatandaşın Türkiye sınırlarına dayanması yaşanan göç krizinin kıvılcımlarını oluşturmuştur. Türkiye’de yaşamaya devam eden ve kayıtları

biyometrik verilerle sağlanan Suriye uyruklu kişi sayısı, 15.08.2019 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) verilerine göre 3.649.750'dir (GİGM, 2019). Sunulan bu veriler, yaşanan göç krizinin ne denli geniş çapta olduğunu göstermektedir. Bu noktada, göç edecek Suriye uyruklu insanların dil konusunda çeşitli problemlerle yüz yüze kalmaları kaçınılmazdır. Türkiye'ye göç eden Suriye uyruklu kişilerin karlaştığı engellerin başında dil problemi gelmektedir. Ani olarak vatanlarından başka bir ülkeye gitmek zorunda kalan bu insanlar, başta temel ihtiyaçlarını ifade edememe ve günlük yaşamda karşılaştıkları problemleri aşabilecek Türkçe bilgisine sahip olmama gibi engellerle mücadele etmek durumunda kaldılar. Geçici koruma altındaki Suriyeliler, Türkiye'ye göç etmelerinin ardından artık burada aile kurarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Savaş zamanında küçük bir çocuk olan ve eğitime Türkiye'de başlayan çocukların yanı sıra Türkiye'de dünyaya gelen ve eğitime Türkiye'de başlayan çocuk sayısı oldukça yüksektir. GİGM istatistiklerine göre, Türkiye'de 5 ile 18 yaş arası okul çağında olan Suriye uyruklu çocuk sayısı 1.154.672'dir (GİGM, 2019). Bu veriler ışığında, aile ortamında iletişim için Arapçayı, okulda ise Türkçeyi kullanan bu çocukları "iki dilli" bir birey nitelendirebiliriz.

Bir insanın iki dilli bir birey olarak adlandırılmasında birden fazla etken vardır. Bu etkenler birçok dil bilimciye göre değişebilmektedir. Bu nedenle "iki dillilik" alanı kapsamında yapılan sınıflandırmalar birbirlerinden farklılık gösterebilmektedir. Bu durum iki dillik olgusunun tanımlanmasında çeşitliliklere açık kapı bırakmıştır. Türkiye'deki geçici koruma altındaki Suriye uyruklu insanların çoğunun iki dilli birey konumunda olduğu söylenebilir. Bu iki dilli bireylerin ikinci dilde yetkin olma durumları ve düzeyleri farklılık gösterebileceği gibi eşit düzeyde de karşımıza çıkabilmektedir. Bu durumun dört temel dil becerisiyle doğrudan ilintisi vardır. İki dilli olma durumunun bireylerin hangi becerisini, ne şekilde ve ne ölçüde etkilediği araştırılması gereken bir konudur. Buna ek olarak, farklı iki dillilik türlerinin dil becerilerine göre farklı etki göstermesi bu alanın araştırılmaya açık olduğunu göstermektedir.

İki dilli olmanın birçok avantajlarının bulunmasının yanı sıra dezavantajları da vardır. İki dili kullanmak ve iki dilde de üretim yapabilmek ciddi bir zihinsel süreç gerektirir. Bu süreç çoğu zaman hata yaparak ilerler. Bu bireylerin sahip olduğu iki dilin aynı dil ailesinden olup olmaması, eğer aynı değil ise farklı söz dizimi, biçim

bilgisi, ses sistemi ve dil bilgisi gibi dil bilimsel konularda problemlerle karşılaşması kaçınılmazdır. İki dilli bireylerin dünyayı anlamlandırırken iki farklı dili kullanması zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu zorluklar dilsel olup bireyin okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinde farklı düzeylerde karşılına çıkabilmektedir. Yabancı dil öğreniminde öğrencilerin diğer dil becerilerine göre yazılı anlatım becerisinde daha çok zorlandıkları yapılan çalışmalarda sık sık vurgulan bir bilgidir. Bu konuda Çakır (2010), “Yabancı dil öğretiminde dört temel beceriden birisi olan yazma becerisi öğrencilerin ve öğretmenlerin en zorlandığı beceridir.” demektedir.

Bu çalışmada Türkiye’deki Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazma sorunları ele alınmıştır. Bu araştırmada, Suriye uyruklu geç iki dilli bireylerin yazma hataları, diller arası aktarım, birinci dilin ikinci dile etkisi, geç iki dilli olma ve dil gelişimi gibi noktalar göz önüne alınarak hata çözümü çerçevesinde bir inceleme yapılmıştır. Yazılı anlatımlarının hata analizi yaklaşımıyla incelendiği bu çalışma, “Türkiye’deki Suriyeli geç iki dilli bireyleri” ele alması bakımından tek olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca bu çalışma, Türkiye’de iki dillilik alanında yapılacak olan araştırmalara ışık tutması açısından önemlidir.

1.1. Problem Cümlesi

Türkiye’deki Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarında yaptıkları hata türleri ve bu hataların geç iki dilli olmalarıyla ilişkisi nedir?

1.2. Alt Problemler

- Dil edinim yaşının önemi nedir?
- Ana dilin iki dile etkisi nedir?
- İkinci dilin ana dile etkisi nedir?
- Geç iki dilli olmanın yazmaya etkisi nedir?
- Biçim bilimsel hataların sıklığı nedir?
- Ses bilimsel hataların sıklığı nedir?
- Söz dizimsel hataların sıklığı nedir?
- Anlam bilimsel ve sözcüksel hataların sıklığı nedir?
- Yazım ve noktalama hatalarının sıklığı nedir?

- Diliçi-Gelişimsel hataların sıklığı nedir?
- Diller arası hataların sıklığı nedir?

1.3. Problem Durumu

Türkiye kozmopolit yapısı itibarıyla bünyesinde farklı uyruklardan insanların yaşadığı bir ülkedir. Sahip olduğu coğrafi konumu, bünyesindeki çeşitliliğin artmasında etkili rol oynar. Türkiye, Avrupa ve Asya kıtaları arasında köprü niteliğinde olup transit bir yapıya sahiptir. Bu durum Türkiye'yi birçok etnik yapının durağı ve yaşam alanı olarak karar verdikleri bir toprak haline getirmiştir. Geçmişten günümüze kadar çevresinden ve daha uzak bölgelerden göç alan Türkiye, son yıllarda ciddi bir göç dalgasıyla karşı karşıyadır. Özellikle Suriye'de ortaya çıkan iç savaş sonrasında, Türkiye sınırlarına doğru kitleler halinde gerçekleşen göç hareketi, Türkiye'nin bazı bölgelerindeki şehirlerin demografik yapısını ciddi olarak etkilemekte ve değiştirmektedir. Bu kriz niteliğindeki göç dalgasının sonucu olarak Türkiye'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriye uyruklu birey sayısı GİGM verilerine göre 3.649.750'dir (GİGM, 2019).

Türkiye'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeli bireylerin çoğu göç hareketinin sonucu olarak iki dilli birey olma yolunda evrilmektedirler. Türkiye'de iki dillik alanında yapılan tezler oldukça az olup mevcut tezler, genel olarak Türkiye dışında, özellikle Batı Avrupa'da yaşayan iki dilli Türklerle ilgilidir. Türkiye'de iki dilliliğin tam olarak ne olduğuna, iki dilliliğin türlerine, iki dilliliğin kapsamına değinen geniş, açıklayıcı ve tamamlayıcı bir çalışma bulunmamaktadır. Yapılan taramalar sonucunda Türkiye'de yaşayan "Suriyeli geç iki dilli" bireylerin yazma sorunlarıyla ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu tezde, Suriyeli geç iki dilli olmanın yazma sorunları üzerindeki etkisi nedir problemine yanıt aranacaktır.

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Adana ili merkez sınırları içerisinde yaşayan ana dili Arapça olan Suriyeli geç iki dilli bireylerden elde edilen yazılı dokümanları hata analizi yaklaşımıyla incelemek ve hata türlerini belirlemek. Elde edilen veriler ışığında geç iki dilli olmalarının yazma hataları ile ilgisini ortaya çıkarmaktır. Bu amaçtan hareketle aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

- 1- İki dilliliğin ne olduğuna açıklık getirmek, iki dilliliğin tanımını, kapsamını, sınıflandırılmasını ve türlerini açıklamak.
- 2- Araştırma kapsamındaki Suriyeli bireylerin geç iki dilli olmalarının yazma becerisi üzerinde doğurduğu sonuçları belirlemek.
- 3- Araştırma kapsamındaki Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptıkları hataların sınıflandırılmasını yapmak.
- 4- Araştırma kapsamındaki Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptıkları hata türünün ne olduğunun belirlemek.
- 5- Araştırma kapsamındaki Suriyeli geç iki dilli bireylerin anadillerinden kaynaklanan olumsuz transfer hatalarını saptamak

1.5. Araştırmanın Önemi

Hata analizi yaklaşımıyla yazılı dokümanların incelendiği bu araştırma, Türkiye'deki ana dili Arapça olan "Suriyeli geç iki dilli bireyleri" ele alması bakımından tek olma özeliğini taşımaktadır. Ayrıca iki dilliliğin ne olduğu ve iki dilliliğin türlerinin detaylı olarak sunulduğu bu çalışma, Türkiye'de iki dillilik alanında yapılacak olan araştırmalara ışık tutması açısından önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İKİ DİLLİLİK

2.3. İki Dilliliğin Tanımı

İki dilliliği basitçe iki dil sahibi olma olarak tanımlayabiliriz. İki dillilik kavramı anlamsal olarak yirminci yüzyılın başından bu yana gittikçe genişlemektedir. İki dillilik “*bilingualism*” terimi için dünyanın dört bir yanından dil bilim alanında birçok uzman, birçok tanım ve yorum ortaya koymuştur. İki dillilik, uzun zamandır iki dile eşit hakimiyet sağlama olarak görülüyordu. Ayrıca bu tanım hâlâ bazı dil bilim sözlüklerinde yerini korumaktadır, örneğin Marouzeau (1951) sözlüğünde “Qualité d’un sujet ou d’une population qui se sert couramment de deux langues, sans aptitude marquée pour l’une plutôt que pour l’autre” tanımı yerini korumaktadır. İki dilliliğe ilişkin yapılan tanımlara bakıldığında bazı dil bilimcilerin dilsel bağlamda değerlendirme yaptıkları, bazı dil bilimcilerin de toplumsal bağlamlarda değerlendirme yaptıkları görülmektedir. Bu değerlendirmeler her ne kadar dilsel ve toplumsal olmak üzere iki farklı şekilde sunulsa da birey tarafından iki dili bilmenin ve kullanmanın bu tanımların ortak paydasını oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Mclaughlin (1987) iki dillilik terimini eşzamanlı ve birbirini takip eden (ardıl) iki dillilik olarak tanımlamaktadır. Eş zamanlı diyerek iki dilin aynı anda edinilmesi kastedilirken birbirini takip eden ifadesi ise ilk dili edindikten sonra bireylerin yurt dışına çıkarak ikinci dili edinmesi kastedilmektedir.

Bazı araştırmacılar, iki dilli olan bir kişinin diğer dilin gramer yapısının temel bilgisine ve kontrolüne ihtiyaç duyduğunu iddia eder. Dil becerilerinin dört alana ayrılabileceğini ifade eden Macnamara (1969: 82); anlama, konuşma, okuma ve yazma, bunların ayrıca dört farklı kategoriye ayrılabilmesini belirtir; sesbilim, sözcük bilgisi, sözdizimi ve anlambilim. Macnamara için kişi dört bölümden birini ikinci dilinde minimum derecede bile kontrol ederse o kişi iki dilli olarak nitelendirilebilir. Kangas (1981: 85-86), Macnamara’nın bu açıklaması için şunu ifade eder: Bu, Yunan alfabesini bilen ancak o dilde yazma ve anlama yetisi olmayan bir İsveçlinin iki dilli olabileceği anlamına gelmektedir. Macnamara’nın dört bölümden birinde minimum derece kontrolün sağlanmasının iki dilli sayılmak için

yeterlidir açıklaması iki dilli birey tanımlaması için zayıf ve eksiktir. Zira bir dilin yalnızca yazı sistemini bilmek o dili bilmek anlamına gelmez.

Grosjean (1982) iki dillilik hakkında bütünsel bir görüş düşünmemiz gerektiğine dikkat çekmektedir. İki dillilerin dilsel yetenekleri genellikle ilgili dillerin tek dilli konuşmacıları ile karşılaştırılmıştır. Ancak Liddicoat (1991), Grosjean'ın bu görüşüne şu şekilde karşılık vermiştir, "iki dilli, iki tam veya eksik tek dilli toplamın toplamı olarak düşünülmemelidir. İki dilin varlığı ve iki dilde etkileşimi, bireyin başka bir dili veya bazı ortamlarda her iki dilin bir karışımını da kullanarak iletişim kurma gereksinimlerine yanıt veren farklı ama eksiksiz bir dil sistemi üretir."

Vygotsky (1962) sosyal etkileşimin dil gelişimindeki önemli rolünü vurgular, dil edinimini iletişim için karşılıklı ilişkilerin merkezi olarak değerlendirir. Çocuk, akranları, ebeveynleri veya öğretmenleri ile günlük etkileşimde bir dili geliştirme fırsatına sahiptir. Böylece çocuk, dilsel ve kültürel olarak daha bilgili olabilir. Bu sürekli katılım, kademeli olarak içselleştirilir, asimile edilir ve çocuğun bir parçası haline gelir.

Bazı araştırmacılar iki dillileri dil yeterliliği açısından tarif etmeye devam ederken, bazıları da başka bir faktör olan dil kullanımını vurgulamaktadır. Çoğu araştırmacı, iki dillilik terimini tanımlanırken hem dil yeterliliğinin hem de dil kullanımının dikkate alınması gerektiği konusunda hemfikirdir. Neredeyse elli yıl önce, Fishman ve Cooper (1969) bunların bir dizi yeterlilik kriteri değişkeninin en iyi tahmincisi olduklarını göstermektedirler. Başka birçok tanım vardır: örneğin; "iki dil bilimsel süreç arasında parazit olmadan iki farklı dilde hakimiyet sahibi" olan kişi (Oestreicher, 1974). "İki dili, tek dilli konuşmacıları ile yaklaşık aynı mükemmellik seviyesinde bilen kişi" (Christopherson, 1948). "Birden fazla dil yeterliliğine sahip olan birey" (Valdes & Figueroa, 1994). "Farklı yetkinlik derecelerine sahip birden fazla dilde konuşma, dinleme, okuma ve yazma yeteneği" olan biri (Brice & Brice, 2009). Oxford İngilizce sözlüğü (2010), iki dillileri "iki dili akıcı bir şekilde konuşmak" veya "iki dilde ifade etmek, kullanmak" olarak tanımlamaktadır. Webster'ın sözlüğüne göre (1961), iki dillik "özellikle ana dili konuşurunun akıcılığıyla kullanmaktır" şeklinde tanımlanmaktadır. Hamers ve Blanc (1987) iki dillilik hakkında "bireyin ana dilini yeniden açıklamak (paraphrasing) yerine o dilin kavramlarını ve yapılarını takip ederken ikinci bir dil konuşma kapasitesi" olduğunu bildirmiştir.

İki dillilik için yapılan tanımlara bakıldığında, “ilk tanımlar” niteliğinde sayılacak olanların genellikle dar ve spesifik bir özellikten hareketle yorumlandıkları açıktır. Dolayısıyla iki dillilik hakkında daha geniş bir fikir sunmanın daha bir iyi seçenek olabileceğini söyleyebiliriz. Örneğin, “İki dilli kişiler günlük yaşamlarında iki veya daha fazla dil kullanan kişilerdir ve makul bir yeterlilik seviyesine sahip iki dil konuşabiliyorlarsa “iki dilli” olarak kabul edilebilirler (Grosjean, 1995 ve Patten, 2002). Bu iki dillilik kavramı ne kesinlikle açık ne de çok belirsizdir. "İki dilli" kelimesi "bi" (İki) ön eki ve "lingual" (dilli) kelimesinden oluşur. Etimolojisi Latince'dir ve 'İki dilli' “two-tongued” anlamına gelir (Etymology Dictionary, 2017). Bu, iki dilli bir bireyde iki ayrı “tek dillilik” anlamına gelmez (Grosjean, 1989), ancak tek bir beyinde iki dil olarak kabul edilebilir (Kroll ve ark. 2014).

2.5. İki Dilliliğin Sınıflandırılması

İki dilliliği tanımlamak basit bir iş değildir ve bu nedenle, iki dilli bir konuşmacı olarak kimlerin kategorize edilebileceği hakkındaki görüş büyük ölçüde değişir. Çünkü bu durum birçok farklı bakış açısına bağlıdır. İki dilli kişilerin türlerine göre sınıflandırılması en az iki dilliliğin tanımının yapılması kadar karmaşıktır. En basit haliyle iki dillilik, iki dili “bilmek” olarak tanımlanmaktadır (Valdez ve Figueora, 1994). Ancak bir dili “bilmenin” ne anlama geldiğini tanımlamakta büyük bir zorluk yaşanır. Bazı iki dilli kişiler konuştukları her iki dilde de yeteriyken bazı iki dilli kişiler ise iki dilde de yeterli olmayabilir.

İki dilli bireyler birçok açıdan birbirleriyle benzer özellikler taşıyabilir. Tüm iki dilli bireyler sahip olduğu iki dili eşit mükemmekte kullanamayabilir. Bir dilde daha baskınken diğerinde olmayabilir. İki dilli yeterlilik kolayca ölçülemez ve birbiriyle örtüşen çeşitli sosyal ve çevresel faktörler, basit bir sınıflandırmada iddia edilmesi zor olan çok boyutlu yeteneklerle sonuçlanır (Baker, 2011). Bu doğrultuda; bireyin yaşadığı çevre, mensubu olduğu ailenin ortamı ve ailedeki bireyler, sahip olduğu iki dilin özellikleri (dil ailesi, sözdizimsel, anlamsal, biçimsel, sessel, dil bigisel), birinci dilin ikinci dile etkisi, dili / dilleri edinme yaşı ve süreci, bireyin bilişsel özellikleri, iki dilde ve kültürde aidiyet duygusu, iki dilde dil becerilerinin kullanım durumu, iki dildeki yetkin olma dereceleri, iki dilde algı durumu ve iki dilde üretim yapabilme gibi etkenler iki dilliliğin sınıflandırılmasında temeldir. Bu nedenle, iki dilliliği sınıflandırırken bu ölçütler dikkate alınmalıdır. İki dilli bireyi

sınıflandırmada bu bireysel farklılıklar göz önüne tutulmalıdır. Aksi halde bezer özelliklerden hareketle yapılan sınıflandırmaların dayanak noktası yalnızca “iki dil bilme, birden fazla dilin bilmesi” gibi genelleme yoluyla yapılan eksik bir iki dillik sınıflandırması olacaktır.

İki dilliliği anlama arayışında, uzmanlar altta yatan faktörlere ve anahtar kavramlara bakıp birçok araştırma yaptılar. Sonuç olarak birçok iki dilli konuşmacı türü tanımladılar.

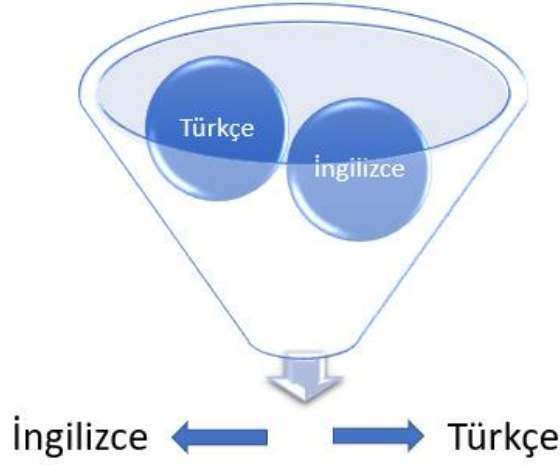
2.6. İki Dillik Türleri

2.6.1. Eşzamanlı İki Dillilik

Eşzamanlı iki dillilik, doğumdan itibaren veya bir yaşından önce iki dilin edinilmesiyle ortaya çıkar (De Houwer, 2005). Eşzamanlı iki dilli çocuklar bebeklik ve erken çocukluk döneminde her iki dile de maruz kalmaktadır (Patterson, 2002). Bunlara ek olarak iki dilli çocuklar tek dilli çocuklardan daha çeşitli dil yapılarına maruz kalmaktadır. Her bir dile daha az maruz kalmasına rağmen, araştırmalar iki dilli çocukların bu zorluğu karşıladığını ve en az bir dilde (MacLeod ve ark., 2011; Paradis, 2009; Schaufeli, 1992) veya her iki dilde de (Fabiano-Smith ve Goldstein, 2010; Mack, 2003) tek dilli akranlarla karşılaştırılabilir dil sistemleri geliştirdiğini göstermiştir.

İki dili eşzamanlı olarak edinen çocuklar çeşitli aşamalardan geçerler. İlk aşamayı çocuğun iki ayrı sözcük sistemi oluşturması olarak nitelendirebiliriz. Eşzamanlı iki dilli çocukların farklı bağlamlarda ya da fonksiyonel olarak çeşitli biçimlerde kullanabilecekleri iki farklı dil sistemine sahip oldukları iddia edilmektedir (Genesee: 1989'dan akt. Kara ve Şıhanlıoğlu, 2019).

Şekil 1. İki Farklı Dil Sistemine Sahip Olan Birey

(Kara, Ö. T. ve Şihanlıoğlu, Ö. 2019).

Şekil 1'deki şema tam anlamıyla, iki dili eşzamanlı olarak edinen bireyin sahip olduğu iki farklı sistemi açıklamaktadır. Eşzamanlı olarak iki dil edinen çocuklar belirli bir dönemden sonra iki dil için ayrı algılama sistemi geliştirir.

Eşzamanlı iki dil ediminin ikinci aşamasında, birey iki farklı dile aynı sözdizimsel kuralları uygular.

Şekil 2. Aynı Sözlüğü "Lexicon" Aynı Sözdizimine "Syntax" Uygulayan Eşzamalı İki Dilli Birey

A.

I **went** to the cafe with my friends yesterday.
Ben **gittim** kafeye arkadaşlarımla dün.

B.

I yesterday with my friends to the cafe **went**.
Ben dün arkadaşlarımla kafeye **gittim**.

Şekil 2'de, İngilizce – Türkçe dillerini eşzamanlı olarak edininen bireyin iki farklı dile aynı kelime bilgisini tek bir sözdiziminde kullanması verilmektedir. Şekil 2'de, A. kısmında "gitmek" (to go) eylemi, İngilizce sözdizimi olan SVO "*subject,object,verb*" kuralına göre uygulanmaktadır. B. kısmında da aynı eylem Türkçeye ait olan SOV sözdizimi kuralına göre uygulanmaktadır.

Eş zamanlı iki dil ediniminin üçüncü aşamasında çocuk iki dilden doğru sözcüksel ve sözdizimsel yapılar üretir. Dilsel hataları çok olsa bile bu hatalar genellikle sözdizimsel düzeyle sınırlıdır. Çocuk hataları azaltmak ve iki dili birbirinden ayırtmak için iki dili farklı bireylerle etiketler. Volterra ve Taeshner (1978) bu duruma; -Bir kişiyi iki dilden biriyle etiketleme eylemi- “*The act of labeling a person with one of the two languages*” demektedir. Etiketleme eyleminde, etiketlenen kişiler; anne, baba, dede, nine veya ailenin diğer üyeleri olabilir.

2.6.2. Ardıl İki Dillilik

Ardıl “*consecutive*”, sıralı “*sequential*” veya ardışık “*successive*” iki dillilik terimleri birbirlerinin eş anlamlısıdır. McLaughlin (1984) için ardıl iki dillilik, ilk dil edinildikten sonra ikinci bir dil edinilmesidir. Buna birbirini izleyen dil edinimi yani ardıl iki dillilik demektedir. Bu durumda, birinci ve ikinci diller açıkça ayırt edilebilir ve eklenen dil, ikinci bir dil olarak öğrenilir. Bu çerçevede, ilk ve ikinci dil birbirinden kolaylıkla ayırt edilebilir. Sonradan gelen dil ise ikinci bir dil olarak öğrenilir. Böylece, dört buçuk yaşında Suriye'den Türkiye'ye taşınan ve Arapça konuşan bir çocuk zaten ilk dil olarak büyük miktarda Arapça almış olacak. Bu çocuk Türkçeye maruz kaldığında, Türkçeyi ikinci bir dil olarak öğrenmeye başlayacaktır.

Ardıl iki dillilik, genel olarak bireyin ana dilinden farklı bir dilin konuşulduğu ülkeye taşınarak ortaya çıkan bir iki dillilik türüdür. Ardıl iki dillilik, eşzamanlı iki dillilikte olduğu gibi doğumla başlayan bir süreç değildir. Dolayısıyla dili ardıl olarak öğrenen bireyler, eşzamanlı İki dilliler gibi güçlü bir iki dillilik geliştirmezler. Ancak ardıl iki dillilik de erken dil edinimi döneminde gerçekleştiği için bireyler, eşzamanlı iki dilliler kadar olmasa da başarılı bir iki dillilik oluştururlar. Günümüzde Türkiye’de dili ardıl olarak öğrenen iki dilli bireylerin sayısının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Bunda Türkiye’ye göç eden geçici koruma altındaki Suriye uyruklu bireylerin etkisi oldukça fazladır. Suriye’de doğup belirli bir yaşa kadar, yani erken dil edinimi olarak nitelendirebileceğimiz zaman içerisinde Arapçayı edinen birey daha sonra Türkiye’ye göç ederek ikinci bir dile mazruz kalır. Bu durum, bireyin Türkçeyi ardıl olarak öğrenmesine zemin hazırlar. Böylece birey Türkçeyi ikinci bir dil olarak öğrenir. Bireyin Türkçe öğrenmesi birinci dilini olumsuz etkilemez, bu da hem Arapça hem de Türkçe bilen başarılı bir iki dilli gelişime olanak sağlar.

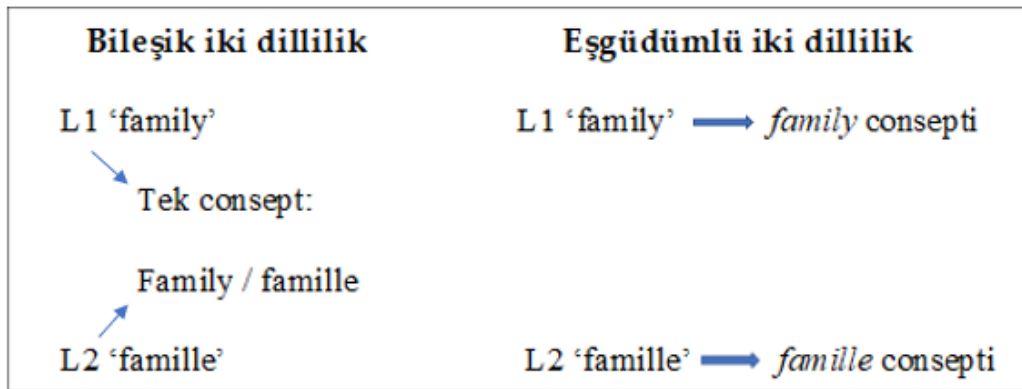
2.6.3. Uyuyan / Hareketsiz İki Dillilik

Grosjean, F. (1997), iki dilli kişiler arasında var olan büyük çeşitliliğe rağmen, hepsinin ortak bir yanının olduğunu ve hayatlarını iki veya daha fazla dille yönettiklerini öne sürer. Grosjean, artık farklı dillerini kullanmayan ancak bu dillerin bilgisini koruyan iki dilli insanlara “hareketsiz / uyuyuyan iki dilli” der. Kara ve Şıhanlıoğlu (2019), hareketsiz / uyuyan iki dilli kişileri, uzun bir süre için farklı bir ülkeye göç etmiş ve ana dilini aktif olarak kullanımda tutmak için çok az fısası olan iki dilli bireyler olarak adlandırmaktadır.

2.6.4. Birleşik ve Eşgüdümlü İki Dillilik

Ervin ve Osgood (1954), bilişsel işlevsellikteki farklılıklara göre birleşik ve eşgüdümlü iki dillilik arasında ayırım yapmıştır. Birleşik iki dillilik, tek bir anlam kümesiyle ilişkilendirilen iki dilsel işaret kümesini içerir. Eşgüdümlü iki dillilik, iki dilde iki farklı temsil kümesine karşılık gelen bir dizi çeviri eşdeğerini içerir (Bkz. Şekil 3.). İki dilliliğin bu iki türü arasındaki ayırımı, beyindeki dilsel kodların bilişsel olarak farklı biçimlerde organize edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu, kendi başına yeterlilikte bir farklılık olduğunu göstermez. Eşgüdümlü iki dillilik, iki dilin nadiren birbiriyle değiştirildiği farklı bir bağlam deneyimiyle geliştirilir; yani eşgüdümlü iki dilli kişiler, farklı ortamlarda (örneğin evde ve okulda veya işyerinde) yalnızca tek dil kullanır, İki dili birbirine karıştırmazlar. Birleşik iki dillilik ise bağlamlar yoluyla geliştirilme eğilimindedir, yani birleşik iki dilli kişiler her iki dili de kendi evlerinin içinde veya dışında birbirlerinin yerine kullanır. Birleşik iki dillilikte bir dilden diğerine sürekli geçiş söz konusudur.

Şekil 3. Birleşik ve Eşgüdümlü İki Dillilik Ayırımının Şematik Gösterimi.

Ervin ve Osgood'dan uyarlanmıştır (1954).

Şekil 3'teki şemada bileşik ve eşgüdümlü iki dillilik ayrımının şematik göstemi verilmiştir. Şemada, İngilizce - Fransızca iki dilli bir bireyin 'Tr:aile/Ing:family/Fr:famille' kavramını "*concept*" bileşik ve eşgüdümlü olarak zihninde nasıl düzenlediği gösterilmektedir. Bileşik iki dilli birey, hem 'family' hem de 'famille' konseptini, zihninde 'family/famille' olarak tek bir konseptte düzenler. Bu, aile konseptini kullanması gerektiğinde bazen 'family' bazen de 'famille' olarak birbirinin yerine kullanacağı anlamına gelmektedir. Eşgüdümlü iki dillilerde bu durum farklıdır. Şekil 3'teki şemadan da anlaşıldığı gibi ana dili yani L1'i İngilizce olan iki dilli (İngilizce-Fransızca) birey aile konseptini L1'de 'family', L2'de 'famille' olarak ayrı ayrı düzenler. Eşgüdümlü birey iki konsepti birbirinin yerinen kullanmaz ayrı ayrı kullanır.

2.6.5. Dengeli ve Baskın İki Dillilik

Dengeli ve baskın/ dengeli olmayan iki dillilik farklı yazarlar için çeşitli anlamlara sahiptir. Peal ve Lambert'e göre (1962, aktaran Moradi, 2014), dengeli ve baskın iki dilli kişiler arasındaki fark, iki dilli kişilerin ustalaştığı dillerin akıcılığı ve yeterliliği arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Dengeli iki dilli, hem birinci hem de ikinci dilde eşit derecede yeterliliğe ve ustalığa sahip olan bireylerdir; baskın iki dilli olanlar bir dilde yeterliliği diğerinden daha yüksek olan bireylerdir.

İki dillilerin dil yeterliliği, ikinci dilde bir dereceye kadar iletişim kurabilmekten, her iki dilde de önemli ölçüde becerilere sahip olmaya kadar farklılık gösterebilir (Crystal, 1987, p. 362). Bazı araştırmacılar ikililiği, ikili yapıları "*dichotomy*" ve farklı ölçekleri kullanarak tanımlamaya çalışmışlardır. İki dillilikte bu ölçekler, genellikle üç merkezi kriterle ilgilidir; yeterlilik seviyesi, edinim araçları ve edinim yaşı. İki dilliliğin uç noktadaki görüşü, ana dili yetkinliğinde, herhangi bir bağlamda veya durumda her iki dili de kullanabilme ve yönetmektir. Bu genellikle dengeli iki dillilik olarak adlandırılır: Her iki dilde de yaklaşık olarak eşit derecede akıcı olmak (Baker, 1996, s.8). Öte yandan, baskın İki dilli kişiler, L2'lerine sadece kısmen hakim olan, ancak ilk dillerinde (L1) ana dili yeterliliğine sahip olan veya Hamers & Blanc'ın (1989) iki dilinden birinde üstün yeterliliğe sahip olduklarına inandıkları kişilerdir.

Ben-Zeev (1977), İbranice-İngilizce ‘dengeli İki dilli’ bireylerden sembol değiştirim (symbol substitution) görevi gerçekleştirmelerini istedi ve deneysel talimatlara göre çocukların bir cümledeki kelimeleri değiştirme kapasitelerini lt. Örneğin, “I am cold” (Ben uşuyorum) cümlesindeki “I” (Ben) kelimesini, “spagetti” kelimesiyle değiştirmelerini istedi. Çocuklar hemen, dilbilgisel olarak doğru olan “Spagetti are cold” cümlesinin yerine, dilbilgisi açısından yanlış ama oyunun kuralları için doğru olan “Spagetti am cold” cümlesini telaffuz edebilmelidir. Özünde, çocuklardan dilbilgisel kuralları ihlal ederken ve doğru cümlelerin otomatik üretimi üzerinde kontrol gösterirken bu sembol değiştirim görevini yerine getirmeleri istendi. Dil bilimsel özelliklere karşı farkındalık ve dikkat gerektiren bu görevde, dengeli iki dilli kişiler tek dilli akranlarından daha iyi performans göstermiştir. Bu sonuçlar aynı zamanda iki dillilerin tek dilli gruplara göre üstünlük gösterdiğini ortaya koymaktadır.

2.6.6. Katılımlı ve çıkarmalı İki Dillilik

Lambert (1975) iki dillilik ve dil davranışında yer alan sosyal psikolojik mekanizmalar arasındaki yakın ilişkiye dikkat çekmiştir. ıkarmalı “*subtractive*” iki dillilik, L2 ediniminin bireyin L1’i için zararlı olacağı algısıdır. Bu, L2 edinimi nedeniyle artan bilişsel yükten kaynaklanabilir ve sonuç olarak kullanıcıların L1’indeki yetkinliği azaltır. Bu fenomenin özelikle L1’lerinde eğitim almayan azınlık gruplarında görüldüğü ne srlmştir (Lambert, 1975). L2’lerinin sık kullanımı ile L1 yeterlilikleri ve kültürleri yavaş yavaş L2 ile değiştirilir.

Bu görüşün tam tersi ise L2’nin edinilmesinin kişinin L1’i için zararlı olmadığını, aslında dil kullanıcısı için faydalı olduğunu gösteren katılımlı/eklemeli “*additive*” iki dilliliktir. Katılımlı “*additive*” terimi, bir kişinin dil repertuarına bir katkı sağladığı için kullanılır. Yani, ikinci bir dil öğrenirken bile, kişinin ilk dil becerileri ve kültürü hala değerli kalır. Bu nedenle, katılımlı iki dillilik, iki dilli eğitimin ana hedefi olarak görülmektedir. Katılımlı iki dillilik, bireyin hem bilişsel-akademik açıdan hem de L1 ve L2’lerinde iletişim konusunda oldukça yetkin olduğunda ortaya çıkar. Ayrıca katılımlı iki dilliliğin, L2 kültüründe tutarlı bir şekilde tutunabildiği ve pozitif kaldığı, L1 kültürlerinde, L2’lerine karşı aynı tutuma sahip olduğu zaman elde edildiği söylenir (Landry ve Allard, 1993).

Bunlara ek olarak, Landry ve Allard (1993), eklemeli iki dilliliğin genellikle bir kişinin L1'inin L2 ile karşılaştırıldığında toplumda daha yüksek bir statüye sahip olması durumunda ortaya çıktığını savunmuştur. L1 yüksek statüde olduğundan, topluluk günlük aktivitelerde kullanmaya devam eder ve bu nedenle L2'yi alırken kişinin L1'ini ve kültürünü kaybetmesi daha az olasıdır. Çoğu durumda, bir kişinin L1'i bir azınlık dili değilse, katılımlı iki dillilik ortaya çıkar ve böylece hem dil hem de bilişsel açılarından fayda sağlanır.

Erken L1 kaybı ve eksiltici iki dillilik üzerine yaptığı çalışmada Wong Fillmore (1991), L2 maruziyetinin zamanlamasının hem L1 gelişimini hem de aile dili etkileşimini doğrudan etkilediği için kritik olduğu konusunda uyarılmaktadır.

Wong Fillmore, çocuklar sadece L2 programlarına kaydolduğunda, ana dilin L2 tarafından değiştirildiği erken L2'ye maruz kalmanın olumsuz etkilerini bulmuştur. Çalışmasında L2 yeterliliği sınırlı olan ebeveynler, çocuklarının L2 ev kullanımını takip ederek ev / aile etkileşimlerinin değişmesine neden olduğunu ortaya koymuştur. Wong Fillmore, azınlık dili konuşan çocuğun gelişiminin tüm alanlarını etkileyen L1 kaybını, geniş kapsamlı olarak tanımlamaktadır.

Benzer şekilde Schiff-Meyers (1992, s. 28-33), ilk dilde yeterlilik tam olarak geliştirilmeden önce L2 getirilirse, L1 yeterliliğinin kötüleşeceğini öne sürer.

Çoğu zaman özellikle resmi eğitimin başlamasından sonra çocukların L2'ye maruz kalması istikrarlı bir şekilde artarken, L1'e maruz kalma koşulları nispeten zayıf hale gelir ve L2 en sonunda baskın durumda olan L1'in yerini alır.

2.6.7. Doğal İki Dillilik / Birincil İki Dillilik

Morgenstern (2011, Machová, 2015'ten aktaran) için, dil edinimi eğer uzun süre yurt dışında ikamet ederek iki dilli bir çevrede gerçekleşiyorsa ve bireyler yerleştikleri bölgedeki okul veya üniversitede konuşulan dili; evde ebeveynleri veya kardeşleriyle de kullanıyorsa bu bireyler, doğal "*natural*" veya birincil "*primary*" iki dillidir.

Robbert (2017), tüm üyelerin yerel dilden farklı bir dil konuştuğu bir aileye örnek vererek doğal iki dilliliği açıklığa kavuşturmuştur. Bir ailenin her üyesi evde bir dil ve dışarıda başka bir dil konuşur. Robbert bu duruma, ailenin bir dili veya diğerini kullanma seçeneklerinin olmamasını gerekçe göstererek iki dilliliğin doğal olarak kabul edildiğini bildirmektedir.

2.6.8. Algısal / Alıcı/ Pasif İki Dillilik

Aynı zamanda alıcı iki dillilik veya pasif iki dillilik olarak da adlandırılan pasif iki dillilik, konuşma üretimi olmadan konuşma anlama ile sınırlı bir tür dil yeterliliğidir. Alıcı iki dillilik daha önce psiko-dil bilim ve dil edinimi konusunda kendi başına bir fenomen olarak incelenmemiştir. Terimin kendisi birkaç on yıl boyunca var olmuştur ancak iki dillilik hakkındaki genel literatürde nadiren bahsedilmiştir. Örneğin, Romaine'de (1989), “bir kişi bir dil üzerinde verimli bir kontrole sahip olmayabilir ancak onun içindeki ifadeleri anlayabilir. Bu gibi durumlarda dil bilimciler genellikle “pasif” veya “alıcı” iki dillilikten söz ederler.

2.6.9. Üretimsel /Aktif İki Dillilik

İki dilli bir çocuk yetiştirmede karşılaşılan zorluklardan bir tanesi, her iki dile de eşit derecede maruz kalınabilecek bir ortam sağlayamamaktır. Her iki dile de eşit derecede maruz kalmak bireyi bilişsel bağlamda etkilemektedir. İki dilden birine daha fazla maruz kalmak, az maruz kalınan dilde üretimsel becerilerin gelişmemesine ve eksik kalmasına yol açmaktadır. Bu nedenle bireyler az maruz kalınan dili algılar ancak üretimde bulunmaz. Bu, bireyin yazmada ve konuşmada problem yaşaması anlamına gelmektedir. İki dile eşit derecede maruz kalan birey algısal olarak iki dilde başarılı olmalarının yanında üretimsel becerilerde de etkindirler. Bu bireyler aktif formda olup yazma ve konuşmada problemler yaşamamaktadırlar.

2.6.10. Halk ve Elit İki Dillilik

Skutnabb-Kangas (1981), ikinci dillerini örgün eğitim yoluyla ve dili doğal olarak kullanma fırsatıyla edinen elit “*elite*” iki dilliler ile ikinci dillerini, o dilin konuşmacılarıyla pratik temas yoluyla edinen halk “*folk*” iki dilli kişiler arasında bir ayrım kullanır.

Elit iki dilli kişiler, bir dil öğrenmek için genellikle özgür bir seçim yoluyla iki dilli olurlar. Elit iki dillilik her zaman çok değerlidir ve bir çeşit kültürel zenginleştirme ve zeka işareti olarak kabul edilir.

Bununla birlikte, halk iki dilliliği sık sık damgalanmış ve azınlık çocuklarının çoğunluk toplumuna entegrasyonu ile ilgili eğitim tartışmalarıyla ilişkilendirilmiştir.

Bunlara ek olarak, halk iki dilli çocuklar için eğitimdeki sorunların nedeni iki dilliliğin türü ya da bir dilin edinilme şekli değil, sosyal ve diğer faktörlerin birleşimidir.

Halk iki dilli kişiler genellikle kendi dili içinde yaşadıkları baskın dil toplumunda yüksek bir statüye sahip olmayan azınlık dil topluluğudur. Halk iki dilli kişilerin aksine, elit iki dilli kişiler, belirli bir toplumda baskın bir dil konuşan ve ayrıca toplum içinde kendilerine ek değer ve fayda sağlayan başka bir dil konuşabilen kişilerdir (s.109).

2.6.11. Akademik/ İkincil İki Dillilik

Akademik / ikincil iki dillilik, iki dilli bireyin, okulda örgün öğretim yoluyla ikinci bir dil edinmesidir. Bu iki dillilik türü, gelişmekte olan iki dilli okur yazarlığı “*biliteracy*” kural olarak bütünleştirir (c.f. Bialystok, 2007; Bialystok, Luk ve Kwan, 2005).

2.6.12. Erken İki Dillilik

Bu araştırmada, iki dilliliğin sınıflandırılması başlığı altında, iki dilliliğin hangi ölçütlere göre sınıflandırıldığına değindik. İki dilli edinimi etkileyen faktörlerden bir tanesi de iki dilin başlatıldığı zamandır. İki dilli bireylerin dile maruz kaldığı dönem önemlidir. Bireyler, dile maruz kaldıkları yaşa göre erken “*early*” veya geç “*late*” iki dilli olarak kategorize edilebilirler.

İki dilli ebeveynler, çocuklarını yetenekli, dinamik ve iki dilli olarak yetiştirmeye isteklidirler. Ancak iki dilli hanelerde çocuk yetiştirme konusunda, günümüzde bazı çocuk doktorlarının bile çocukları iki dile maruz bırakmaya karşı önerdikleri olumsuz noktaların olduğu karmaşık bir basın geçmişi vardır. Erken iki dilliliğe karşı tutumlar genellikle bilimsel bulgulardan ziyade mitlere ve yanlış yorumlara dayanmaktadır. Bebeklik döneminde iki dili aynı anda öğrenen çocukların iki dili ayırt edemedikleri bir aşamadan geçtikleri ve buna bağlı olarak ilerleyen dönemlerde çocuğun dil gelişiminde olumsuz sonuçların ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Ancak çocuğun dil gelişiminde ebeveynlerin davranış ve tutumları önem arz etmektedir.

Daha önceki dönemlerde hem ebeveyn dili tutumlarının hem de ana dili uygulamalarının dikkate alındığı, sosyo-dil bilim “*sociolinguistic*” odaklı erken iki dillilik çalışmaları yapılmıştır.

Li (1999) için, azınlık dili “*minority language*” ebeveynleri, çocuklarının dil davranışlarını yönlendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin L2 (language two – İkinci dil) tutumlarının, çocukların L2'sini edinme hızını ve kalitesini etkilediğine inanmaktadır.

Çocuklarımızın L1'e (language one – birinci dil) karşı tutumları ve L1'lerinin devamlılığı, çoğunlukla biz ebeveynlerin L1'imize nasıl baktığımıza, L1'de ne zaman, ne sıklıkta ve kiminle iletişim kurduğumuza ve L1'i neyle ilişkilendirdiğimize bağlıdır-özellikle L1'imiz yeni kültürde marjinalleştirildiğinde . (s.3)

Li'nin L1 ve L2'ye karşı tutumları ebeveynleri bilinçlendirmesi açısından bütünleştirici, ana dilleri olan L1'in devamlılığı açısından araçsal olarak nitelendirilebilir.

2.6.13. Ambilingualism

Ambilingual birey, hem dillerde hem de tüm alanlarda eşit yetenek gösterir. Bu tür iki dillilikte bir dilin diğeri üzerindeki etkisini izlemek neredeyse imkansızdır.

2.6.14. Equilingualism

Equilingual birey, her iki dilde de kabaca eşdeğer bir yeteneğe sahip bireydir.

2.6.15. İşlevsel İki Dillilik

İşlevsel iki dillilik, iki dilli bireyin ikinci dilde sınırlı sayıda etkinlik gerçekleştirmesi olarak tanımlanabilir.

2.6.16. Seçmeli İki Dillilik

Seçmeli iki dillilik, bir öğrenci iki dilli olmayı ve ikinci bir dil öğrenmeyi sosyal veya işle ilgili nedenlerden dolayı değil, istedikleri için seçmesidir.

2.6.17. Geç İki Dillilik

Geç iki dillilik, 8 yaşından sonra ikinci bir dilin edinilmesidir (Beardsmore, 1986). Hoffmann (1991), geç iki dilliliği çocukluk ve yetişkinlik olmak üzere iki döneme ayırır ve çocukluk döneminden önce (3 yaş) dil edinilmesini erken iki dillilik olarak

tanımlarken yetişkinlik döneminden sonra dil öğrenilmesini geç iki dillilik olarak nitelendirir.

İki dilli kişileri inceleyen çoğu araştırma, tek dilli olanları, çok erken iki dilli olan (yani 5 yaşından önce) ve her iki dilde de eşit derecede yetenekli olan erken iki dilli bireylerle karşılaştırmıştır. Gelişim sürecinden sonra özellikle ikinci bir dil öğrenmek zor olmasına rağmen (Linck, Kroll ve Sunderman, 2009) araştırmalar, gelişim sürecinden sonra iki dilli olmanın (yani geç iki dillilik) bilişsel ekilerini büyük ölçüde göz ardı etmiştir. Örneğin, geç iki dilli olanlar, her iki dilde de yeterlilik açısından erken iki dilli kişilerden farklı olmakla kalmaz (örn. Luk, De Sa ve Bialystok, 2011), aynı zamanda nöral organizasyonda da farklı olabilir (örneğin Hernandez, Hoffman ve Kotz, 2007); Hull ve Vaid, 2007; Kim, Relkin, Lee ve Hirsch 1997).

Son yapılan nörogörüntüleme çalışmaları, dillerini erken (yani 5 yaşından önce) veya geç (yani 10 yaşından sonra) edinen iki dilli kişilerin beyinlerindeki gri madde yoğunluğunda önemli farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur (Mechelli ve ark. 2004). Daha spesifik olarak, Mechelli ve ark. (2004), erken iki dilli olanların beyinlerinin sol ve sağ yarım kürelerinin “*hemisphere*” alt parietal bölgesinde geç iki dilli olanlara göre daha fazla gri madde yoğunluğuna sahip olduğunu bulmuşlardır. Bu araştırma aynı zamanda, iki dillerin ikinci dillerindeki yeterliliğinin dilleri edindikleri yaş ile negatif, gri madde yoğunluğu ile pozitif korelasyon gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle, geç iki dilli bireylerin, erken iki dilli bireylere kıyasla daha az miktarda gri maddeye sahip olduğu ve ikinci dillerinde daha az uzman olmaları olasıdır.

Her ne kadar yaygın olan görüş, çift dile maruz kalmanın hem kalitesinin hem de zamanlamasının iki dilli kişiler için farklı sonuçlarda önemli rol oynadığı olsa da, erken ve geç iki dilli kişiler arasında, nörobiliş ve dil gelişiminde gözlenen farklılıkları hangi faktörlerin açıkladığı konusunda hala önemli sorular bulunmaktadır.

Bilişsel bir bakış açısından, ikinci bir dil edinme yeteneği, ana dil edinimi gibi değildir. Dil biliminin ikinci dil edinimi “*second language acquisition*” ile ilgilenen alanı, 0-4 yaş (kritik yaş hipotezi) arasındaki çocukların ikinci dili, yetişkinlerden daha kolay öğrendiğine inanır çünkü 0-4 yaş aralığındaki çocuklar (Alptekin, 2010), “doğal öğrenme süreçlerinin önceden öngörülmuş bir sonucu olarak yeni bilgileri

barındıran yeni kategoriler oluşturma yeteneğine sahiptirler ancak yetişkinler, asimilasyon ve sonradan takviyelerle mevcut şemalarına yeni bilgiler uyarlarlar”.

2.7. Geç İki Dillilik ve Yaş Etkisi

L2 edinimi, iki dillilik türlerinden genel olarak geç iki dillilik türü ile ilintilidir. L2'nin edinim yaşı “*age of acquisition*” L2 konuşma edinimi alanında, birinci dilin (L1) fonetik sisteminin, özellikle L2 öğreniminin ilk ve orta aşamalarında, yetişkin “ikinci dil edinimi” (SLA- Second Language Acquisition) süreçlerine nasıl müdahale ettiğini açıklayan çeşitli teoriler önerilmiştir (örn., Algısal Asimilasyon Modeli (PAM) için Best, McRoberts ve Goodell, 2001; Konuşma Öğrenme Modeli (SLM) için Flege, 1995).

L2 araştırmalarına yoğunlaşan akademisyenler, L1 etkisine aracılık etmek ve ortak etkileşime giren faktörleri tanımlamak için çalışmalar yaptılar ve böylece belirli öğrencileri, ortaya çıkan L2 üretim gelişiminin son durumunda, uzun yıllar L2 girişine maruz kalarak ana dili konuşmacılarıyla etkileşime girdikten sonra ana dili (native-like) yeterliliğine yönlendirmeye çalıştılar.

İncelenen çalışmalar arasında (1) tutum ve yetenek (ör. Ioup, Boustagi, El Tigi ve Moselle, 1994), (2) motivasyon (ör. Bongaerts, Van Summeren, Planken ve Schils, 1997), (3) eğitim seviyesi (ör. Derwing ve Munro, 2005) ve (4) etnik kimlik (ör. Gatbonton ve Trofimovich, 2008) gibi değişkenler bulunmaktadır.

Bu değişkenler arasında araştırmacılar en fazla dikkati, SLA'nın son durumunun nispeten güçlü bir yordayıcısı olarak öğrencilerin edinim yaşına göstermişlerdir: Dili ne kadar erken edinirlerse, nihai L2 performansları o kadar iyi olur ve doğal bir aralığa düşme olasılığı o kadar yüksektir.

Bu tür iddialar, çeşitli iki dilli dil edinim yaşı profillerine (ör. 0 yıl < edinim yaşı < 40 yıl) sahip olan birçok ilgili çalışma tarafından test edilmiştir. Özellikle erken iki dilliler (edinim yaşı < 16 yaş) için yaş etkileri hakkında kanıt göstermişlerdir. L2 fonolojisi alanında (Flege, Munro ve MacKay, 1995; Flege, Yeni-Komshian ve Liu, 1999; Patkowski, 1990), L2 morfosintaks (morphosyntax) alanında ise (Abrahamsson ve Hyltenstam, 2008; DeKeyser, 2000; Johnson & Newport, 1989) örnek olarak gösterilebilir.

2.8. Geç ve Erken İki Dillilerde Dil Gelişimi

İkinci dile maruz kalma zamanının iki dillilerin dil gelişimini neden ve nasıl etkilediğini açıklamak için iki farklı teori önerilmiştir. Bunlardan ilki kritik dönem hipotezidir. Kritik dönem hipotezi, ikinci bir dil öğrenmenin sonucunu (ör. yeterlilik) vurgular (Johnson & Newport, 1989). Bu hipoteze göre, erken ve geç iki dilli kişiler için farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Geç iki dilli kişiler, ikinci dillerinde ana dili düzeyinde yeterlilik elde edememektedirler. Bu da, dil yeterliliğinde sabit bir oranda artışın olmaması anlamına gelmektedir. Dil yeterliliği belirli bir yaşta, tipik olarak gelişimin erken dönemlerinde zirve yaptığı ve bundan sonra kademeli olarak azaldığı için, gelişimden sonra ikinci bir dil öğrenmek daha az avantajlıdır. Bu perspektife destek sağlayan şey, ikinci dil ediniminin ileri yaşlarının daha düşük yeterlilik seviyeleri ile ilişkili olduğunu gösteren davranışsal çalışmadır (ör. DeKeyser, 2000).

Bu kritik dönem hipotezinin aksine, Hernandez, Li ve MacWhinney'nin (2005) rekabet ve yerleşme modeli, sonucun aksine ikinci bir dil öğrenme sürecini vurgular. Bu bakış açısına göre, ikinci dil ediniminin temelini oluşturan gelişimsel süreçler, erken ve geç iki dilli kişiler arasındaki farklara yol açan şeydir. Hernandez ve diğ. (2005) bu gelişimsel süreçlerdeki farklılıklara katkıda bulunan faktörlerin (1) beyin plastisitesi ve (2) birinci dil yerleşimi “*first-language entrenchment*” olduğunu ileri sürmektedir. Örneğin, gelişimin başlarında, çocukların kendi dillerine maruz kalması nörolojik olarak sesi temsil edilir. Bebeklik döneminden iki dile maruz kalan erken iki dilli kişiler, sözel gelişim sırasında iki farklı dilden konuşma akışlarını işlerken önemli miktarda zaman harcarlar. Erken iki dilli kişiler dili üretmeye başladığında, bu iki dilli erken maruz kalma olayı her iki dili ayrı tutma yeteneklerini kolaylaştırır (Hernandez ve diğerleri, 2005).

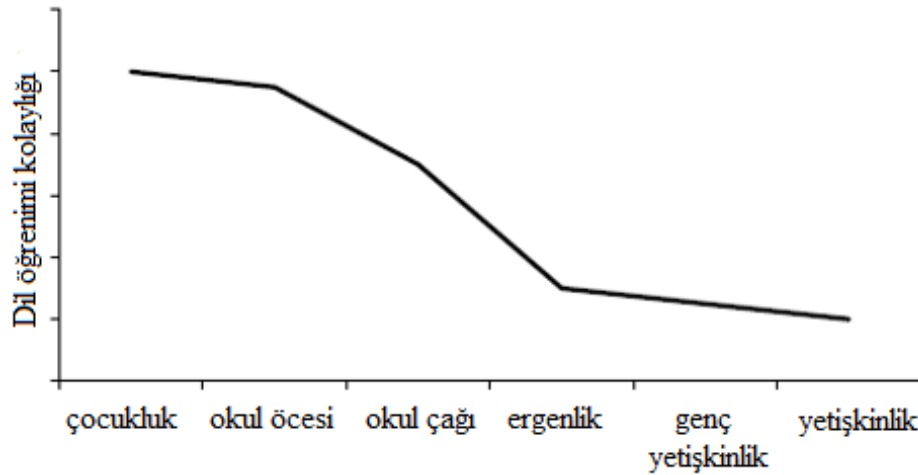
Öte yandan geç iki dilli bireyler, ilk dilleri zaten karmaşık bir sözcüksel (ses), sözdizimsel (kullanım kuralları) ve anlamsal (kelime anlamları) sinir ağı oluşturduğu için ikinci dillerini bu ağ oluştuktan sonra edinirler. Bu ağ daha köklü hale geldikçe, geç iki dilli bireyin ilk dili, kullanımda daha kolay ve daha otomatik hale gelir. Yani, geç iki dilli olanların L1'leri, ikinci dillerine maruz kaldıkları zamana zaten yerleşmiştir.

L2 gelişimini etkileyen sadece beyin plastisitesi değildir. Üstbilişsel stratejileri kullanmaları ve L2'ye maruz kalmanın artması nedeniyle ikinci dillerinde az çok yetkin olan geç iki dilli kişiler arasında da farklılıklar görülebilmektedir.

Yerleştirme ve nöroplastisite farklılıklarına ek olarak, yapılan çalışmalarda erken ve geç iki dilli kişiler L2 yeterliliklerinde farklılık göstermiştir. Geç iki dilli kişiler, erken iki dilli olanlara göre önemli derecede daha az dil yeterliliğine sahiptir (Luk ve ark., 2011; Pelham ve Abrams, 2014). Rekabet ve yerleşme modeli ayrıca üstbilişsel stratejilerin “özel” kullanımı ile geç iki dilli olanların erken iki dilli olanlarla karşılaştırılabilir yeterlilik seviyelerine ulaşabileceğini öngörmektedir.

Dil ediniminin işleme süreci ve sonuçları erken ve geç iki dilli bireylerde farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Grosjean ve Byers-Heinlein (2018), dil ediniminde hassas dönemin varlığına dikkat çekip bu döneme ilişkin kanıtların olduğunu vurgulamaktadır. Onlara göre dile maruz kalma, yaşamın erken dönemlerinde başladığında diller daha kolay ve tamamen yönetilebilir (bkz. Şekil 5.). Yeni bir dil genellikle yaşamın daha erken dönemlerinde, yetişkinlikte olduğundan daha kolay edinilir.

Şekil 4. Dil Edinimi İçin Hassas Dönemin Bir Örneği.

Grosjean, F., & Byers-Heinlein, K. (2018).

Şekil 5'teki çıkarım, çocuklukta iki dilliliğin bazı yönlerinin, başlangıçta yetişkinlikte olan iki dillilikten niteliksel olarak farklı olabileceğidir. Öte yandan, dil edinimi için hassas süreye rağmen, bireyler bebeklikten yetişkinliğe kadar her yaşta iki dilli olabilirler.

Erken çocukluk döneminde bile, ikinci bir dile maruz kalmanın başladığı yaşa bağlı olarak farklı gelişim modelleri olabilir. Sebastián - Gallés, Echeverría ve Bosch (2005), İspanyolca-Katalanca iki dilli olanların Katalanca için anlamlı olan ancak İspanyolca'da olmayan bir ses farkını nasıl algıladıklarına baktı. Bebeklerin kendi dil bilgilerini mükemmelleştirmeden çok önce fonetik algılarını geliştirdikleri bilinen bir gerçektir. Her iki dili de doğumdan itibaren öğrenen iki dilli kişiler, ses farkına, İspanyolca'dan bir süre sonra, ancak 4 yaşından önce Katalanca öğrenenlerden daha duyarlıydı. Açıkça, her iki dil de okul öncesi yıllarda öğrenilip daha sonra ustalaşsa bile, dile maruz kalmanın zamanlaması, dilin nihayetinde nasıl işleneceğiyle ilgilidir.

2.9. İkinci Dil Edinimi

İkinci dil edinimi “*second language acquisition*”, öğrencilerin birinci diline (L1) ek olarak ikinci bir dili (L2) nasıl öğrendikleri üzerine yapılan çalışmadır. İkinci dil edinimi olarak adlandırılmasına rağmen, ister ikinci ister üçüncü, ister dördüncü dil olsun, birinci dilden sonra herhangi bir dili öğrenme sürecidir. Bu nedenle, birinci dil dışındaki herhangi bir dile ikinci dil denir veya hedef dil olarak da adlandırılır. Bu kavramlarla yakından ilintili olan bir de yabancı dil kavramı vardır. İkinci dil ve yabancı dil kavramlarının taşıdığı anlam aynı değildir. Collins Dictionary (2013), ikinci dil ve yabancı dil arasında ayırım yapmak için ikinci dili, bir kişinin kendi ana dilinden sonra öğrendiği dil olarak, yabancı dili ise kendi ülkesi dışında bir ülkede kullanılan bir dil olarak tanımlar.

İkinci veya yabancı dil edinmenin farklı yolları vardır. Bir sınıf ortamında olduğu gibi resmî veya gayrî resmi bir şekilde de olabilir. Örneğin, toplumun kültürel aktif katılımcısı olarak öğrencinin dili seçmesi gibi. Saville-Troike (2006, s.2), L2 öğrenimini, iki farklı ortamda gerçekleşebileceğini öne sürer. Bu ortamlardan biri gayri resmî, doğal bağlamlarda gerçekleşen informal öğrenme ortamı, diğeri de sınıf öğrenimi olarak adlandırdığımız örgün öğrenme ortamıdır. Bu edinme, hedef ülkedeki okula devam ederek, yerel televizyon izleyerek, radyo dinleyerek veya L2'de gazete okuyarak yapılabilir. Öğrenme ortamına aktif olarak katılarak, öğrenci normal günlük rutinler aracılığıyla hedef dil ile sürekli temas halinde kalabilir.

İkinci dil ediniminde öğrenme ortamına bakmak ve yaş faktörünün herhangi bir etkisi olup olmadığını araştırmak son derece önemlidir. Ayrıca, motivasyon, Gardner ve Lambert'in (1972) kapsamlı bir şekilde araştırdığı gibi, ikinci dil ediniminin yüksek

dil yeterlilikleriyle ilgili olup olmadığını öğrenmek için tartışılması gereken bir diğer önemli faktördür.

İkinci dil edinimi ve erken dil öğrenimi yıllar içinde ayrıntılı olarak incelenmiştir. İncelemeler bize, çocuklar arasında ikinci dil ediniminin nispeten hızlı ve çaba harcamadan elde edildiğine dair yaygın bir inancın varlığını göstermektedir (Nikolov ve Djigunovi'c, 2006). Bununla birlikte, daha yakın tarihli çalışmalar, çocuklar arasında zahmetsiz ve hızlı ikinci dil yeterliliğinin yaygınlaştırıldığı iddiasına eleştiriler vermektedir (Haynes 2007, Genesee 2008).

İkinci dil ediminde yaş önemli bir rol oynasa da motivasyon ve maruz kalmanın yararı, tam bir ikinci dil yeterliliğine ulaşmada daha iyi sonuçlar sağlayabilir.

Altenaichinger (2003), Krashen'in tartışmalarına atıfta bulunuyor ve ikinci dil ediniminde üç iç unsur olduğunu savunmaktadır. Krashen'in kitabındaki bu unsurlar arasında bir "filtre", "organizatör" ve "monitör" yer almaktadır. "Filtre"nin öğrencinin sosyal bağlamda nasıl etkilendiğini ve çeşitli sosyal ortamlarda nasıl tepki verdiğini ele aldığından bahseder. "Monitör", öğrencilerin konuşmalarını yaşlarına göre düzelttikleri bilinçli öğrenme bölümünü işletir (Altenaichinger 2003). Sıklıkla eleştiriyile beslenen yoğun olarak tartışmalı ikinci dil edinimi hipotezleri aşağıdaki gibidir.

2.9.1. Edinme-Öğrenme Hipotezi

Bu hipoteze göre edinme, öğrencilerin bir dil sisteminin inşa edilmesi için bilinçaltı ve sezgisel bir süreçtir (s. 278); öğrenme, öğrencilerin öğrenme süreçlerinin ve onlardan ne beklendiğinin farkında oldukları bilinçli bir süreçtir.

2.9.2. Monitör Hipotezi

Bu hipoteze göre birey, öğrenme sürecini, öğrenme ilerlemesini "izlemek" ve daha önce öğrenilmiş olanlara iyileştirmeler önermek amacıyla yapar.

2.9.3. Doğal Düzen Hipotezi

Doğal düzen hipotezi, bir dilin kurallarını öngörülebilir bir sırayla elde ettiğimizi iddia eder.

2.9.4. Girdi Hipotezi

Girdi hipotezi, öğrencinin dili, motivasyon gibi etkileyici unsurlara mevcut anlayışının biraz daha ötesinde anlamasını önemser.

2.9.5. Duyuşsal Filtre Hipotezi

Duyuşsal filtre hipotezi, dilin zihinsel olarak kararlı, öfkeli, endişeli veya sıkılmış olma gibi bazı duygu faktörleriyle karşı karşıya kalındığında daha kolay edinildiğini öne sürer. Bu, ikinci dil ediniminde olumlu tutumun önemli olduğu anlamına gelmektedir (Brown 2002, aktaran Altenaichinger, 2003, s. 8-9).

2.9.6. Kritik Dönem Hipotezi

Genel olarak bir dil edinmenin en kolay genç yaşta olduğu kabul edilmiştir. İlk dil edinimi genellikle otomatik olarak gerçekleşir ve genç yaşta ikinci bir dil öğrenmek de nispeten kolaydır. Ancak hayatın ilerleyen dönemlerinde ikinci bir dil öğrenmek çok zor olabilir. İlk olarak Lenneberg (1967) tarafından tasarlanan kritik dönem hipotezi “*critical period hypothesis*”, tam dil ediniminin mümkün olduğu bir dönem olduğunu ancak bu süre geçtikten sonra dilin tamamen veya normal olarak edinilemeyeceğini belirtmektedir (Schouten, 2009). Bu kritik dönemin ergenliğe kadar olduğu söyleniyordu. Bu süreden sonra beyin plastisitesi azalır ve insanlar bir dil edinim cihazına daha az erişebilir, eğer böyle bir cihaz varsa (Beardmore, 1986). Kritik dönem hipotezini destekleyen ve desteklemeyen karşı kanıtlar vardır. Kritik dönem hipotezi kanıtı, genellikle ergenlikten sonra bir dil öğrenmeye başladığında bir dili tam olarak elde etmenin çok zor olduğu gerçeğini savunur. Ana dili konuşan biri olmanın çoğu zaman imkansız olduğu söylenir (McDonald, 2000). Kritik dönem hipotezini destekleyen ünlü bir örnek Genie'nin durumudur. Genie, gençliğinde dilsel girdiden yoksun bırakılan bir çocuktur. Bulduğu zaman, kendisine İngilizce öğretmek için birçok çaba sarf edildi ancak dili asla tam olarak edinmedi (Schouten, 2009). Bu, kişinin bir dil öğrenmeye başlaması gereken bir zaman dilimi olduğunu göstermektedir. Kritik dönem hipotezinin aleyhine kanıtlar, daha geç yaşlarda tamamen ikinci bir dil edinen insanların varlığını sık sık vurgulamaktadır (McDonald, 2000).

McDonald (2000) 'e göre, edinme düzeyi ve edinme zorluğu, birisinin L1'inin öğrendiği L2'ye ne kadar benzediğine bağlı olabilir. Bu iddiayı, farklı ikinci dil

öğrenenlerini dil bilgisi yargılama görevine “*Grammaticality Judgement Task*” tabi tutarak test etti. Söz konusu iki dilli veya ikinci dil öğrenen kişiler, İngilizcenin erken İspanyol ve Vietnamlı öğrenenleri ile İngilizcenin geç İspanyol ve Vietnamlı öğrenenleriydi. İspanyolca, Vietnamcanın İngilizceye benzediğinden daha çok İngilizceye benzemektedir. MacDonald’ın çalışmasının sonuçları, İspanyol erken ve geç İngilizce edinenlerin Vietnamlı İngilizce edinenlerden daha iyi performans gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu, kişinin L2’sinin L1 ile benzerliğinin, dil ediniminin boyutu üzerinde bir etkisi olduğu göstermektedir.

L2 ile L1 arasındaki benzerliğin ikinci bir dil edinimi üzerinde etkili olduğunu bildiren tek kişi McDonald değildir. Van Wuijtswinkel (1994) Hollandalı geç İngilizce öğrenenleri ve nihai kazanımları araştırdı. Geç öğrenenlerin ana dili İngilizce olanlardan büyük ölçüde farklı olmadığı bulundu. Bu durum, L1’in L2’ye benzemesi ile ikinci bir dil edinimi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bir makalesinde Van Wuijtswinkel’in (1994) çalışmasından bahseden Kellerman (1995), L1’in L2 ile benzerliğinin, bir kişinin ikinci bir dilde, doğal ana dili konuşuru düzeyinde bir yetenek elde edip edemeyeceğini etkilediğini belirtir.

Bazı araştırmacılar (Patkowski, 1990; DeKeyser, 2000; Scovel, 2000; DeKeyser ve Larson-Hall, 2005; Abrahamsson, 2012; Granena ve Long, 2013) geç iki dilli kişiler tarafından yapılan herhangi bir dil performansının ergenlik sonrası nöral olgunlaşmadan kaynaklanan plastiklik kaybı ile kısıtlandığı görüşündedir. Bu nedenle, bu öğrencilerin dil edinim süreçleri, temelde ve niteliksel olarak sadece doğal girdiye maruz kalma yoluyla L2’yi otomatik olarak öğrenen erken iki dillilerden farklıdır.

Bu teorik pozisyona göre, iki dilliliğin dile özgü örtük öğrenme mekanizmasına erişimi erken çocukluktan itibaren kademeli olarak azalır ve ergenliğin orta döneminde tamamen kaybolur. Yani bu durum, dil edinim yaşının geç iki dillilik üzerindeki süresiz bir etkisidir. Bu bağlamda, kritik dönem “öğrenmenin zorlaştığı veya imkansız hale geldiği bir bitiş noktası kavramı olarak tanımlanır” (DeKeyser ve Larson-Hall, 2005, s.97).

2.9.7. Eşik Teorisi

İki dilliliğin bireyin bilişsel işleyişi üzerindeki olumsuz ya da olumlu etkilerini açıklamak için önerilen teoriye eşik teorisi “*threshold theory*” denilmektedir (Cummins, 1976; Skutnabb-Kangas ve Toukoma, 1977). Eşik hipotezi, çocukların avantaj elde etmek ve bilişsel gelişimlerinde dezavantajlardan kaçınmak için elde etmesi gereken iki dilli bir yeterlik seviyesi olabileceğini öne sürmektedir. Cummins (1976), iki dilli yeterliliğin daha yüksek ve daha düşük eşik seviyeleri olan iki eşik belirlemiştir:

Bu, bir değil iki eşik olabileceği olasılığını artırır. İlk eşik elde edilmesi bilişsel geriliği önlemek için yeterli olacaktır, ancak hızlandırılmış bilişsel büyümeye yol açmak için ikinci, daha yüksek, iki dilli bir yeterliliğe ulaşmak gerekli olabilir. (s.24) Diğer bir deyişle, iki dilli çocukların bilişsel gelişimleri üzerinde olumsuz etkilerinden kaçınmak için her iki dilde de düşük eşik seviyesine ulaşması gerekir. Bununla birlikte, düşük eşik seviyesine ulaşmak iki dilli çocukların bilişsel avantajlarını garanti etmez. İki dilli çocukların, bilişsel gelişimleri üzerinde olumlu etkiler elde etmesi için her iki dilde daha yüksek eşik seviyesine ulaşmaları gerekmektedir. İki dilli çocuklar her iki dilde de düşük eşik seviyesine ulaşırlarsa, kısmi “*partial*” iki dilli olarak kabul edilirler ve dil yeterlilikleri sadece bir dilde yaşa uygun düzeydedir. Kısmi iki dilliliğin çocukların bilişsel gelişimi üzerinde ne olumlu ne de olumsuz etkileri vardır. Bu iki dillilik türüne baskın “*dominant*” iki dillilik denir. İki dilli çocuklar her iki dilde de daha yüksek eşik seviyesine ulaşırsa, dengeli “*balanced*” iki dilli olarak kabul edilirler ve dil yeterlilikleri her iki dilde de yaşa uygun düzeydedir. Bu nedenle, iki dillilik üzerine yapılan ilk çalışmaların bulguları “*semilingualism*” ile ilişkilirken, daha yeni araştırmaların sonuçları da iki dillilikle ilişkilidir.

Bu hipotez, bazı çocukların iki dillilikten fayda sağladığı, diğerlerinin faydalanmadığı bulguların açıklanmasında yararlı görünmektedir. Hipoteze göre, iki dilli çocuklar her iki dilde de düşük eşik seviyesine ulaşmamışlarsa, sınırlı iki dilli olarak kabul edilirler ve her iki dilde de dil yeterlilikleri düşük seviyededir. Bu durum Cummins'in (1979) “*semilingualism*” dediği şeydir.

Bu hipotez başlangıçta Cummins (1976) tarafından formüle edildiğinden bazı çalışmalar Cummins'in genel ilkeleriyle uyumlu bulgular bildirmiştir (Cummins ve Mulcahy, 1978; Duncan ve DeAvila, 1979; Kessler ve Quinn, 1980; Dawe, 1983;

Hakuta ve Diaz, 1983; Bialystok, 1988; Clarkson ve Galbraith, 1992). Örneğin Duncan ve DeAvila (1979), her iki dilde de yüksek düzeyde yeterlilik geliştirmiş olan dilsel azınlık çocuklarının, tek dillilerden ve kısmi iki dilli olarak adlandırılanlar gibi diğer iki dilli gruplardan çok daha iyi performans gösterdiğini bulmuşlardır.

2.10. İlgili Çalışmalar

Yapılan alanyazın taraması sonucunda, Türkiye’deki Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarının hata analizi yaklaşımıyla çözümlendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında iki dillilik ve hata analizi çalışmaları ayrı olarak ele alınmıştır. Bu çalışmada ise Türkiye’deki Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı dokümanları hata analizi yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Araştırmada, iki dillilik türlerine detaylı olarak yer verilmiştir. Yazılı dokümanlarının hata analizi yaklaşımıyla çözümlendiği bu çalışma, Suriyeli geç iki dilli bireyleri ele alması bakımından tek olma özelliği taşımaktadır.

Özata (2013), “Erken Çift Dillilikte Okuma Edinimi: İngilizceyi İkinci Dil Olarak Edinen Türk Çocukların Okuma Becerileri” adlı çalışmasında iki dilli çocukların sözcük okuma becerilerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Çalışmada ana dili Türkçe olan iki dilli çocuklarla ana dili İngilizce olan tek dilli çocukların ses farkındalığı, sessel bellek ve hızlı otomatik isimlendirme becerilerinin sözcük okuma ile ilişkileri araştırılmıştır. Çalışma sonucunda hem İngilizce hem de Türkçede sözcük bazında ses farkındalığı ve hızlı isimlendirmenin okuma üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, sonuçlar sessel farkındalığın gelişimsel bir şekilde arttığını yani sınıf düzeyine göre farklılaştığını göstermektedir. Ayrıca, iki dilli çocuklarda Türkçe ses farkındalığının İngilizce sözcük okuma ile ilişkili olduğu ve ses farkındalığının bir dilden diğer dile transfer edilebildiğini göstermektedir.

Elçin (2014), “İki Dilliliğin Yabancı Dil Becerileri Üzerine Etkisi: Tek Dilli ve İki Dilli Öğrencilerin Karşılaştırılması” adlı çalışmasında Siirt ilinde eğitim gören iki dilli öğrenciler ve tek dilli öğrencilerin yabancı dil becerileri karşılaştırılarak iki dilliliğin yabancı dil becerileri üzerine olan etkisini incelemiştir. İngilizce okuma ve yazma becerileri konusunda 4 ay eğitim verildikten sonra ilk test ve son test yöntemiyle benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılmıştır. Öğrencilere Cambridge Üniversitesi KET sınavı uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okuma becerisi açısından yüksek puan alan gruplar sırasıyla Türkçe-Kürtçe iki dilliler, Türkçe-

Arapça iki dilliler ve Türkçe tek dilliler şeklindedir. Yazma becerisi anlamında ise gruplar arasında çok büyük farklılıkların olmadığı görülmüştür.

Gürler, M. (2019). Suriyeli Türkçe öğrenenlerin yazılı anlatımlarında yapmış oldukları hataları çözümlenmiştir. Çalışması, Batman Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde B1 seviyesinde Türkçe öğrenen 27 Suriyeli öğrencinin yazılı anlatımları incelenerek oluşturulmuştur. Suriyeli öğrenenlerin yazılı anlatımlarında yapmış oldukları hatalar ses bilimsel, biçim bilimsel, söz dizimsel ve yazım noktalama hataları açısından çözümlenmiş ve sınıflandırılmıştır. Araştırmanın bulgularında öğrenenlerin en çok ses bilimsel hatalar ile yazım ve noktalama hataları yaptıkları tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

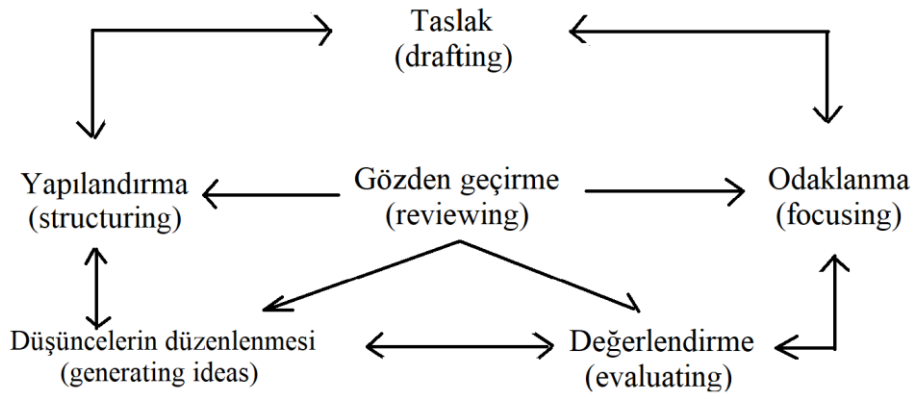
3. HATA ANALİZİ

3.1. Yazma

Yazmanın bazı yeterliliklere ihtiyaç duyan ve retorik kuralları kullanan bir iletişim süreci olduğunu söyleyebiliriz. Yazma, öğrencilerin zihinlerinde sahip oldukları her şeyi özgürce ifade edebilmelerine olanak sağlar. Öğrenciler, yazılı olarak, materyallerine yardımcı olacak sözlükleri, kitaplardan veya diğer kaynaklardan arayabilirler. Yazma, bir metnin dilbilgisi düzenlemesinin karmaşıklığını doğru bir şekilde ifade edebilmek için iyi bir beceriye ihtiyaç duyar. Çünkü hem bağlaşıklık hem de bağdaşıklık açısından metnin başında, ortasında ve sonunda yazılı olarak bir tutarlılık olması gerekir. Yazma, içerik, yapı ve organizasyon gibi “üst düzey beceriler” ile ilgili yapılması gereken çok sayıda düşünceyi; noktalama işaretleri, uygun kelime öğelerinin ve gramer yapılarının seçimi gibi “alt düzey beceriler” içerir (Richards & Renandya 2002). Bu alt ve üst düzey becerilerde başarı sağlamak, metin genelinde hakimiyet, denge ve kontrolü gerektirir.

Yazma etkinliği bir süreç olduğu için çeşitli aşamalardan oluşur. Her aşama yazma süreci açısından önemlidir. Yazma öncesinde yapılması gereken, yazma esnasında yapılması gereken ve yazma sonrası yapılması gereken pek çok hazırlık vardır. Her aşamada farklı noktalara yoğunlaşılır ve yazma süreci birbirini takip eden adımlar neticesinde ortaya koyulur. White ve Arndt (1991) yazmanın belirli aşamalarının olduğunu vurgulamaktadır. Modellerinde yazma süreci şematik olarak Şekil 6’da olduğu gibi temsil edilir.

Şekil 5. Yazma Süreci Modeli

White ve Arndt'tan uyarlanmıştır (1991, s.11).

Şekil 6’da verilen yazma süreci modelinden yola çıkarak yazmanın kendi içinde takip gerektiren karmaşık bir sisteme sahip olduğu söylenebilir. Brown (2001: 335), yazılı ürünlerin genellikle uzmanlık gerektiren düşünme, taslak hazırlama ve gözden geçirme işlemlerinin sonucu olduğunu belirtmektedir. Bu, yazma becerisinin karmaşık bir beceri olduğu ve öğrenmesi zor olduğu anlamına gelir. Ne yazacağı düşünme, iyi bir metin organizasyonu tasarlama, iyi bir dilbilgisi kullanımı ve sonra yazılanları gözden geçirme beceri gerektiren bir süreçtir. Byrne (1979) yazmanın grafik, semboller kelimeler ve deyimleri gösteren, daha sonra şekillenen cümlelerin iyi bir paragraf haline geldiği, iletileri okuyuculara taşıyan bir iletişim süreci olduğunu vurgulamaktadır.

3.1.1. İkinci Dilde Yazma

Yazma, ilk dilde bile zor bir süreçtir. İkinci dilde yazmak daha da karmaşıktır. Yabancı dilde yazmak çoğu zaman öğrencilere, özellikle deneme yazılarında en büyük zorluğu sunar, çünkü bu aktivitede yazma genellikle uzar ve bu nedenle kısa paragraf yazma bu durumda daha tercih edilir hale gelir.

İkinci dilde yazmanın ana dilinde yazmadan farklı bir süreç izlediğini söylemek mümkündür. Ana dilinden farklı olarak ikinci dilde yazmayı etkileyen pek çok etken vardır. Bu etkenleri hem dil özellikleri bağlamında hem de birey bağlamında iki gruba ayırıp sınıflandırabiliriz. Bu etkenler arasında, dil özellikleri bağlamında, ikinci dil ve ana dili arasındaki benzerlikler ve yakınlıklar önemli bir yer tutar. İkinci dilde yazmayı etkileyen dilsel bağlamdaki faktörlere şunları örnek olarak gösterebiliriz:

- Ana dilin ve ikinci dilin yazı sisteminin (alfabe) farklılığı,
- İkinci dilin ana dile, dil ailesi açısından yakınlığı ve konumu,
- Yazının soldan sağa mı, sağdan sola mı ve hatta yukarıdan aşağı dikey olarak mı yazıldığı,
- İkinci dilin söz dizimi,
- İkinci dilin biçimbilimsel yapısı.

İkinci dilde yazmayı etkileyen ve bireyden kaynaklanan faktörlere ise şunları örnek olarak gösterebiliriz;

- Bireyin yaşı,
- Bireyin eğitim düzeyi,
- Bireyin bilişsel farklılığı,
- Bireyin psikomotor becerisi (eğer ikinci dildeki yazı sistemi farklıysa),
- Bireyin ikinci dile karşı sahip olduğu motivasyon durumu.

Brisk'a (2011) göre, 'ana dil farklı bir yazı sistemi kullansa bile araştırmalar ana dilde yazma yeteneği ve ikinci dil olarak yazma performansı arasında korelasyon olduğunu göstermektedir'. Almanca ve İngilizce aynı yazı sistemini kullanır, ancak Almanca'nın bir yordayıcısı olarak İngilizce fikri, bu iki okul dersinin bu bağlantıyı her iki dilde bir geliştirme aracı olarak görmesi gerektiği anlamına gelebilir. Yani iki dilin aynı yazı sistemine sahip olma durumu, söz konusu iki dilin gelişmesinde bir avantaj olarak görülebilir. Ancak, bu ilişkinin başka bir yönü daha vardır. Brisk (2011) ayrıca L1'in L2 ürünlerini, özellikle de gramer yapılarını ve yazımları etkileyebileceğini, bunun doğal olmayan bilgi ile sonuçlanabileceğini "iddia etmektedir (s. 43). L1 etkisi sonuç olarak L2 üretimine olumsuz katkıda bulunabilir.

3.2. Hata

Hatalar fark edilir ve kendiliğinden düzeltilmez. Els (1996) için, "hatalar, ikinci dil öğrencileri tarafından üretilen ikinci dil normundan sapmalardır". Bireyler hem ana dilinde hem de ikinci dillerinde yanlışlar yapabilirler. Hatalar, ana dili konuşurunun dil bilgisinden sapmalardır ve öğrencinin yeterliliğini yansıtır. Hatalar, öğrencinin hedef dilde yeterliliğini gösterir (Brown, 1987).

Dil öğrenimi, hem sözlü hem de yazılı dil becerilerini geliştirme sürecidir. Becerileri geliştirirken, öğrenciler genellikle hatalar "errors" ve yanlışlar "mistakes" yaparlar. Öğrenciler genellikle dil bilgisi kuralları, uygun kelimeler veya cümleler hakkında bilgi eksiklikleri olduğunda hatalar yapar.

Öğrenciler yanlış yaptıklarında, doğru veya hatalı cümleleri ve serbest ifadeleri kullandıklarında, akıllarında neler olup bittiğini anlatabilirler. Bu nedenle hata

yapmak, hatanın dil bilimsel hatadan mı kaynaklandığı, yoksa sözlü veya yazılı olarak yapılan dildeki kaymalardan mı kaynaklandığı hakkında bilgi almak için önemli bir husustur. Davis ve Pearse'in (2002: 103) belirttikleri gibi 'hatalar dil öğrenmenin ayrılmaz bir parçasıdır ve öğrenme başarısızlığının bir kanıtı değildir'.

Yanlışlar ve hatalar hakkında bilgi sahibi olmak önemlidir çünkü bu terimler teknik olarak farklıdır. Edge (1989'da Harmer, 2002: 99), hataların üç geniş kategoriye ayrılabilirliğini öne sürmektedir: a) kaymalar “*slips*” (bu, yanlış belirtildikten sonra öğrencilerin kendilerini düzeltebilecekleri yanlışlardır), b) hatalar “*errors*” (kendilerini düzeltemeyecekleri ve bu nedenle açıklamaya ihtiyaç duydukları yanlışlardır) ve c) girişimler “*attempts*” (öğrenci bir şey söylemeye çalıştığında ancak bunu doğru şekilde söylemenin henüz bir yolunu bilmediğinde).

Ellis'e (1997: 17) göre hatalar performansta zaman zaman meydana gelen düşüşleri yansıtır. Yanlışlar, dikkatsizlikten kaynaklanan performans hatalarına ya da dikkatsizlikten kaynaklanan sistematik olmayan hatalara işaret eder.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşıldığı gibi, yanlışların hatalardan farklı olduğu sonucuna varılabilir. Yanlışlar kullanıcı tarafından düzeltilebilir ve diğer insanların yardımına ihtiyaç yoktur. İkinci dil öğreniminde hatalar bulunur ve kullanıcı hatayı yaptığının farkında olmayabilir dolayısıyla hatayı düzeltmek için başka bir kişinin yardımına ihtiyaç duyabilir.

3.3. Hata Analizi

Dil öğreniminde, öğrenenin dilinde ortaya çıkan dilsel özellikleri açıklamaya çalışmak için birçok teori geliştirilmiştir. Bu teorilerden biri de hata analizi teorisidir (Corder, 1971). Hata analizi, öğrencilerin diller arası sistemi geliştirmek için yazılı ve sözlü olarak elde ettikleri öğrenme çıktılarını ortaya koymak için yapılan bir etkinliktir. Hata analizi teorisi, ikinci dil öğrenenlerinin dilinin araştırılması ile ilgilidir ve ikinci ve yabancı dil öğreniminin çok önemli bir alanıdır. Öğrenci hatalarının dil bilimsel ve pedagojik bir önemi vardır. Genellikle hata analizinin birincil odağı, öğrencilerin hatalarının ikinci dil ediniminin altında yatan süreci anlamalarını sağlamaktır. Hata analizi sistematiktir fakat yanlışlar sistematik değildir. Hata analizi, öğrencilerin hedef dilden aldıkları girdileri tanımak veya kodlamak için kullandıkları bilişsel süreçler açısından performanslarını ele alır (Erdogan, 2005:263).

Dil öğrencilerinin hedef dili öğrenme sürecinde, dili öğrenirken neyin doğru neyin hata olduğunu anlaması için bir çeşit denetleyici teste ihtiyaçları vardır. Bu aynı zamanda bireyin dil öğrenme sürecinin neresinde veya hangi konumunda yer aldığını bilmesi açısından önemlidir. Bu belirsizliklerin somut anlamda yanıt bulmasında hata analizi etkileyici bir yöntemdir. Taylor'a göre (1997), "Hata analizi, ölçümdeki belirsizliğin araştırılması ve değerlendirilmesi" dir. Hata, bir dil öğrencisinin hedef dilin kurallarını etkili bir şekilde öğrenmediğinin bir göstergesi olduğu için hatanın dil öğrenmede olumlu bir rolü olduğunu ima eder.

Hata analizi, davranışçılığa alternatif bir yaklaşımdır. İkinci dil ediniminde hata analizi alanı 1970'lerde Corder ve meslektaşları tarafından kurulmuştur. Corder (1974), hata analizi araştırmalarında, hata değerlendirmesi hakkında aşağıda verilen birkaç adımı önermektedir:

1. Öğrencinin dilinde bir örneklemin toplanması
2. Hataların sınıflandırılması
3. Hataların tanımı
4. Hataların açıklaması
5. Hataların değerlendirilmesi.

Yazmanın yeterliliklere ihtiyaç duyan ve retorik kuralları kullanan bir iletişim süreci olarak dil becerileridir. Yazma, ilk dilde bile zor bir süreçtir. Yabancı dilde yazmak daha da karmaşıktır. Yazma, içerik, yapı ve organizasyon gibi "üst düzey beceriler" ile ilgili yapılması gereken çok sayıda düşünceyi ve noktalama işaretleri, uygun kelime öğelerinin ve gramer yapılarının seçimi gibi "alt düzey beceriler" içerir (Richards & Renandya 2002).

3.4. Hata Türleri

Dulay, Burt ve Krashen (1982: 146-191) hataları analiz etmede ve sınıflandırma dört tanımlayıcı hata türü önermektedir. Bunlar sınıflandırmalar aşağıdaki gibidir:

3.4.1. Dil Bilimsel Hata Sınıflandırılması

Dil bilimsel sınıflandırma, hataları hem dil bileşenlerine hem de hatanın etkilediği belirli dilsel kurucuya "*constituent*" göre sınıflandırır. Dil bileşenleri arasında;

- fonoloji “*phonology*” (telaffuz),
- sözdizimi “*syntax*” ve morfoloji “*morphology*” (biçimbilgisi),
- semantik “*semantic*” ve sözcük “*lexicon*” (anlam ve kelime bilgisi),
- yazımsal “*orthographic*” (imla),
- söylem “*discourse*” (stil) bulunur.

Dilsel kurucu, her bir dil bileşenini oluşturan öğeleri içerir. Örneğin, sözdizimi içinde, hatanın ana tümcede mi yoksa yan tümce mi olduğu sorulabilir; isim cümlesi, yardımcı fiil, fiil cümlesi, edat, zarf, sıfat vb.

3.4.1.1. Ses Bilimsel Hatalar

Fonoloji, dillerin ses sistemleri ve seslerin zihinsel temsili üzerine yapılan çalışmadır. Konuşma kalıplarının nasıl oluşturduğunu araştırır. Fonoloji bize bir dilde hangi seslerin olduğunu, bu seslerin nasıl oluştuğunu ve kelimelerle nasıl birleştirilebileceğini söyler. Ayrıca bir kelimeyi tanımlamak için bazı fonetik özelliklerin neden önemli olduğunu açıklar.

Fonoloji, seslerin zihinsel gösterimlerine odaklanır. Zihinsel gösterimleri telaffuzlarla eşleştiren kurallar vardır. Bu kuralların doğru olarak yerine getirilmemesi fonolojik hataya neden olur.

3.4.1.2. Söz Dizimsel Hatalar

Sözdizimi, 'cümle yapısı' anlamına gelir: kelimelerin bir araya gelerek cümleleri yapmak için nasıl oluşturdu ile ilgilidir. Sözdizimi, terimi ayrıca dillerin sözdizimsel özelliklerinin incelenmesi için de kullanılır. Sözdizimi, dillerin sözdizimlerinin nasıl düzenlediğini incelediği için çalışma kapsamı, kelimelerin sınıflandırılması, kelime öbekleri ve cümlelerdeki sözcüklerin sırası, kelime öbeklerinin ve cümlelerin yapısı ve dillerin kullandığı farklı cümle yapılarını vb. içerir.

Diller, parçası oldukları dil ailelerinin karakteristik özelliklerini taşırlar dolayısıyla bazı dil ailelerindeki sözdizimi diğer dil ailelerinden farklılık gösterebilir. Örneğin Turkic diller, parçası olduğu dil ailesinin karakteristik sözdizimi olan S+O+V (**subject-object-verb**) dizilimini kullanır. Türkçe de Turkic dillerden bir tanesi olduğu için S+O+V dizilimini kullanır. Diğer bir örnek olan İngilizce, S+V+O (**subject- verb- object**) dizilimini kullanmaktadır. Ana dillerinden farklı bir dilde

yazılan metinlerde bu özellikler dikkate alınmalıdır aksi durumda sözdizimsel hata yapılmış olur.

3.4.1.3. Biçim Bilimsel Hatalar

Morfoloji “*biçimbilim*” genellikle kelimelerin iç yapısının ve bir dilde kelimelerin oluşumunu düzenleyen kuralların incelenmesi olarak tanımlanır. Dil biliminde ise, kelime oluşumunda yer alan zihinsel sistemi, kelimelerin iç yapılarını ve bunların nasıl oluştuğu ile ilgilenen dil bilim dalını ifade eder. Dil öğrenen bireylerin yazılarını yazarken morfolojik hata yapmaması için kelimelerini oluşturmada morfolojik kuralları dikkate almaları gerekir.

3.4.1.4. Sözcüksel ve Anlamsal Hatalar

Kelimeler dilin yapı taşlarını oluşturur. Uygun şekilde seçildiklerinde, dil yapılarının bir arada tutulmasına ve dil öğrencilerinin istedikleri anlamları aktarmalarına yardımcı olurlar. Öte yandan, sözcüklerin yanlış olarak seçilmesi, anlamın karışıklığına ve bölünmesine yol açarlar. Sözcüksel hataların dillerarası “*interlingual*” ve dil içi “*intralingual*” olarak sınıflandırılması, hataların kaynaklarını ve önemini araştırmak için geniş bir çerçeve sağlamıştır. Böylelikle yapılan hataların kaynağının dil içi mi, dillerarası bir hata mı olduğu anlaşılabilir. Çoğu durumda iletişimi engelleyebilecek bu sözcüksel hatalar, sözdizimsel hatalara kıyasla okuyucular tarafından daha az tolere edilmektedir (Carter, 1998). Ayrıca Verhallen ve Schoonen (1989), yabancı dilde öğrenme ve iletişimde sözcük bilgisinin önemini kanıtlamaktadır. Hatta sözcük bilgisinin akademik başarıdaki en önemli faktörlerden biri olduğunu belirtmektedirler. Bununla birlikte, birçok L2 öğretmeni, öğrencilerinin yanlış kelime seçiminin oldukça eğlenceli olabileceğini düşünmektedir. Zughoul'a (1991) göre sorunlu olan, yanlış sözcük seçimi genellikle komik ifadelerin üretimine yol açarken, kolayca anlaşılabilir olmalarıdır.

3.4.1.5. Yazım Hataları

Yazım “*Orthography*”, belirli bir dili yazmanın doğru yoludur. Ortografi terimi, 'doğru yazı' anlamına gelen Yunancadan gelmektedir. Yazım, telaffuz, sözcük sonu vurgu vb. İçeren bir yazma sisteminin standartlaştırılmış işlemidir. Noktalama

işaretleri ve vurgu aslında öğrenciler için büyük bir sorun değildir. Ancak yazım tüm öğrenciler için bir sorundur ve bu, ortografinin ana konusudur.

Ortografik hatalar, yazar belirli bir kelimenin doğru yazımını bilmediğinde, unuttuğunda veya yanlış anladığında ortaya çıkan bilişsel hatalardır.

3.4.1.6. Yüzey Stratejisi Sınıflandırmasında Hatalar

Yüzey stratejisi sınıflandırması, yüzey yapılarının nasıl değiştirildiğini vurgular. Öğrencilerin yeni bir dili yapılandırmasında bilişsel süreç önemli bir etkidir. Hataları yüzey stratejisi açısından analiz etmek, öğrencinin yeni bir dili yeniden yapılandırmasının altında yatan bilişsel süreçleri tanımlamakla ilgilenen araştırmacılar için umut vaat etmektedir.

3.4.1.7. Eksiltme Hatası

Eksiltme, “iyi biçimlendirilmiş bir ifadeye görünmesi gereken bir ögenin yokluğu ile karakterize edilen” bir hata türüdür.

Bildiğimiz gibi morfemler veya kelimeler iki sınıfa ayrılabilir: içerik sözcükleri “*content words*” ve dilbilgisel sözcükler “*grammatical words*”. İçerik sözcükleri, isimler, fiiller, sıfatlar, zarflar vb. gibi, bir cümlenin büyük ölçüde gönderimsel anlamını taşıyan sözcüklerdir. Dilbilgisel veya işlevsel sözcükler ise bir cümlenin anlamını taşımada küçük bir rol oynayan küçük sözcüklerdir.

İçerik sözcüklerinin eksiltilmesi, L1 ediniminin ilk aşamalarında tipikken öğrencinin daha yaşlı ve bilişsel olarak daha olgun olduğu ardıl L2 ediniminde yaygın değildir.

İçerik sözcükleri L2’de atlanırsa, bu genellikle kelime eksikliğinden kaynaklanır ve öğrenciler genellikle eksik bileşen hakkında farkındalıklarını gösterirler.

3.4.1.8. Ekleme Hatası

Ekleme hataları, iyi biçimlendirilmiş bir ifadeye görünmemesi gereken bir ögenin varlığı ile karakterize edilir (Dulay ve diğerleri 1982: 156). Ekleme hataları genellikle L2 ediniminin veya öğrenmesinin sonraki aşamalarında, öğrenci bazı hedef dil kurallarını edindiğinde ortaya çıkar.

3.4.1.9. Yanlış Form Kullanımı Hatası

Yanlış formun kullanılmasından kaynaklanan hatalar, morfemlerin veya yapının yanlış formunun kullanılması ile karakterizedir. Yanlış olmasına rağmen, öğrenci bir şey sağladığında ortaya çıkar.

3.4.1.10. Yanlış Dizim Hatası

Yanlış dizim hataları, bir morfeme veya morphem grubunun yanlış bir ifadeye yanlış yerleştirilmesi ile karakterize edilir. Daha önce edinilmiş olan yapılarda hem L1 hem de L2 öğrencileri için sistematik olarak gerçekleşir.

3.4.1.11. Karşılaştırmalı Analiz Sınıflandırmasında Hatalar

Karşılaştırmalı analiz sınıflandırması, dil öğrenen bireyin yaptığı hataların yapısı ve diğer bazı yapı türleri arasındaki hataları karşılaştırmaya dayalı bir sınıflandırmadır. Üç tür karşılaştırmalı analiz hatası vardır.

3.4.1.12. Diliçi - Gelişimsel Hatalar

Dil içi veya gelişimsel hatalar, bireyin sınırlı deneyimi nedeniyle herhangi bir dilde yaptığı hatalardır. Dil içi veya gelişimsel hatalar, bireyin dilin kurallarını eksik uygulamasına neden olur. Koşulların öğrenilememesini yansıtan ders kitapları ve öğrencinin sınıfındaki sınırlı deneyimi herhangi bir dil ile ilgili hipotezler geliştirmeye çalışmasını zorlaştırır.

3.4.1.13. Diller Arası Hatalar

Genellikle ana dilde müdahale veya olumsuz aktarım olarak adlandırılır. İç süreçten veya onları doğuran dış koşullardan bağımsız olarak anadil yapısını yansıtır.

3.4.1.14. Belirsiz Hatalar

Belirsiz hatalar, gelişimsel veya diller arası olarak eşit derecede sınıflandırılabilen hatalardır. Bu hatalar ilk dili edinen çocukların yazılarında veya konuşmalarında ana dillerinden yapıları yansıtılmaları durumunda ortaya çıkar.

3.4.1.15. Özgün Hatalar

Hatalar ilk başta çocukların yaptığı hatalara benzemediğinden dil gelişimi, ikinci dil öğrenenlerine özgü olmalıdır. Ayrıca bunlar diller arası olmadıkları için, bazıları yaratıcı yapıların benzersiz yansımaları olmalıdır.

3.4.1.16. İletişimsel Etki Sınıflandırmasında Hata

İletişimsel etki sınıflandırması, dinleyici veya okuyucu üzerindeki etkileri açısından hatalarla ilgilenir. İletişim bozukluğuna neden olduğu görülen hataları ayırt etmeye odaklanır.

3.5. Arapça Dilinin Genel Özellikleri

Arapça coğrafi alan açısından çok geniş sınırlara sahip bir dildir. Kuzey Afrika ve Orta Doğu'nun önemli bir kısmında konuşulmaktadır. Arapçanın konuşulduğu ülkeler; Kuzey Afrika'da Cezayir, Mısır, Libya, Fas, Tunus; Ortadoğuda Irak, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, , Umman, Katar, Suudi Arabistan, Bahreyn, Sudan, Suriye, Birleşik Arap Emirlikleri, Yemen'dir. ,

Yazılı Dil

- Arapça sağdan sola yazılır.
- Yazım fonetiktir.
- Büyük ve küçük harf arasında ayırım yapılmaz.

Cümle Yapısı ve Söz Dizimi

- Yazarlar, "Kur'an'ın etkisi altında, bir cümlenin ortasında oluşan özne ve yüklem arasındaki bölünme ile ritmik denge ve koordinasyonu hedefler.
- Arapça, bağımlı cümleye karşı bağlaçlı yan cümleyi destekler; cümleler genellikle "Ve" (and) ya da "Demek" (so) ile başlar.
- Klasik Arapça'daki temel söz dizimi V+S+O (**verb+subject+object**) şeklindedir: fiil öznenin önce gelir: günlük konuşma dilindeki Arapçada ise S+V+O (**subject- verb- object**) şeklindedir.
- İngilizcenin infinitif yapıda kullandığı cümleler Arapçada genellikle ilgi cümlecikleriyle sağlanır. Örneğin; İngilizce, "I want you to stay (Kalmanı istiyorum)" cümlesini infinitif yapıda kullanmaktayken Arapça aynı cümleyi

ilgi cümlecikleri ile kullanmaktadır; “I want that you stay اريد ان تبقى (İstiyorum ki kal)”.

Adlar ve Adıllar

- Kişi zamirleri genellikle fiillere eklenir:”والدي يعيش في كاليفورنيا (Babam Kaliforniya'da yaşıyor) cümlesindeki yaşamak “يعيش” fiili kendi içinde kişi adını harf bazında içermektedir. “يعيش” fiilinin başındaki “-ي-” harfi, teklik kişiyi 3. kişiyi ifade etmektedir.
- İlgi adlı canlı / canlı olmayan ayırım yapmaz: “İşte geçen hafta tanıştığımız öğrenci”. ها هي الطالبة التي قابلتها الأسبوع الماضي.
- Arapçada tekil isim ve çoğul isim oluşturma Türkçede olduğu gibi değildir. Türkçede isimlerin niceliği tekil isim ve çoğul isim olmak üzere iki gruba ayrılır. Sayısal olarak tekil bir taneliği temsil ederken çoğul da birden fazla veya en az iki tane olma anlamını taşımaktadır. Arapçada ise isimlerin niceliği üç grupta incelenir; tekil, ikil, çoğul.

Müfred: Tekil isim

قلم: /galemün/ - Bir kalem

بيت: /beytün/ - Bir ev

Müsenna-Tesniye: İkil İsim

بيتان - بيتان: /beyteyni-beyta:ni/- iki ev

قلمان - قلمين: /galemeyni-galema:ni/- iki kalem

Cemi: Çoğul İsim

مؤلفين /müellifine/- Yazarlar

Eylemler ve Eylemsiler

- Soru sorma, Türkçede olduğu gibi edatlarla değil tonlama ile sağlanmaktadır. İngilizcede soru sormada da kullanılan yardımcı fiillerin “auxiliary” /Do/ eşdeğeri Arapça dilinde yoktur:
Kardeşin var mı? (Yardımcı eşdeğer yok)

Sıfatlar ve Zarflar

- Sıfatlar isimleri takip eder:

ilginç bir kitap /Tr./

kitap ilginç. /Arb./

Artikeller / Articles

- Tanımlayıcı yoktur;

O bir ğrenci. /Tr./

O ğrenci. /Arb./

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, bilimsel araştırma yöntemlerinden biri olan karma yöntem kullanılmıştır. Karama yöntem türlerinden ise keşfedici sıralı desen kullanılmıştır. Karma yöntem nitel ve nicel verilerin birlikte sunulduğu yöntemdir. Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden olan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi, incelenecek olgu veya olaylar ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırma kapsamında toplanan dokümanlar ana dili Arapça olan 80 Suriyeli geç iki dilli bireyin yazdıkları yazılardan oluşmaktadır. Bu yazılı dokümanlar, hata analizi (Corder, 1971) yöntemiyle ele alınmış ve incelenmiştir. Çalışma kapsamında, incelenen dokümanlardan elde edilen nicel bulgular belirli hata türlerine göre sınıflandırılmıştır.

4.2. Sınırlılıklar

Bu araştırmada,

- Örneklem, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Adana ili merkez sınırları içerisinde ikamet eden ana dili Arapça olan Suriyeli geç iki dilli bireylerle sınırlıdır.
- Veriler, örneklem grubundan toplanan yazılı dokümanlardan elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Yöntem, betimsel desenli tarama modeli, doküman incelemesi ve hata analizi yöntemi ile sınırlıdır.

4.3. Varsayımlar

Araştırma kapsamındaki katılımcı bireylerden toplanan yazılı dokümanların içtenlikle yazıldıkları varsayılmıştır.

4.4. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Adana ili merkez sınırları içerisinde yaşayan ana dili Arapça olan Suriyeli bireylerden oluşmaktadır. Bu evren içerisinden seçilen geç iki dilli Suriyeli bireyler ise örnekleme temsil etmektedir.

4.5. Veri Toplama Araçları ve Analizi

Bu araştırmanın verilerini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Adana ili merkez sınırları içerisinde ikamet eden ana dili Arapça olan Suriyeli geç iki dilli bireylerden toplanan yazılı dokümanlar oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında seçilen katılımcılar Suriye uyruklu olup geç iki dilli bireylerdir. Yaş etkeni bireyin geç iki dilli olarak tanımlanmasında önemli bir kriterdir. Dolayısıyla yapılan bu çalışmada katılımcıların belirlenmesinde yaş kriteri temel alınmıştır. İki dillilik alanında uzman olan çoğu dil bilimci, geç iki dilliliği belirledikleri yaşla sınırlamaktadırlar. Bu yaş sınırı dil bilimcilere göre değişiklik göstermektedir: Beardsmore (1986), geç iki dillilikte alt yaş sınırını 8 yaş olarak belirtirken Hoffmann (1991), geç iki dilliliği iki döneme ayırır: çocukluk ve yetişkinlik. Çocukluk dönemini 3 yaşla tanımlar, bu dönemden sonrasını yetişkinlik dönemi olarak belirtir. Mechelli ve arkadaşları (2004), nörogörüntüleme araştırmalarında geç ve erken iki dillileri incelemiş olup çalışmalarında erken iki dillileri 5 yaşından önce, geç iki dillileri ise 10 yaşından sonra olarak tanımlamışlardır. Geç iki dillilik ile ilgili yapılan tanımlardan ve incelemelerden yola çıkılarak bu araştırma dâhilinde seçilen katılımcıların alt yaş sınırı 8, üst yaş sınırı ise 15 olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sayısı ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Katılımcı Sayısı
Erkek	48
Kız	32
Toplam	80

Tablo 1’de araştırmaya katılan katılımcıların sayısı ve cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Katılımcılar, 48’i erkek, 32’si kız olmak üzere toplamda 80 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Yaşa göre Dağılımı

Katılımcıların Yaşı	Katılımcı Sayısı
8	4
9	9
10	7

11	11
12	7
13	8
14	16
15	18
Toplam	80

Tablo 2’de araştırmaya katılan katılımcıların yaşa göre dağılımları verilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan bireylerin yaş aralığı 8 ila 15’tir. 8 yaşındaki katılımcıların sayısı 4, 9 yaşındaki katılımcıların sayısı 9, 10 yaşındaki katılımcıların sayısı 7, 11 yaşındaki katılımcıların sayısı 11, 12 yaşındaki katılımcıların sayısı 7, 13 yaşındaaki katılımcıların sayısı 8, 14 yaşındaki katılımcıların sayısı 16, 15 yaşındaki katılımcıların sayısı ise 18’dir.

Araştırma kapsamındaki bireylere önceden belirlenmiş konular sunulmuş dileyen bireylere bu konular dışında istediği herhangi bir konuyu seşme hakkı verilmiştir. Seçilen konular yazı yazma tekniklerinden bir tanesi olan serbest yazma tekniğiyle yazılmıştır. Katılımcılardan toplanan dokümanlar numaralandırılmış ve toplanan dokümanlar hata analizi yaklaşımıyla incelenmiştir. İncelenen nitel veriler doğrultusunda hata türleri ve oranları saptanmıştır. Saptanan nicel veriler bulgular bölümünde sınıflandırılıp raporlaştırılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR VE YORUM

5.1. Hataların Analizi Evresi

Bu evrede, ana dili Arapça olan Suriye uyruklu geç iki dilli olma özelliği taşıyan 80 öğrenciden elde edilen yazılı dokümanlar çözümlenmiştir. Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarında yaptıkları hataların incelendiği bu araştırmada hata analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen dokümanlarda çeşitli hatalar saptanmış ve raporlaştırılmıştır. Saptanan hataların görülme sıklığı incelenmiştir. Buna göre görülme sıklığı raporlaştırılan hatalar aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

1. Ses Bilimsel Hatalar
2. Söz Dizimsel Hatalar
3. Biçim Bilimsel Hatalar
4. Sözcüksel ve Anlamsal Hatalar
5. Yazımsal Hatalar
6. Ana Dilin Yapısından Kaynaklanan Hatalar
7. Diller Arası Hatalar.

Araştırma kapsamındaki katılımcılara önceden belirlenmiş konu başlıkları sunulmuş olup dileyen bireylere istedikleri herhangi bir konuda yazma hakkı sunulmuştur. Önceden belirlenen konu başlıkları şu şekildedir;

- Hayalinizi yazınız.
- Teknolojinin yararları hakkında fikirleriniz nelerdir?
- Bir dili öğrenmenin kolay yolları nelerdir?
- En yakın arkadaşlarınızı tanıtırız,
- En sevdiğiniz yemeğin tarifi nedir? Nasıl yapılır?

Katılımcılardan toplanan dokümanlar numaralandırılmıştır. Dokümanlar analiz edilirken şu sıra izlenilmiştir;

1. İlk olarak katılımcının yazdığı metin dokümanda yazıldığı gibi yazılmıştır. Katılımcının yaptığı hata veya hatalar **kalın** karakterlerle düz bir şekilde belirtilmiştir.

2. Katılımcının yaptığı hata veya hatalar düzeltilip *italik* karakterlerle tekrar yazılmıştır.

5.2. Ses Bilimsel Hatalar

Tablo 3. Ses Bilimsel Hatalara İlişkin Bulgular

	Hata Sayısı	f
■ /o/ ve /a/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	1	0,56%
■ /a/ ve /i/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	1	0,56%
■ /ö/ ve /o/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	1	0,56%
■ /s/ ve /z/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	2	1,12%
■ /c/ ve /ç/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	2	1,12%
■ /i/ ve /y/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	2	1,12%
■ /ü/ ve /ö/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	3	1,68%
■ /a/ ve /u/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	3	1,68%
■ /ş/ ve /s/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	4	2,23%
■ /ç/ ve /ş/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	4	2,23%
■ /a/ ve /ı/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	5	2,79%
■ /ü/ ve /u/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	7	3,91%
■ /p/ ve /b/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	8	4,47%
■ /o/ ve /u/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	9	5,03%
■ /a/ ve /e/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	10	5,59%
■ Fazladan Harf Kullanımı Hataları	14	7,82%
■ /i/ ve /ı/ Seslerinin Hatalı Kullanımı	18	10,06%
■ Önlük-Artlık Uyumu Hataları	27	15,08%
■ Eksik Harf Kullanımı Hataları	58	32%
■ Toplam	179	100%

Tablo 3'te ses bilimsel hatalara dair bulgular yer almaktadır. Doküman incelemesi neticesinde toplam 179 ses bilimsel hata saptanmıştır. Saptanan 179 ses bilimsel hatadan 58'i eksik harf kullanımından kaynaklan hatalardır ve ses bilimsel hataların %32'sini oluşturmaktadır. En sık yapılan ikinci ses bilimsel hata ise önlük- artlık uyumu hatalarıdır. Ses bilimsel hataların büyük bir kısmı birbirine yakın harflerin karıştırılmasından kaynaklanmaktadır. Analiz neticesinde, en sık birbirinin karıştırılan sesler /i/ ve /ı/ sesleridir.

5.2.1. Önlük-Artlık Uyumu Hataları

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No:3

- 2010 Haziran 21,de bugünüm **haytemde** en güzel.
21 Haziran 2010 *hayatımdaki en güzel gün.*

Dok. No. 19

- Dişlerim **fırşalıyorum.**
Dişlerimi fırçalıyorum.
- Birinci **hayatım.**
Birinci hayatım.

Dok. No: 21

- Bu **güna** kadar 81.899 kişi Hasta olmuş.
Bu güne kadar 81.899 kişi hasta olmuş.

Dok. No: 31

- Çünkü onların **mekyaji** giyime ayakkabıya erkeklerden daha çok önem gösterirler.
Çünkü onlar makyaja giyime ayakkabıya erkeklerden daha çok önem gösterirler

Dok. No: 35

- Teknoloji **hayati** insan için son derecede önemli bir yer **tutmaktadır.**
Teknoloji insan hayatı için son derece önemli bir yer tutmaktadır.

Dok. No: 38

- orada kıyafetlerimizi **değiştirdik** Spor kıyafeti giydik.
Orada kıyafetlerimizi değiştirdik, spor kıyafeti giydik.

5.2.2. /a/ ve /ı/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No:3

- 2010 Haziran 21,de bugünüm **haytemde** en güzel.
21 Haziran 2010 hayatımdaki en güzel gün.

Dok. No: 14

- Sınav sonucu cikte zaman **başarla** oldum. Sonra arkadaşlarla parti yaptık.
Sınav sonucu çıktığı zaman başarılı olmuşum. Sonra arkadaşlarımla parti yaptık.

Dok. No: 31

- Çünkü onların **mekyaji** giyime ayakkabıya erkeklerden daha çok önem gösterirler.

Çünkü onlar makyaja giyime ayakkabıya erkeklerden daha çok önem gösterirler

5.2.3. /a/ ve /u/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 4

- Lisedeyken **Suntrancı** çok seviyordum ama kuralları nasıl bilmiyordum. Arkadaşlarım biliyorlardı onlarla oynuyordum öğrenmek için. bizim matematik hocamız **suntraçlar** oynaması biliyordu. Arkadaşlarım onunla oynuyorlardı ama hiç kazanmıyorlardı.

Liseydeyken satrancı çok seviyordum ama satrancın kurallarını bilmiyordum. Arkadaşlarım satrancın kurallarını biliyorlardı. Satrancı öğrenmek için onlarla oynuyordum. Bizim matematik öğretmenimiz satranç oynamayı biliyordu. Arkadaşlarım onunla oynuyorlardı ama hiç kazanmıyorlardı.

Dok. No: 53

- Bu mektub sana türkiyeden yazıyorum. Dört ay önce dil **bursuna** Kazandım ve buraya geldim. Hayatımda en güzel bir gün dil bursunda okumaya başladığım Zaman ve Hayatın en Kötü bir gün tıp fakültesi kazanmadım.

Bu mektubu sana Türkiye'den yazıyorum. Dört ay önce dil bursunu kazandım ve buraya geldim. Hayatımdaki en güzel gün dil bursuyla okumaya başladığım zamandı. Hayatımın en kötü günü ise tıp fakültesini kazanamadığım gündü.

5.2.4. /i/ ve /ı/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

- Ben onunla oynamıyordum çünkü eminim hiç kazanmayacağım birkaç defa sonra hocamla oynamak istedim. Sonra oynamaya başladık her şey çok **normaldi** oyun bitmeden önce yavaş yavaş kazanıyordum. Ama ben **manmıyordum** hoca benimle şaka yapıyor sandım sonra hocaya sordum Siz gerçekten oynuyor musunuz? O şasırdı evet dedi Sunra kazandım ilk önce Şasrdım çünkü o ilk defa öğretmenimle oynıyordum ve arkadaşlarım **hiç** kazanmadılar. Hala bir şüphem var inanmadım.

Ben onunla oynamıyordum çünkü kazanamayacağımdan emindim. bir süre sonra hocamla oynamak istedim. Sonra hocamla oynamaya başladık. Her şey çok normaldi. Oyun bitmeden önce yavaş yavaş kazanıyordum. Ama ben kazandığıma inanamıyordum. Hocamın bana şaka yaptığını sanıyordum. Sonra hocama, siz gerçekten oynuyor musunuz diye sordum. O şasırdı ve evet dedi. Sonra oyunu kazandım. İlk başlarda şaşırmıştım çünkü öğretmenimle ilk defa oynuyordum ve arkadaşlarım hiç kazanmamışlardı. Hala bir şüphem var çünkü inanamıyorum.

Dok. No: 9

- Peki teknoLojik sayesinde hayatımız nasıl değiştirildiz,. İnsanların bin **yıl** öncesi ile günümüzü karşılaştırdığımızda, teknolojinin ne kadar çok şey değiştirdiğini görebiliriz. Örneğin eskiden motorlu taşıtlar yoktu insanlar sadece yayan veya hayvanlar sayesinde yolculuk yapılıyordu.

Peki teknoloji sayesinde hayatımız nasıl değişti? İnsanlığın bin yıl öncesi ile günümüzü karşılatırdığımızda, teknolojinin hayatımızda ne kadar çok şey değiştirdiğini görebiliriz. Örneğin eskiden motorlu taşıtlar yoktu. İnsanlar hayvanlarla veya yayan olarak yolculuk yapıyorlardı.

Dok. No. 35

- Teknoloji insan **hayati** için son derece önemli bir yer tütmektedir.
Teknoloji insan hayatı için son derece önemli bir yer tutmaktadır.

Dok. No: 38

- orada kıyafetlerimizi **değiştirdik** Spor **kıyafeti** giydik.
Orada kıyafetlerimizi değiştirdik, spor kıyafeti giydik.

Dok. No: 68

- Demekki mayva **kalmiyecakTı** Önemli olan mayvayı bölmek ve diğer canlılar sünmaktı.

Demek ki meyve kalmayacaktı. Önemli olan meyveyi bölmek ve diğer canlılara sunmaktı.

5.2.5. /i/ ve /y/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 72

- Herhalde **beny** tohaf bir koşa benzetmişlerdi **Belky** de onların gözönde maselardan ÇıKıP gelmişTim.

Onlar beni herhalde tuhaf bir kuşa benzetmişlerdi. Belki de onların gözünde masallardan çıkıp gelmiştim.

5.2.6. /a/ ve /e/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No:3

- 2010 Haziran 21,de bugünüm **haytemde** en güzel.

21 Haziran 2010 hayatımdaki en güzel gün.

Dok. No:6

- **Zürafe.**

Zürafa.

Dok. No: 31

- Çünkü onların **mekyaji** giyime ayakkabıya erkeklerden daha çok önem gösterirler.

Çünkü onlar makyaja giyime ayakkabıya erkeklerden daha çok önem gösterirler

Dok. No. 61

- Ben bayramde çok motlu oldom **akrabaler** geldi teyzim **amcem** geldi Halam geldi ŞeKer Verdi şokolad bisküvi çips çok yedim.

Ben bayramda çok mutlu oldum. Akrabalarımız geldi. Teyzem, amcam ve halam geldi. Bana şeker verdiler. Çok fazla çikolata, bisküvi ve cips yedim.

Dok. No: 68

- Demekki **mayva** kalmiyecakTı Önemli olan **mayvayı** bölmek ve diğer canlılar sünmaktı.

Demek ki meyve kalmayacaktı. Önemli olan meyveyi bölmek ve diğer canlılara sunmaktı.

Dok. No: 73

- Adana güzel ülkelerden budur ve büyüktür Merkez cami çok güzel ve parkı güzel büyük Şehir yemek kebab ve kuru fasulye, bide **şelğamle** meşhurdur. Adanada million insanlar var süriyeli ve türkler var.

Adana güzel şehirlerden biridir ve büyüktür. Merkez cami ve parkı çok güzel ve büyüktür. Şehir, kebab, kuru fasulye, pide ve şalgamla meşhurdur. Adana'da milyonlarca insanlar var; Suriyeliler, Türkler.

5.2.7. /a/ ve /i/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 43

- Çanakaleye gideceğiz Gelibolu Yarım adasını gezeciğiz. Basketball **oynicağım** maçları hazırlıyacağım.

Çanakkale'ye gideceğiz. Gelibolu Yarımadası'nı geeceğiz. Basketbol maçları hazırlıyacağım ve basketbol oyunayacağım.

5.2.8. /e/ ve /i/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 38

- ondan sonra koçlar geldiler ve he iki **kişe** yarışyorlar sonra benim Sıram geldi.

Ondan sonra koçlar geldiler. Her iki kişi birbiriyle yarışmaktaydı. Sonra benim Sıram geldi.

Dok. No: 61

- Ben bayramde çok motlu oldom akrabaler geldi **teyzim** amcem geldi Halam geldi ŞeKer Verdi şokolad bisküvi çips çok yedim.

Ben bayramda çok mutlu oldum. Akrabalarımız geldi. Teyzem, amcam ve halam geldi. Bana şeker verdiler. Çok fazla çikolata, bisküvi ve cips yedim.

Dok. No. 76

- Ben Makarnayı Çok Seviyorum. Mesela **annim** yapıyor makarnayı Sebze koyuyor makarna ateş açıyor. Pişerden sonra bir tencere yağ biraz koyuyoruz.

Ben makarnayı çok seviyorum. Mesela annem makarna yaparken makarnaya sebze koyuyor Ve ateşi açıyor. Pişirdikten sonra bir tencereye biraz yağ koyuyoruz.

5.2.9. /ü/ ve /ö/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 25

- ne **gözel** ki böyle bir bulunmak ortamda
ne güzel ki böyle bir ortamda bulunmak. / böyle bir ortamda bulunmak ne güzel.

Dok. No: 69

- Bir kere cami Merkezi gittik ben baba, anne abim ablam Kardeşim hepsi giTik Vedayı nene, dede Ve hala Teyzi giTik **ötöbö**s yanına gittik çok mutlu olduk ve et mangal koyduk.

Bir keresinde Merkez camisine gittik. Ben, babam, annem, abim, ablam, kardeşim dayım, nenem, halam hepimiz gittik. Otobüsün yanına gittik çok mutlu olduk. Mangala et koyduk.

Dok. No: 72

- Herhalde beny tohaf bir kuşa benzetmişlerdi Belky de onların **gözönde** maselardan ÇIKıP gelmişTim.

Onlar beni herhalde tuhaf bir kuşa benzetmişlerdi. Belki de onların gözünde masallardan çıkıp gelmiştim.

5.2.10. /ö/ ve /o/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 69

- Bir kere cami Merkezi gittik ben baba, anne abim ablam Kardeşim hepsi giTik Vedayı nene, dede Ve hala Teyzi giTik **ötöbös** yanına gittik çok mutlu olduk ve et mangal koyduk.

Bir keresinde Merkez camisine gittik. Ben, babam, annem, abim, ablam, kardeşim dayım, nenem, halam hepimiz gittik. Otobüsün yanına gittik çok mutlu olduk. Mangala et koyduk.

5.2.11. /ü/ ve /u/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 2

- Haydar Aliyev Merkezini Kukla Müzenisi gezecez Baküdeki minyatür KiTaP müzesini çok merak ediyorum çünkü bu müzesini çok merak ediyorum, çünkü bu müze Dünyanın ilk ve Tek **minyatur** KiTaP müzesi.

Haydar Aliyev Merkezini, Kukla Müzesini gezeceğiz. Bakü'deki minyatür kitap müzesini çok merak ediyorum. Çünkü bu müze dünyanın ilk ve tek minyatür kitap müzesidir..

Dok. No. 35

- Teknoloji insan hayatı için son derece önemli bir yer **tütmaktadır**.

Teknoloji insan hayatı için son derece önemli bir yer tutmaktadır.

Dok. No: 41

- Ablam **süryeden** çıktı Türkiyeye geldi bizim yanımızda oturdu. Çok mutlu olduk çünkü dört yıl birbirimize görüşmedik hep telefonla konuşuyoruz.

Ablam Suriye'den çıktı. O, Türkiye'ye geldi ve bizim yanımızda oturdu. Çok mutlu olduk çünkü dört yıl birbirimizle görüşmedik. Biz hep telefonla konuşuyorduk.

- Yolda çok yorulduklar ve yol çok tehlikelidi Gemide çıktılar iki gün **Beyrütte** kaldılar o yüzden ablan suriyeden geldiğinde çok mutluydum.

Onlar yolda çok yorulduklar ve yol çok tehlikeliydi. Gemiden ve çıktılar iki gün Beyrut'ta kaldılar o yüzden ablam Suriye'den geldiğinde çok mutluydum.

Dok. No: 68

- Demekki meyve kalmıyacakTı Önemli olan mayvayı bölmek ve diğer canlılar **sünmaktı.**

Demek ki meyve kalmıyacaktı. Önemli olan meyveyi bölmek ve diğer canlılara sunmaktı.

5.2.11. /o/ ve /u/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 4

- Ben onunla oynamıyordum çünkü eminim hiç kazanmayacağım birkaç defa sonra hocamla oynamak istedim. Sonra oynamaya başladık her şey çok normaldi oyun bitmeden önce yavaş yavaş kazanıyordum. Ama ben **manmıyordum** hoca benimle şaka yapıyor sandım sonra hocaya sordum Siz gerçekten oynuyor musunuz? O şasırdı evet dedi **Sunra** kazandım ilk önce Şasrdım çünkü o ilk defa öğretmenimle **oynıyordum** ve arkadaşlarım hiç kazanmadılar. Hala bir şüphem var inanmadım.

Ben onunla oynamıyordum çünkü kazanamayacağımdan emindim. bir süre sonra hocamla oynamak istedim. Sonra hocamla oynamaya başladık. Her şey çok normaldi. Oyun bitmeden önce yavaş yavaş kazanıyordum. Ama ben kazandığıma inanamıyordum. Hocamın bana şaka yaptığını sanıyordum. Sonra hocama, siz gerçekten oynuyor musunuz diye sordum. O şasırdı ve evet dedi. Sonra oyunu kazandım. İlk başlarda şasırmıştım çünkü öğretmenimle ilk defa oynuyordum ve arkadaşlarım hiç kazanmamışlardı. Hala bir şüphem var çünkü inanamıyorum.

Dok. No: 33

- 1 demet **maydanuz** aldık manava.

Manavdan bir demet maydanoz aldık.

Dok. No: 72

- Herhalde beny **tohaf** bir **koşa** benzetmişlerdi Belky de onların gözönde maselardan ÇIKIP gelmişTim.

Onlar beni herhalde tuhaf bir kuşa benzetmişlerdi. Belki de onların gözünde masallardan çıkıp gelmiştim.

Dok. No. 61

- Ben bayramde çok **motlu oldom** akrabaler geldi teyzim amcem geldi Halam geldi ŞeKer Verdi şokolad bisküvi çips çok yedim.

Ben bayramda çok mutlu oldum. Akrabalarımız geldi. Teyzem, amcam ve halam geldi. Bana şeker verdiler. Çok fazla çikolata, bisküvi ve cips yedim.

5.2.12. /o/ ve /a/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 12

- İstanbul Belediyesi'nin 2000 yılı ististiklerine göre kente iki **milyor** turist gelmiştir. Turistler Tarasında en büyük pay 208.000 kişiyle Almanlara aittir.

İstanbul Belediyesi'nin 2000 yılı istatistiklerine göre şehire iki milyar yabancı turist gelmiştir. Yabancı turistler arasında en büyük pay 208.000 turistle Almanlarındır.

5.2.13. /p/ ve /b/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 6

- bir Pazar günü birÇok ağaÇ Vardı Ve Park Çok güzeldi Tabiat Ve Hayvan gittik hep birlikte işeriye girdiK çeşitli hayvanlar ağaçlar Ve ÇeÇikler Vardı biz sonra güvenlik sorduk hangi Hayvanlar Var Listeye **Paktık** Önce zürafeler gitik Zürafe Bizim boyumuz çok uzundur.

Bir pazar günü bir çok ağaç vardı. Tabiat ve park çok güzeldi. Birlikte hayvanat bahçesine gittik. İçeriye girdik. İçeride hayvanlar, ağaçlar ve çiçekler vardı. Biz sonra güvenliğe içeride hangi hayvanların olduğunu sorduk. Listeye baktık. Önce zürafaların yanına gittik. Zürafaların boyu bizim boyumuzdan uzundu.

Dok no: 27

- **bahalı** olacak ama tabi bu hayali gerçekleşmesi çok zor olacak.
Pahalı olacak ama tabi bu hayalin gerçekleşmesi çok zor olacak.

Dok. No: 33

- Bugün **bazar** çok heyecanlı çünkü çarşıya gidicek.
Bugün pazar çok heyecanlıyım çünkü çarşıya gideceğiz.

Dok. No: 73

- Adana güzel ülkelerden budur ve büyüktür Merkez cami çok güzel ve parkı güzel büyük Şehir yemek **kebab** ve kuru fasulye, **bide** şelgamle meşhurdur. Adanada million insanlar var süriyeli ve türkler var.
Adana güzel şehirlerden biridir ve büyüktür. Merkez cami ve parkı çok güzel ve büyüktür. Şehir, kebab, kuru fasulye, pide ve şalgamla meşhurdur. Adana'da milyonlarca insanlar var; Suriyeliler, Türkler.

5.2.14. /c/ ve /ç/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 23

- Doğdumdan sonra **açı** unuttum.
Doğumdan sonra acıyı unuttum.

Dok. No. 61

- Ben bayramde çok motlu oldom akrabaler geldi teyzim amcem geldi Halam geldi ŞeKer Verdi şokolad bisküvi **çips** çok yedim.
Ben bayramda çok mutlu oldum. Akrabalarımız geldi. Teyzem, amcam ve halam geldi. Bana şeker verdiler. Çok fazla çikolata, bisküvi ve cips yedim.

5.2.15. /ç/ ve /ş/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 6

- bir Pazar günü birÇok ağaÇ Vardı Ve Park Çok güzeldi Tabiat Ve Hayvan gittik hep birlikte işeriye girdiK çeşitli hayvanlar ağaçlar Ve ÇeÇikler Vardı biz sonra güvenlik sorduk hangi Hayvanlar Var Listeye Paktık Önce zürafeler gitik Zürafe Bizim boyumuz çok uzundur.

Bir pazar günü bir çok ağaç vardı. Tabiat ve park çok güzeldi. Birlikte hayvanat bahçesine gittik. İçeriye girdik. İçeride hayvanlar, ağaçlar ve çiçekler vardı. Biz sonra güvenliğe içeride hangi hayvanların olduğunu sorduk. Listeye baktık. Önce zürafaların yanına gittik. Zürafaların boyu bizim boyumuzdan uzundu.

Dok. No: 19

- ben bu sabah ÇOK MuTlu oldum. Bu gün oKula gidiyorum bü gün okula başlıyor. Elini yüzüne yıkıyorum. Oku KıyafeTleri giyor Kahvaaltı yapıyorum Dişlerim Fıraşlıyorum mavi şantası masadan alıyorum. Benim ile annem okula gidiyor. Bu gün okula ilk günü ben çok heyecanlıdım.

Ben bu sabah çok mutlu oldum. Bu gün okula gidiyorum. Okul bu gün başlıyor. Elimini ve yüzümü yıkıyorum. Okul kıyafetlerimi giyiyorum. Kahvaltı yapıyorum. Dişlerimi fırçalıyorum. Mavi çantamı masadan alıyorum. Ben annemle okula gidiyorum. Bu gün okulun ilk günü ve ben çok heyecanlandım.

Dok. No: 74

- Ben hayalim var seyahat etmek istiyorum Dünyada bir şok ülkeler içinde güzel en ülke SeVdim Ziyaret etmek istiyorum mısır ülkesi.

Benim bir hayalim var. seyahat etmek istiyorum. Dünyada birçok ülkeler içinde en sevdiğim ve ziyaret etmek istediğim ülke Mısır.

5.2.16. /ş/ ve /s/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 4

- Ben onunla oynamıyordum çünkü eminim hiç kazanmayacağım birkaç defa sonra hocamla oynamak istedim. Sonra oynamaya başladık her şey çok normaldi oyun bitmeden önce yavaş yavaş kazanıyordum. Ama ben inanmıyordum hoca benimle şaka yapıyor sandım sonra hocaya sordum Siz gerçekten oynuyor musunuz? O **şaşırdı** evet dedi Sonra kazandım ilk önce **Şasrdım** çünkü o ilk defa öğretmenimle oynıyordum ve arkadaşlarım hiç kazanmadılar. Hala bir şüphem var inanmadım.

Ben onunla oynamıyordum çünkü kazanamayacağımdan emindim. bir süre sonra hocamla oynamak istedim. Sonra hocamla oynamaya başladık. Her şey çok normaldi. Oyun bitmeden önce yavaş yavaş kazanıyordum. Ama ben kazandığıma inanamıyordum. Hocamın bana şaka yaptığını sanıyordum. Sonra hocama, siz gerçekten oynuyor musunuz diye sordum. O şaşırdı ve evet dedi. Sonra oyunu kazandım. İlk başlarda şaşırmıştım çünkü öğretmenimle ilk defa oynuyordum ve arkadaşlarım hiç kazanmamışlardı. Hala bir şüphem var çünkü inanamıyorum.

Dok. No: 25

- Sizinle ve yeni tanıdığım **arkadaşlarla** unutulmaz anılar geçirdim.
Sizinle ve yeni tanıdığım arkadaşlarla unutulmaz anılar geçirdim.
- Size sonsuz **tesekkürlerimi** iletiyorum.
Size sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

5.2.17. /s/ ve /z/ Seslerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan

Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 10

- Gül sevenler Çok var bazıları Gül bazıda çiçekler bazıda laleler bazı da papatlayar vb. %90 kızlar **Herkezi** seviyorlar Benim için Güller Çok seviyorum kırmızı Gülü en sevdiğim ve kokusu Çok güzel Ben Gülleni Çok Seviyorum. Çiceklerde de pembe çiçeği seviyorum.

Gülü seven çok insan vardır. Bazı insanlar gülleri, çiçekleri ve laleleri sever bazı insanlar da papatya vb. severler. Kızların %90'ı bunların hepsini

severler. Ben ise gülleri çok seviyorum. En sevdiğim gül kırmızı gül ve kokusu çok güzel. Çiçeklerden ise pembe çiçeği seviyorum.

Dok. No: 42

- **Herkez** Ev Hayvanları Seviyorlar.
Herkes ev hayvanlarını sever.

5.2.18. Fazladan Harf Kullanımı Hataları

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 9

- Peki **teknoLojik** sayesinde hayatımız nasıl değiştirildiz,. İnsanların bin yıl öncesi ile günümüzü karşılaştırdığımızda, teknolojinin ne kadar çok şey değiştirdiğini görebiliriz. Örneğin eskiden motorlu taşıtlar yoktu insanlar sadece yayan veya hayvanlar sayesinde yolculuk yapıyordu.
Peki teknoloji sayesinde hayatımız nasıl değişti? İnsanlığın bin öncesi ile günümüzü karşılaştırdığımızda, teknolojinin hayatımızda ne kadar çok şey değiştirdiğini görebiliriz. Örneğin eskiden motorlu taşıtlar yoktu. İnsanlar hayvanlarla veya yayan olarak yolculuk yapıyorlardı.

Dok. No: 12

- İstanbul Belediyesi'nin 2000 yılı ististiklerine göre şehire iki milyar yabancı turist gelmiştir. Turistler **Tarasında** en büyük pay 208.000 kişiyle Almanlara aittir.
İstanbul Belediyesi'nin 2000 yılı istatistiklerine göre şehire iki milyar yabancı turist gelmiştir. Yabancı turistler arasında en büyük pay 208.000 turistle Almanlarındır.

Dok. No: 19

- ben bu sabah **ÇOK** MuTlu oldum. Bu gün oKula gidiyorum bü gün okula başlıyor. Elini yüzüne yıkıyorum. Oku KıyafeTleri giyor **Kahvaaltı** yapıyorum Dişlerim Fıraşlıyorum mavi şantası masadan alıyorum. Benim ile annem okula gidiyor. Bu gün okula ilk günü ben çok heyecanlıdım.
Ben bu sabah çok mutlu oldum. Bu gün okula gidiyorum. Okul bu gün başlıyor. Elimi ve yüzümü yıkıyorum. Okul kıyafetlerimi giyiyorum. Kahvaltı

yapıyorum. Dişlerimi fırçalıyorum. Mavi çantamı masadan alıyorum. Ben annemle okula gidiyorum. Bu gün okulun ilk günü ve ben çok heyecanlandım.

Dok. No: 25

- Bunların **hepesi** sizin sayenizde oldu.
Bunun hepsi sizin sayenizde oldu.

Dok. No: 65

- Hürriyetler konuşacağım ve insanlar çok var **mesella** bazı türkler kaPalı bazıda açıklar.
Hürriyetlerden bahsedeceğim. Farklı insanlar çok var. Mesela, bazı Türkler kapalı bazıları da açıklar.

Dok. No: 73

- Adana güzel ülkelerden budur ve büyüktür Merkez cami çok güzel ve parkı güzel büyük Şehir yemek kebab ve kuru **fasuliye**, bide şelğamle meşhurdur. Adanada million insanlar var süriyeli ve türkler var.
Adana güzel şehirlerden biridir ve büyüktür. Merkez cami ve parkı çok güzel ve büyüktür. Şehir, kebab, kuru fasulye, pide ve şalgamla meşhurdur. Adana'da milyonlarca insanlar var; Suriyeliler, Türkler.

5.2.19.Eksik Harf Kullanımı Hataları

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 14

- Sınav sonucu cikte zaman **başarla** oldum. Sonra **arkadaşlarmla** parti yaptık.
Sınav sonucu çıktığı zaman başarılı olmuştum. Sonra arkadaşlarımla parti yaptık.

Dok. No: 22

- Sonra **bi şey** aklıma geldi.
Sonra bir şey aklıma geldi.

Dok. No: 26

- **Arkadalarım**la oraya yemek getirdik
Arkadaşlarımla oraya yemek getirdik
- **Salta**, makarna, üzüm yaprağı, çorba ve patates.
Salata, makarna, üzüm yaprağı, çorba ve patates.

Dok. No: 30

- Şimdiki **yaşadığımız** süreçte modanın ne kadar önem taşıdığını herkes bilir
Şimdiki yaşadığımız süreçte modanın ne kadar önem taşıdığını herkes bilir

Dok. No: 33

- Bugün bazar çok **heyecanlı** çünkü çarşıya gidicek.
Bugün pazar çok heyecanlıyım çünkü çarşıya gideceğiz.

Dok. No: 59

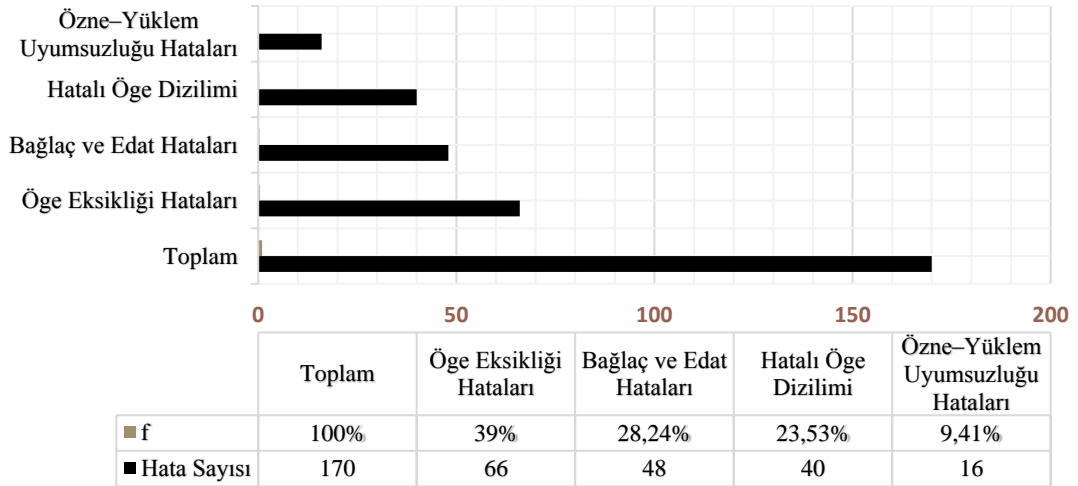
- Türkiyede başKa dil Konuşuyorlar. **Şimd** iyi oldum çünkü biraz **Türç** biliyorum ve burada arkadaşım oldu. Onlar çok iyiler.
Türkiye’de insanlar başka bir dil konuşuyorlar. Şimdi iyi oldum çünkü biraz Türkçe biliyorum. Burada arkadaşlarım oldu. Onlar çok iyiler.

Dok. No: 62

- Dedemin **Bakalı** kitabı okudum ve çok sevdim. Bu kitap kız yazdı adı: Seyrmin Yaşar. Yazdı 11 yaşı Çok güzel kitab yazdı.
“Dedemin Bakkalı” kitabını okudum ve bu kitabı çok sevdim. Bu kitabı bir kız yazdı. Adı, seyremın Yaşar. O, bu kitabı 11 yaşında yazdı/ O, bu kitapta 11 yaşını yazdı. O çok güzel bir kitap yazdı.

5.3. Söz Dizimsel Hatalar

Tablo 4. Söz Dizimsel Hatalara İlişkin Bulgular

Tablo 4’te Suriyeli geç iki dilli bireylerin söz dizimsel hatalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı söz dizimsel hata 66 hata sayısı ile öge eksikliği hatalarıdır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı söz dizimsel ikinci hata ise 48 hata sayısı ile bağlaç ve

edatlarla ilgili hatalardır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı üçüncü hata ise 40 hata sayısı ile hatalı öge dizilimidir. Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptığı söz dizimsel hataların en büyük dilimini % 39'luk oranla öge eksikliği hataları oluşturmaktadır. Göze çarpan ve sık görülen diğer söz dizimsel hata ise %28,24 oranla bağlaç ve edat hatalarıdır. Söz dizimsel hataların %23,53'ü ise hatalı öge dizilimidir.

5.3.1. Hatalı Öge Dizilimi

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 25

- ne güzel ki böyle bir **bulunmak** ortamda
ne güzel ki böyle bir ortamda bulunmak. / böyle bir ortamda bulunmak ne güzel.
- Çok mutluyum size **tanımakta**
Sizi tanıdığım için çok mutluyum.

Dok. No: 26

- Bu **en bir güzel** hatıra.
Bu en güzel hatıram.

Dok. No: 38

- Yedi Sınıftaydım bir gün bir yarışma vardı **spor yarışması**.
Yedinci sınıftaydım. Bir gün, okulda bir spor yarışması vardı.

Dok. No: 62

- Dedemin Bakalı kitabı okudum ve çok sevdim. Bu kitap kız yazdı adı: Seyrmin Yaşar. **Yazdı 11 yaşı** Çok güzel kitab yazdı.
“Dedemin Bakkalı” kitabını okudum ve bu kitabı çok sevdim. Bu kitabı bir kız yazdı. Adı, seyremine Yaşar. O, bu kitabı 11 yaşında yazdı/ O, bu kitapta 11 yaşını yazdı. O çok güzel bir kitap yazdı.

Dok. No: 69

- Bir kere **cami Merkezi** gittik **ben baba, anne abim ablam Kardeşim hepsi giTik Vedayı nene, dede Ve hala Teyzi giTik** ötöbös yanına gittik çok mutlu olduk ve **et mangal** koyduk.

Bir keresinde Merkez camisine gittik. Ben, babam, annem, abim, ablam, kardeşim dayım, nenem, halam hepimiz gittik. Otobüsün yanına gittik çok mutlu olduk. Mangala et koyduk.

Dok. No: 73

- Adana güzel ülkelerden budur ve büyüktür Merkez cami çok **güzel ve parkı güzel** büyük Şehir yemek kebab ve kuru fasulye, bide şalgamla meşhurdur. Adanada million insanlar var süriyeli ve türkler var.

Adana güzel şehirlerden biridir ve büyüktür. Merkez cami ve parkı çok güzel ve büyüktür. Şehir, kebab, kuru fasulye, pide ve şalgamla meşhurdur. Adana'da milyonlarca insanlar var; Suriyeliler, Türkler.

5.3.2. Öge Eksikliği Hataları

(...) : Eksik ögelerin yerlerini,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 5

- önceki hamileliğimde çok mutluyum çünkü (...) birinci bebeğim. Ben hamile dokuz (...) Ay çok acı gördüm doğudum sonra açtı unuttum 2007 yirmi dört şubat oğlu doğdu sonra hayatım değişti.

Önceki hamileliğimde çok mutluydum çünkü o, ilk bebeğimdi. Ben hamileyken dokuz ay boyunca çok acı çektim. Doğumdan sonra acıyı unuttum. 2007 yirmi dört Şubat'ta oğlum doğdu ve sonra hayatım değişti.(özne-zarf tümleci eksikliği)

Dok. No: 9

- Peki teknolojik sayesinde hayatımız nasıl değiştirildiz,. İnsanların bin yıl öncesi ile günümüzü karşılaştırdığımızda, teknolojinin (...) ne kadar çok şey değiştirdiğini görebiliriz. Örneğin eskiden motorlu taşıtlar yoktu insanlar sadece yayan (...) veya hayvanlar sayesinde yolculuk yapıyordu.

Peki teknoloji sayesinde hayatımız nasıl değişti? İnsanlığın bin öncesi ile günümüzü karşılaştırdığımızda, teknolojinin hayatımızda ne kadar çok şey değiştirdiğini görebiliriz. Örneğin eskiden motorlu taşıtlar yoktu. İnsanlar hayvanlarla veya yayan olarak yolculuk yapıyorlardı. (dolaylı tümleç-zarf tümleci eksikliği)

Dok. No: 41

- Ablam süryeden çıktı (...) Türkiye'ye geldi bizim yanımızda oturdu. Çok mutlu olduk çünkü dört yıl birbirimize görüşmedik (...) hep telefonla konuşuyoruz.

Ablam Suriye'den çıktı. Ö, Türkiye'ye geldi ve bizim yanımızda oturdu. Çok mutlu olduk çünkü dört yıl birbirimizle görüşmedik. Biz hep telefonla konuşuyorduk.(özne eksikliği)

Dok. No: 53

- Bu mektub sana türkiyeden yazıyorum. Dört ay önce dil bursuna Kazandım ve buraya geldim. Hayatımda en güzel bir gün dil bursunda oKumaya başladığım Zaman ve Hayatın en Kötü bir gün tıp fakültesi kazanmadım (...).
Bu mektubu sana Türkiye'den yazıyorum. Dört ay önce dil bursunu kazandım ve buraya geldim. Hayatımdaki en güzel gün dil bursuyla okumaya başladığım zamandı. Hayatımın en kötü günü ise tıp fakültesini kazanamadığım gündü. (yüklem eksikliği)

Dok. No: 63

- Biz ve akrabalar Parka, gidiyoruz. Babam araba vardı (...) çıkıyoruz Kebap yaptık sata'da yaptık topta oynadık ben ve kardeşlerim fotoğraf çektim.
Biz ve akrabalarımız parka gittik. Babamda araba vardı ve dışarıya çıktık. Kebap yaptık, salata da yaptık, top da oynadık. Ben ve kardeşlerim fotoğraf çektik.(dolaylı tümleç eksikliği)

Dok. No: 64

- Ben büyükten sonra öğretmen olacam ve Çocuklara (...) Çok anlatmak istiyorum ve öğretmenlerim gibi kurallar verecem. Mesallar verecem. Mesela birbirine seveceğiz ve büyüklere saygı vereceğiz.
Ben büyüdükten sonra öğretmen olacağım. Çocuklara ders anlatmak istiyorum. Çocuklar için öğretmenlerimin koyduğu gibi kurallar koyacağım. Örnekler vereceğim. Mesela birbirimizi seveceğiz ve büyüklere saygı duyacağız.(nesne eksikliği)

5.3.3. Özne – Yüklem Uyumsuzluğundan Kaynaklanan Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 6

- bir Pazar günü birÇok ağaÇ Vardı Ve Park Çok güzeldi Tabiat Ve Hayvan gittik hep birlikte işeriye girdiK çeşitli hayvanlar ağaçlar Ve ÇeÇikler Vardı biz sonra güvenlik sorduk hangi Hayvanlar Var Listeye Paktık Önce zürafeler gitik Zürafe **Bizim boyum çok uzundur.**

Bir pazar günü bir çok ağaç vardı. Tabiat ve park çok güzeldi. Birlikte hayvanat bahçesine gittik. İçeriye girdik. İçeride hayvanlar, ağaçlar ve çiçekler vardı. Biz sonra güvenliğe içeride hangi hayvanların olduğunu sorduk. Listeye baktık. Önce zürafaların yanına gittik. Zürafaların boyu bizim boyumuzdan uzundu.

Dok. No: 9

- Peki teknoLojik sayesinde **hayatımız** nasıl **değiştirildiz**,. İnsanların bin yıl öncesi ile günümüzü karşılaştırdığımızda, teknolojinin ne kadar çok şey değiştirdiğini görebiliriz. Örneğin eskiden motorlu taşıtlar yoktu **insanlar** sadece yayan veya hayvanlar sayesinde yolculuk **yapılıyordu**.

Peki teknoloji sayesinde hayatımız nasıl değişti? İnsanlığın bin öncesi ile günümüzü karşılaştırdığımızda, teknolojinin hayatımızda ne kadar çok şey değiştirdiğini görebiliriz. Örneğin eskiden motorlu taşıtlar yoktu. İnsanlar hayvanlarla veya yayan olarak yolculuk yapıyorlardı.

Dok. No: 19

- ben bu sabah ÇOK MuTlu oldum. Bu gün okula gidiyorum bü gün okula başlıyor. **Elini yüzüne yıkıyorum. Oku Kıyafetleri giyor Kahvaaltı yapıyorum** Dişlerim Fıraşlıyorum mavi şantası masadan alıyorum. **Benim ile annem okula gidiyor.** Bu gün okula ilk günü ben çok heyecanlıdım.

Ben bu sabah çok mutlu oldum. Bu gün okula gidiyorum. Okul bu gün başlıyor. Elimi ve yüzümü yıkıyorum. Okul kıyafetlerimi giyiyorum. Kahvaltı yapıyorum. Dişlerimi fırçalıyorum. Mavi çantamı masadan alıyorum. Ben annemle okula gidiyorum. Bu gün okulun ilk günü ve ben çok heyecanlı oldum.

Dok. No: 33

- Bugün bazar ve ben çok heyecanlı çünkü çarşıya **gidicek.**
Bugün pazar ve ben çok heyecanlıyım çünkü çarşıya gideceğim.
- kaç lira **dedi** 25 lira muhamet Bey. baba bana dedi ödemeye sen yapacaksın ben 30 lira verdi ve 2 lira para üstü aldı.

Kaç lira? Dedik. 25 lira Muhamet Bey. Dedi. Babam bana ödemeyi sen yapacaksın dedi. Ben 30 lira verdim ve 2 lira para üstü aldım.

5.3.4. Bağlaç ve Edat Hataları

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

(...) : Eksik bağlaç ve edatları,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 31

- bazı **insanlarda** her yılın modasına bakmaz kedi modalarını yaratmaya tercih ederler.

bazı insanlar da her yılın modasına bakmaz kedi modalarını yaratmaya tercih ederler.

- Ve **bende** modanın bu yanından çok ilgilenirim. **sizinde** moda ile ilgilendiğiniz bir yanı vardır.

Ben de modanın bu yanıyla çok ilgilenirim. Modanın sizin de ilgilendiğiniz bir yanı vardır.

Dok. No: 38

- Ben yarışmayı kazandım ve birinci oldum **Sonrada** okula döndük ve okulda beni tekrim ettiler **ve bende** çok Sevindim.

Ben yarışmayı kazandım ve birinci oldum. Sonra da okula döndük ve okulda beni tebrik ettiler. Ben de çok sevindim.

Dok. No: 43

- Burada **hem** Tarihi mekanlar **hem** doğal müzinesi **ve** Tokapı Sarayın gezdik.

Burada hem tarihi mekanlar ve Doğa Müzesi'ni hem de Topkapı Sarayı'nı gezdik.

Dok. No: 52

- Kişiler dostlariyla hem sevincini hem de üzüntülerini paylaşırlar. ondan olan tum eKsiKliKleri Kusurlar, ( ) yanlışlıkları yüzüne söyler.

İnsanlar dostlarıyla hem sevincini hem de üzüntülerini paylaşırlar. İnsanlar, dostlarından olan eksiklikleri, kusurları ve yanlışlıkları dostunun yüzüne söyler.

Dok. No. 61

- Ben bayramde çok motlu oldom akrabaler geldi teyzim amcem geldi (...) Halam geldi ŞeKer Verdi şokolad bisküvi çips çok yedim.

Ben bayramda çok mutlu oldum. Akrabalarımız geldi. Teyzem, amcam ve halam geldi. Bana şeker verdiler. Çok fazla çikolata, bisküvi ve cips yedim.

Dok. No: 65

- Hürriyetler konuşacağım ve insanlar çok var mesella bazı türkler kaPalı **bazıda** açıklar.

Hürriyetlerden bahsedeceğim. Farklı insanlar çok var. Mesela, bazı Türkler kapalı bazılarını da açıklar.

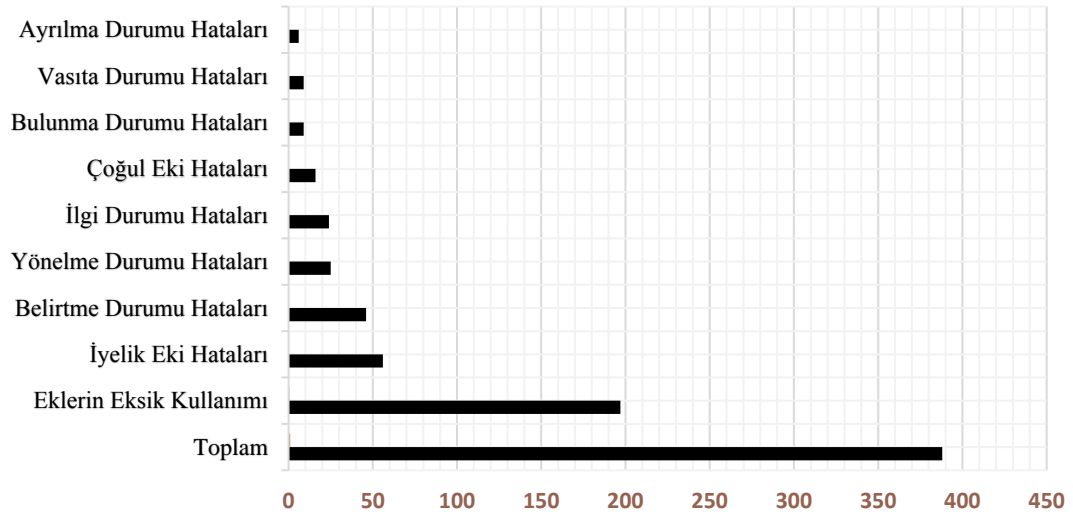
Dok. No: 68

- **Demekki** mayva kalmiyecakTı Önemli olan mayvayı bölmek ve diğer canlılar sünmaktı.

Demek ki meyve kalmayacaktı. Önemli olan meyveyi bölmek ve diğer canlılara sunmaktı.

5.4. Biçim Bilimsel Hatalar

Tablo 5. Biçim Bilimsel Hatalara İlişkin Bulgular

	Toplam	Eklerin Eksik Kullanımı	İyelik Eki Hataları	Belirtme Durumu Hataları	Yönelme Durumu Hataları	İlgi Durumu Hataları	Çoğul Eki Hataları	Bulunma Durumu Hataları	Vasıta Durumu Hataları	Ayrılma Durumu Hataları
f	100%	51%	14,43%	11,86%	6,44%	6,19%	4,12%	2,32%	2,32%	1,55%
Hata Sayısı	388	197	56	46	25	24	16	9	9	6

Tablo 5'te Suriyeli geç iki dilli bireylerin biçim bilimsel hatalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı

biçim bilimsel hata 197 hata sayısı ile eklerin eksik ve hatalı kullanımınıdır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı biçim bilimsel ikinci hata ise 56 hata sayısı ile iyelik ekinin eksik ve hatalı kullanımınıdır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı üçüncü hata ise 46 hata sayısı ile belirtme durumu ekininin hatalı kullanımınıdır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptığı biçim bilimsel hataların en büyük dilimi % 51'lik oranla eklerin eksik ve hatalı kullanımınıdır. Göze çarpan ve sık görülen diğer biçim bilimsel hata ise %14,43 oranla iyelik ekinin eksik ve hatalı kullanımınıdır. Biçim bilimsel hataların %11,86'sı ise belirtme durumu ekininin hatalı kullanımınıdır.

5.4.1. Çoğul Eki Hataları

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 1

- her gün meyve yiyorum çünkü çok seviyorum Meyveyi Portakal,erik, elma, karpuz, Mandalina, inci, havuç, çok sağlıklı **meve** saat 9:00 her gün yiyorum Sebze de çok seviyorum İSpanak, limon, domatet, biber, Patates salatalık, Patlıcan, Marul, Pakdünüs, nane.

Her gün meyve yiyorum çünkü meyveyi çok seviyorum. Portakal, erik, elma, karpuz, mandalina, inci, havuç çok sağlıklı mevelerdir. Her gün saat 9:00'da meyve yiyorum. Sebze de çok seviyorum; ıspanak, limon, domates, biber, patates, salatalık, patlıcan, marul, maydanoz, nane.

- Gece olursa Ben çok mutlu oluyorum çünkü Ben ve ailemle yiyoruz meyve ve sebze sonra **elimi** yıkıyorum dişim fırçalıyorum.

Gece olunca ben çok mutlu oluyorum çünkü ben ve ailem gece meyve ve sebze yiyoruz. Sonra ellerimi yıkıyorum ve dişimi fırçalıyorum.

Dok. No: 4

- Lisedeyken Suntrancı çok seviyordum ama kuralları nasıl bilmiyordum. Arkadaşlarım biliyorlardı onlarla oynuyordum öğrenmek için. bizim matematik hocamız **suntraçlar** oynaması biliyordu. Arkadaşlarım onunla oynuyorlardı ama hiç kazanmıyorlardı.

Liseydeyken satrancı çok seviyordum ama satrancın kurallarını bilmiyordum. Arkadaşlarım satrancın kurallarını biliyorlardı. Satrancı öğrenmek için

onlarla oynuyordum. Bizim matematik öğretmenimiz satranç oynamayı biliyordu. Arkadaşlarım onunla oynuyorlardı ama hiç kazanmıyorlardı.

Dok. No: 38

- okulda bütün Yedi **Sınıf** toplandık ve hepim Yarışma Yeri gittik.
Okulda bütün yedinci sınıflar toplandık ve hepimiz yarışma yerine gittik.

Dok. No: 73

- Adana güzel ülkelerden budur ve büyüktür Merkez cami çok güzel ve parkı güzel büyük Şehir yemek kebab ve kuru fasulye, pide şelgamle meşhurdur. Adanada **million** insanlar var **süriyeli** ve türkler var.
Adana güzel şehirlere biridir ve büyüktür. Merkez cami ve parkı çok güzel ve büyüktür. Şehir, kebab, kuru fasulye, pide ve şalgamla meşhurdur. Adana'da milyonlarca insanlar var; Suriyeliler, Türkler.

5.4.2. Durum Eki Hataları

5.4.2.1. Bulunma Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 12

- **İstanbul'un** tarihi, anıtlar ve yapıtların Fazladığı, ve Boğaza sahip olması nedeniyle gözde turizm merkezlerinden biridir. İstanbul Belediyesi'nin 2000 yılı ististiklerine göre kente iki milyar turist gelmiştir. Turistler Tarasında en büyük pay 208.000 kişiyle Almanlara aittir.
İstanbul'da tarihi anıtlar ve yapıtların fazla olması ve İstanbul'un Boğaza sahip olması nedeniyle İstanbul, gözde turizm merkezlerinden biri konumundadır. İstanbul Belediyesi'nin 2000 yılı istatistiklerine göre kente iki milyar turist gelmiştir. Turistler arasında en büyük pay 208.000 kişiyle Almanlara aittir.

Dok. No: 23

- 2007, 24 **şubata** oğlu doğdu.
2007,24 Şubat'ta oğlum doğdu.

Dok. No: 43

- TaTil **başından** babam Ve annem önce akraba ziyaret eTTi .

Tatilin başında babam ve annem önce akrabaları ziyaret etti.

Dok. No: 49

- İlk önce Alfabeyi ezberledim sonra yazmayı öğrendim ve ger hangi kelimeyi duyduysam yeğenime manasına Soruyordum ve yazıyordum. 5 ayda iyi **dereceye** yazmayı öğrendim diyebilirim ama iyi konuşamıyordum.
İlk önce alfabeyi ezberledim sonra da yazmayı öğrendim ve herhangi bir kelimeyi duyduysam yeğenime manasını soruyordum ve yazıyordum. 5 ayda iyi derecede yazmayı öğrendim diyebilirim ama iyi konuşamıyordum.

Dok. No: 56

- Bazen güne parka gidiyoruz bazen Sokakta oynuyorum. sonra filmi izliyorum. **Saat 9:00** yatıyorum kalktan Sonra kitap okuyorum hikayeleri Çok sevyorum.
Bazı günler parka gidiyoruz bazı günler de sokakta oynuyorum. Sonra film izliyorum. Saat 9:00'da yatıyorum. Kalktıktan sonra kitap okuyorum. Ben hikayeleri çok seviyorum.

Dok. No: 63

- Biz ve akrabalar Parka, gidiyoruz. **Babam** araba vardı çıkıyoruz Kebap yaptık sata'da yaptık topta oynadık ben ve kardeşlerim fotoğraf çektim.
Biz ve akrabalarımız parka gittik. Babamda araba vardı ve dışarıya çıktık. Kebap yaptık, salata da yaptık, top da oynadık. Ben ve kardeşlerim fotoğraf çektik.

5.4.2.2. Belirtme Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 36

- Matematik hocamı çok güzel ders veriyor bu için seviyorum bu **mateye**.
Matematik hocam çok güzel ders veriyor bunun için matematiği seviyorum.

Dok. No: 37

- **ailemle** ve **kardeşlerim** çok sevyorum.
Ailemi ve kardeşlerimi çok seviyorum

Dok. No: 42

- Herkez Ev **Hayvanları** Seviyorlar.

Herkes ev hayvanlarını sever.

Dok. No: 43

- Burada hem Tarihi mekanlar hem doğal müzinesi ve Tokapı **Sarayın** gezdik.

Burada hem tarihi mekanlar ve Doğa Müzesi'ni hem de Topkapı Sarayı'nı gezdik.

Dok. No: 51

- Bu gün bizim **eve** Temizledik.

Bu gün bizim evimizi temizledik.

5.4.2.3. Yönelme Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 22

- Çok zorlandım ama **öğretmen** sordum.

Çok zorlandım ama öğretmene sordum.

Dok. No: 27

- Şimdi en önemli hayalim **ailemi** destek olmak ve yardım etmek.

Şimdi en önemli hayalim aileme destek olmak ve onlara yardım etmek

Dok. no: 29

- Ben 10 **sınıf** gidiyorum.

Ben onuncu sınıfa gidiyorum.

Dok. no: 30

- biz **istanbol** giTTik.

Biz İstanbul'a gittik.

Dok. No: 31

- Çünkü onların **mekyaji** giyime ayakkabıya erkeklerden daha çok önem gösterirler.

Çünkü onlar makyaja giyime ayakkabıya erkeklerden daha çok önem gösterirler

Dok. No: 68

- Demekki mayva kalmiyecakTı Önemli olan mayvayı bölmek ve diğer **canlılar** sünmaktı.

Demek ki meyve kalmayacaktı. Önemli olan meyveyi bölmek ve diğer canlılara sunmaktı.

Dok. No: 69

- Bir kere **camı** Merkezi gittik ben baba, anne abim ablam Kardeşim hepsi giTik Vedayı nene, dede Ve hala Teyzi giTik öTöböS yanına gittik çok mutlu olduk ve et **mangal** koyduk.

Bir keresinde Merkez camisine gittik. Ben, babam, annem, abim, ablam, kardeşim dayım, nenem, halam hepimiz gittik. Otobüsün yanına gittik çok mutlu olduk. Mangala et koyduk.

5.4.2.4. Ayrılma Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 33

- 1 demet maydanuz aldık **manava**.
- Manavdan bir demet maydanoz aldık.

Dok. No: 41

- Yolda çok yorulduklar ve yol çok tehlikelidi **Gemide** çıktılar iki gün Beyrutte kaldılar o yüzden ablan suriyeden geldiğinde çok mutluydum.

Onlar yolda çok yorulduklar ve yol çok tehlikeliydi. Gemiden ve çıktılar iki gün Beyrut'ta kaldılar o yüzden ablam Suriye'den geldiğinde çok mutluydum.

Dok. No. 46

- Universitye girdikten sonra kara günlerimiz başladı. Suriyede yavaş yavaş savaş başladı. Çok zor günleri geçtik. Sonra ben Türkiye gelmeye düşündüm. Türkiye geldim en sevdiğim **arkadaşımda** ayrıldım. Çok üzücü bir andı.

Üniversiteye girdikten sonra kara günlerimiz başladı. Suriye'de savaş yavaş yavaş başladı. Çok zor günleri atlattık. Sonra ben Türkiye'ye gelmeyi düşündüm. Türkiye'ye geldim. En sevdiğim arkadaşımdan ayrıldım. Çok üzücü bir andı.

Dok. No: 65

- **Hürriyetler** konuşacağım ve insanlar çok var mesella bazı türkler kaPalı bazıda açıklar.

Hürriyetlerden bahsedeceğim. Farklı insanlar çok var. Mesela, bazı Türkler kapalı bazıları da açıklar.

5.3.2.5. İlgi Durumu Ekinin Eksik ve Hatalı Kullanımı

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 24

- Korona virüsünden **Korunma** en önemli kuralları nedir?
Korona virüsünden korunmanın en önemli kuralları nedir?

Dok no: 27

- bahalı olacak ama tabi bu **hayali** gerçekleşmesi çok zor olacak.
Pahalı olacak ama tabi bu hayalin gerçekleşmesi çok zor olacak.

Dok. No: 31

- mobilya modasına çok ilgi gösteririm Çünkü kendi **evim** güzel, farklı olmasını isterim.
Mobilya modasına çok ilgi gösteririm çünkü kendi evimin güzel ve farklı olmasını isterim.
- Ve bende modanın bu yanından çok ilgilenirim. sizinde **moda** ile ilgilendiğiniz bir yanı vardır.
Ben de modanın bu yanıyla çok ilgilenirim. Modanın sizin de ilgilendiğiniz bir yanı vardır.

Dok. No: 35

- **Bilim** gelişim göstermesile birlikte yapılan çalışmalar sayesinde teknik yönde kaydedilen gelişmeler teknoloji olarak nitelendirilir.
Bilimin gelişim göstermesiyle birlikte yapılan çalışmalar sayesinde teknik yönde kaydedilen gelişmeler teknoloji olarak nitelendirilir.

Dok. No: 69

- Bir kere cami Merkezi gittik ben baba, anne abim ablam Kardeşim hepsi giTik Vedayı nene, dede Ve hala Teyzi giTik **ötöbö**s yanına gittik çok mutlu olduk ve et mangal koyduk.

Bir keresinde Merkez camisine gittik. Ben, babam, annem, abim, ablam, kardeşim dayım, nenem, halam hepimiz gittik. Otobüsün yanına gittik çok mutlu olduk. Mangala et koyduk.

5.4.2.6. Vasıta Durumu Ekinin Hatalı Kullanımı

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 15

- Suriyede Öğretmen olarak çalışTım en güzel bir hatıra haytımnda Birinci gün ilk ders verdim öğretmenlik başladım **çocuKlara** Tanıştım ve ders başladı zaman çok hayacandım ve mutluydum. Çocuklar Benim derste çok etkeleniyorlar ve Beni çok seviyorlar.

Ben Suriye 'de öğretmen olarak çalıştım. Hayatımdaki en güzel hatıra, ilk ders verdiğim birinci gündü. Öğretmenliğe başladım, çocuklarla tanıştım. Ders başladığı zaman çok heyecanlandım ama mutluydum. Çocuklar benim dersimden çok etkileniyorlar ve beni çok seviyorlar.

Dok. No: 31

- Ve bende modanın bu yanından çok ilgilenirim. sizinde moda ile ilgilendiğiniz bir yanı vardır.

Ben de modanın bu yanıyla çok ilgilenirim. Modanın sizin de ilgilendiğiniz bir yanı vardır.

Dok. No: 35

- Bilim gelişim **göstermesile** birlikte yapılan çalışmalar sayesinde teknik yönde kaydedilen gelişmeler teknoloji olarak nitelendirilir.

Bilimin gelişim göstermesiyle birlikte yapılan çalışmalar sayesinde teknik yönde kaydedilen gelişmeler teknoloji olarak nitelendirilir.

Dok. No: 41

- Ablam süryeden çıktı Türkiyeye geldi bizim yanımızda oturdu. Çok mutlu olduk çünkü dört yıl **birbirimize** görüşmedik hep telefonla konuşuyoruz.

Ablam Suriye 'den çıktı. O, Türkiye 'ye geldi ve bizim yanımızda oturdu. Çok mutlu olduk çünkü dört yıl birbirimizle görüşmedik. Biz hep telefonla konuşuyorduk.

Dok. No: 53

- Bu mektub sana türkiyeden yazıyorum. Dört ay önce dil bursuna Kazandım ve buraya geldim. Hayatımda en güzel bir gün dil **bursunda** oKumaya başladığım Zaman ve Hayatın en Kötü bir gün tıp fakültesi kazanmadım.

Bu mektubu sana Türkiye'den yazıyorum. Dört ay önce dil bursunu kazandım ve buraya geldim. Hayatımdaki en güzel gün dil bursuyla okumaya başladığım zamandı. Hayatımın en kötü günü ise tıp fakültesini kazanamadığım gündü.

5.4.3. İyelik Ekinin Eksik ve Hatalı Kullanımı

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 19

- ben bu sabah ÇOK MuTlu oldum. Bu gün oKula gidiyorum bü gün okula başlıyor. **Elini yüzüne** yıkıyorum. Oku **KıyafeTleri** giyor Kahvaaltı yapıyorum Dişlerim Fıraşlıyorum mavi **şantası** masadan alıyorum. Benim ile annem okula gidiyor. Bu gün okula ilk günü ben çok heyecandım.

Ben bu sabah çok mutlu oldum. Bu gün okula gidiyorum. Okul bu gün başlıyor. Elimi ve yüzümü yıkıyorum. Okul kıyafetlerimi giyiyorum. Kahvaltı yapıyorum. Dişlerimi fırçalıyorum. Mavi çantamı masadan alıyorum. Ben annemle okula gidiyorum. Bu gün okulun ilk günü ve ben çok heyecanlandım. 2014, 13 Mart'ta oğlum doğdu.

Dok. No. 35

- İnsanlığın var olma mücadelesi başladığından beri teknoloji de hayatın vazgeçilmez bir **unsur** haline gelmiştir.

İnsanlığın var olma mücadelesi başladığından beri teknoloji de hayatın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir.

Dok. No: 40

- korona olmadıktan önce, Evde de çok çıkıyoruz. korona olduktan Sonra Hiç Çıkıyoruz ve **elline** çok yıkıyoruz.

Koronadan önce evden dışarıya çok sık çıkardık. Koronadan sonra dışarıya hiç çıkıyoruz ve ellerimizi çok yıkıyoruz.

Dok. No: 45

- Benim hobim felsefe **kitaplar** okumak ve danse etmek Tabiki danse edersem müzik dinlemeyi de severim. kitap okumaktan bıkmam. Çünkü kitaplar moralim yerine getirir. Günümüzde heyecan verici hobiler da var.

Benim hobim felsefe kitapları okumak ve dans etmektir. Tabiki dans ederken müzik dinlemeyi de severim. Kitap okumaktan bıkmam. Çünkü kitaplar moralimi yerine getirir. Günümüzde heyecan verici hobiler de vardır.

Dok. No. 46

- En yakın arkadaşım adı Dilovan'dı. bu arkadaşımı çok seviyorum. Birbirimize çok iyi anlaşıyorduk. Beni çok güldürüyordu. Birinci sınıftan üniversiteye Kadar beraberdik ben inşaat **mühendislik** Kollegi girdim oda ziraat **mühendislik** Kollegi girdi o halde aynı sınıfta olmadık ikimizd üzüldük.

En yakın arkadaşımın adı Dilovan'dı. Bu arkadaşımı çok seviyordum. Birbirimizle çok iyi anlaşıyorduk. O beni çok güldürüyordu. Birinci sınıftan üniversiteye kadar beraberdik. Ben inşaat mühendisliği kolejinde girdim, o da ziraat mühendisliği kolejinde girdi. Bu nedenle aynı sınıfta olamadık. İkimiz de üzüldük.

Dok.no: 55

- Ben elma Çok seviyorum annem bana veriyor Ben Çok teşekkür ederim annem diyorum Elma yedikten sonra **elini** yıkıyorum **dişi** fırçalıyorum.

Ben elmayı çok seviyorum. Annem bana elma veriyor ve anneme çok teşekkür diyorum elma yedikten sonra ellerimi yıkıyorum ve dişlerimi fırçalıyorum.

5.4.4. Eklerin Eksik ve Hatalı Kullanılması

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 1

- her gün meyve yiyorum çünkü çok seviyorum Meyveyi Portakal,erik, elma, karpuz, Mandalina, inci, havuç, çok sağlıklı **meyve** saat 9:00 her gün yiyorum **Sebze** de çok seviyorum ISpanak, limon, domatet, biber, Patates salatalık, Patlıcan, Marul, Pakdünüs, nane. Gece **olursa** Ben çok mutlu oluyorum

çünkü Ben ve **ailemle** yiyoruz meyve ve sebze sonra **elimi** yıkıyorum **dişim** fırçalıyorum.

Her gün meyve yiyorum çünkü meyveyi çok seviyorum. Portakal, erik, elma, karpuz, mandalina, inci, havuç çok sağlıklı meyve(lerdir). Her gün saat 9:00'da meyve yiyorum. Sebze(yi) de çok seviyorum; ıspanak, limon, domates, biber, patates, salatalık, patlıcan, marul, maydanoz, nane. Gece ol(unca) ben çok mutlu oluyorum çünkü ben ve ailem gece meyve ve sebze yiyoruz. Sonra el(lerimi) yıkıyorum ve dişim(i) fırçalıyorum.

- Korona virüsünden **Korunma** en önemli kuralları

Korona virüsünden korunman(ın) en önemli kuralları.

Dok. No: 26

- Bu en bir güzel **hatıra**.

Bu en güzel hatıra(m)

Dok. No: 29

- **Ben** yumurta var. O yumurtayı yedim **vesüt** Çok sevdim Böyle bişey oldu.

Ben(de) yumurta vardı. O yumurtayı yedim. Süt(ü) çok sevdim. Böyle bir şey oldu.

- Ben yumurta var. O yumurtayı yedim vesüt Çok sevdim Böyle bişey oldu. Kardeşler sevdi Ben **on** çok sevdi.

Bende yumurta vardı. O yumurtayı yedim. Sütü çok sevdim. Böyle bir şey oldu. Kardeşlerim ve ben on(u) (yumurtayı) çok sevdik.

- **Ben** 4 kardeşim var.

Ben(im) dört kardeşim var.

- Ben **10 sınıf** gidiyorum.

Ben onuncu sınıf(a) gidiyorum.

Dok. No: 33

- Bugün bazar çok **heyecanlı** çünkü çarşıya **gidicek**.

Bugün pazar çok heyecanlı(yım) çünkü çarşıya gideceğiz.

- kaç lira **dedi** 25 lira muhamet Bey. **baba** bana dedi ödemeye sen yapacaksın ben 30 lira **verdi** ve 2 lira para üstü **aldı**.

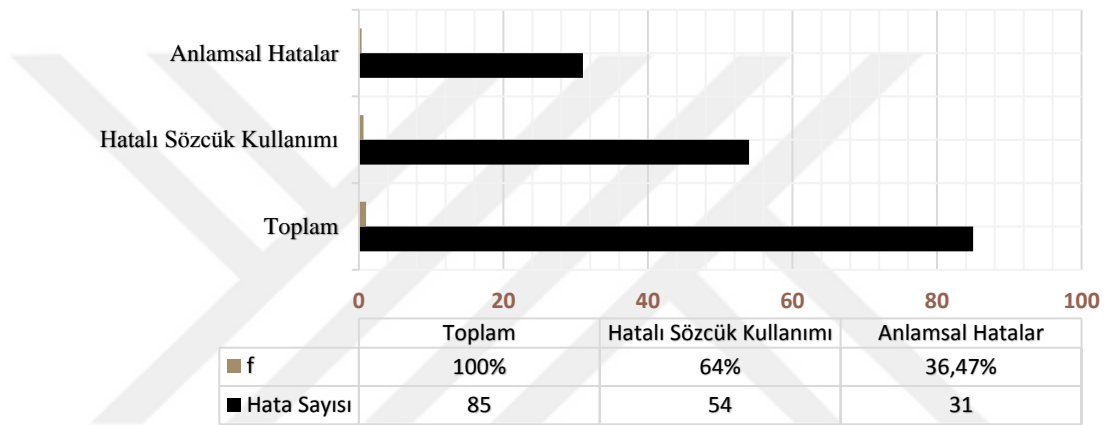
Kaç lira? Dedi(k). 25 lira Muhamet Bey. Dedi. Baba(m) bana ödemeyi sen yapacaksın dedi. Ben 30 lira verdi(m) ve 2 lira para üstü aldı(m).

Dok. No: 43

- **TaTil** başından babam Ve annem önce **akraba** ziyaret eTTi .
Tatil(in) başında baabm ve annem önce akraba(ları) ziyaret etti.
- Burada hem Tarihi mekanlar hem doğal **müzesi** ve Tokapı **Sarayın** gezdik.
Burada hem tarihi mekanlar ve Doğa Müzesi'(ni) hem de Topkapı Sarayı'n(ı) gezdik.

5.5. Sözcüksel ve Anlamsal Hatalar

Tablo 6. Sözcüksel ve Anlamsal Hatalara İlişkin Bulgular

Tablo 6'da Suriyeli geç iki dilli bireylerin sözcüksel ve anlamsal hatalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı sözcüksel ve anlamsal hata 54 hata sayısı ile hatalı sözcük kullanımındır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı sözcüksel ve anlamsal ikinci hata ise 31 hata sayısı ile anlamsal hatalardır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptığı sözcüksel ve anlamsal hataların en büyük dilimini % 64'lük oranla hatalı sözcük kullanımı oluşturur. Sık görülen diğer sözcüksel ve anlamsal hata ise %36,47 oranla anlamsal hatalardır.

5.5.1. Hatalı Sözcük Kullanımı

Kalın yazım: Hatalı sözcükleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcükleri belirtmektedir.

Dok. No: 5

- önceki hamileliğimde çok mutluyum çünkü birinci bebeğim. Ben hamile dokuz Ay çok acı **gördüm doğudum** sonra açığı unuttum 2007 yirmi dört şubata oğlu doğdu sonra hayatım değişti.

Önceki hamileliğimde çok mutluydum çünkü ilk bebeğimdi. Ben hamileyken dokuz ay boyunca çok acı çektim. Doğumdan sonra acıyı unuttum. 2007 yirmi dört Şubat'ta oğlum doğdu ve sonra hayatım değişti.

Dok. No: 22

- Sonra yatım **küt ya** gördüm.
Sonra yattım kötü rüya gördüm.

Dok. No: 25

- Çok mutluyum size **tanımakta**
Size tanıdığımı çok mutluyum.

Dok. No: 29

- Kalem **ucu kaleme** her üç gün alıyorum, ucu da abi resül abi den alıyorum. O,7 kalem numarası.
Uçlu kalem için her üç günde bir uç alıyorum. Ucu da Resül abiden alıyorum.
Kalem numarası 07.

Dok. No: 30

- Ben istanbol **estikşaf eTTim**.
Ben İstanbul'u keşfettim.

Dok. No: 31

- bazı insanlarda her yılın modasına bakmaz **kedi** modalarını yaratmaya tercih ederler.
bazı insanlar da her yılın modasına bakmaz kendi modalarını yaratmayı tercih ederler.

Dok. No: 36

- Ben 7'ye **okuyorum**.
Ben 7'ye gidiyorum.

Dok. No: 43

- Burada hem Tarihi mekanlar hem doğal **müezinesi** ve **Tokapı** Sarayın gezdik.
Burada hem tarihi mekanlar ve Doğa Müzesi'ni hem de Topkapı Sarayı'nı gezdik.

Dok. No: 46

- En yakın arkadaşım adı Dilovan'dı. bu arkadaşımı çok seviyorum. Birbirimize çok iyi anlaşıyorduk. Beni çok güldürüyordu. Birinci sınıftan

universitye Kadar beraberdik ben inşaat mühendislik **Kollegi** girdim oda ziraat mühendislik **Kollegi** girdi **o halde** aynı sınıfta olmadık ikimizd üzüldük.

En yakın arkadaşımın adı Dilovan'dı. Bu arkadaşımı çok seviyordum. Birbirimizle çok iyi anlaşıyorduk. O beni çok güldürüyordu. Birinci sınıftan üniversiteye kadar beraberdik. Ben inşaat mühendisliği kolejine girdim, o da ziraat mühendisliği kolejine girdi. Bu nedenle aynı sınıfta olamadık. İkimiz de üzüldük.

Dok. No: 61

- Ben bayramde çok mutlu oldom akrabalar geldi teyzim amcem geldi Halam geldi Şeker Verdi **şokolad** bisküvi çips çok yedim.

Ben bayramda çok mutlu oldum. Akrabalarımız geldi. Teyzem, amcam ve halam geldi. Bana şeker verdiler. Çok fazla çikolata, bisküvi ve cips yedim.

Dok. No: 63

- Biz ve akrabalar Parka, gidiyoruz. Babam araba vardı çıkıyoruz Kebap **yaktık** sata'da yaptık topta oynadık ben ve kardeşlerim fotoğraf çektim.

Biz ve akrabalarımız parka gittik. Babamda araba vardı ve dışarı çıktık. Kebap yaptık, salata da yaptık, top da oynadık. Ben ve kardeşlerim fotoğraf çektik.

Dok. No: 64

- Ben büyükten sonra öğretmen olacam ve Çocuklara Çok anlatmak istiyorum ve öğretmenlerim gibi kurallar verecem. **Mesallar** verecem. Mesela birbirine seveceğiz ve büyüklere saygı **vereceğiz**.

Ben büyüdükten sonra öğretmen olacağım. Çocuklara ders anlatmak istiyorum. Çocuklar için öğretmenlerimin koyduğu gibi kurallar koyacağım. Örnekler vereceğim. Mesela birbirimizi seveceğiz ve büyüklere saygı duyacağız.

Dok. No: 73

- Adana güzel **ülkelerden** budur ve büyüktür Merkez cami çok güzel ve parkı güzel büyük Şehir yemek kebab ve kuru fasulye, bide şelgamle meşhurdur. Adanada million insanlar var süriyeli ve türkler var.

Adana güzel şehirlerden biridir ve büyüktür. Merkez cami ve parkı çok güzel ve büyüktür. Şehir, kebab, kuru fasulye, pide ve şalgamla meşhurdur. Adana'da milyonlarca insanlar var; Suriyeliler, Türkler.

5.5.2. Anlamsal Hatalar

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 5

- önceki hamileliğimde çok mutluyum çünkü birinci bebeğim. **Ben hamile dokuz Ay çok acı gördüm** doğudum sonra açı unuttum 2007 yirmi dört şubata oğlu doğdu sonra hayatım değişti.

Önceki hamileliğimde çok mutluydum çünkü ilk bebeğimdi. Ben hamileyken dokuz ay boyunca çok acı çektim. Doğumdan sonra acıyı unuttum. 2007 yirmi dört Şubat'ta oğlum doğdu ve sonra hayatım değişti.

Dok. No: 6

- bir Pazar günü birÇok ağaÇ Vardı Ve Park Çok güzeldi Tabiat Ve **Hayvan gittik** hep birlikte işeriye girdiK çeşitli hayvanlar ağaçlar Ve ÇeÇikler Vardı biz sonra güvenlik sorduk hangi Hayvanlar Var Listeye Paktık Önce zürafeler gitik **Zürafe Bizim boyumuz çok uzundur.**

Bir pazar günü bir çok ağaç vardı. Tabiat ve park çok güzeldi. Birlikte hayvanat bahçesine gittik. İçeriye girdik. İçeride hayvanlar, ağaçlar ve çiçekler vardı. Biz sonra güvenliğe içeride hangi hayvanların olduğunu sorduk. Listeye baktık. Önce zürafaların yanına gittik. Zürafaların boyu bizim boyumuzdan uzundu.

Dok. No: 40

- korona **olmadıktan önce**, Evde de çok çıkıyoruz. korona **olduktan Sonra** Hiç Çıkmıyoruz ve elline çok yıkıyoruz.

Koronadan önce evden dışarıya çok sık çıkardık. Koronadan sonra dışarıya hiç çıkmıyoruz ve ellerimizi çok yıkıyoruz.

Dok. No: 62

- Dedemin Bakalı kitabı okudum ve çok sevdim. **Bu kitap kız yazdı** adı: Seyrmin Yaşar. **Yazdı 11 yaşı** Çok güzel kitab yazdı.

“Dedemin Bakkalı” kitabını okudum ve bu kitabı çok sevdim. Bu kitabı bir kız yazdı. Adı, seyremi Yaşar. O, bu kitabı 11 yaşında yazdı/ O, bu kitapta 11 yaşını yazdı. O çok güzel bir kitap yazdı.

Dok. No: 63

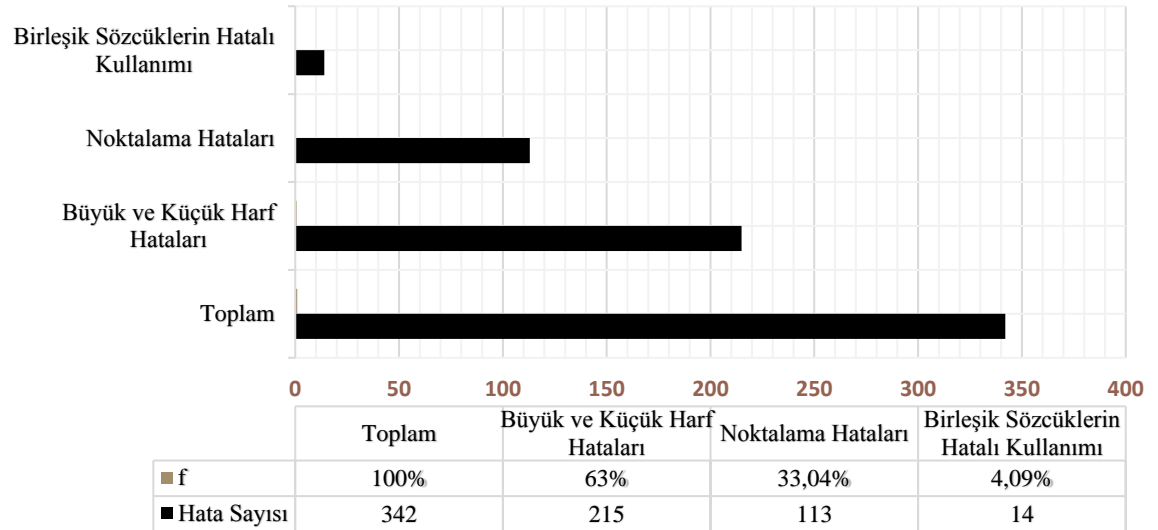
- Biz ve akrabalar Parka, gidiyoruz. Babam araba vardı çıkıyoruz **Kebab yaktık** sata’da yaptık topta oynadık ben ve kardeşlerim fotoğraf çektim.
Biz ve akrabalarımız parka gittik. Babamda araba vardı ve dışarı çıktık. Kebab yaptık, salata da yaptık, top da oynadık. Ben ve kardeşlerim fotoğraf çektik.

Dok. No: 73

- **Adana güzel ülkelerden budur ve büyüktür** Merkez cami çok güzel ve parkı güzel büyük **Şehir** yemek kebab ve kuru fasulye, pide şalgamla meşhurdur. Adanada million insanlar var süriyeli ve türkler var.
Adana güzel şehirlerden biridir ve büyüktür. Merkez cami ve parkı çok güzel ve büyüktür. Şehir, kebab, kuru fasulye, pide ve şalgamla meşhurdur. Adana’da milyonlarca insanlar var; Suriyeliler, Türkler.

5.6. Yazım Hataları

Tablo 7. Yazımsal Hatalara İlişkin Bulgular

Tablo 7’de Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazımsal hatalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı yazımsal hata 215 hata sayısı ile büyük ve küçük harf hatalarıdır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı yazımsal ikinci hata ise 113 hata sayısı ile noktalama

hatalardır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı yazımsal üçüncü hata ise 14 hata sayısı ile birleşik sözcüklerin hatalı kullanımınıdır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptığı yazımsal hataların en büyük dilimini % 63'lük oranla büyük ve küçük harf hataları oluşturur. Sık görülen ikinci yazımsal hata ise %33,04'lük oranla noktalama hatalarıdır. Yazımsal hataların %4,09'u ise birleşik sözcüklerin hatalı kullanımınıdır.

5.6.1. Noktalama Hataları

Kalın ( ): Hatalı sözcükler ve eksik noktalama hatalarını,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 23

- 2014, 13 **marta** oğlu doğdu.
2014, 13 Mart'ta oğlum doğdu.

Dok. No: 43

- Burada hem Tarihi mekanlar hem doğal **müezinesi** ve Tokapı **Sarayın** gezdik.
Burada hem tarihi mekanlar ve Doğa Müzesi'ni hem de Topkapı Sarayı'nı gezdik.
- **Çanakaleye gideceğiz( )** Gelibolu **Yarım adasını** gezeciğiz. Basketball oynacağım maçları hazırlayacağım.
Çakkale'ye gideceğiz. Gelibolu Yarımadası'nı geeceğiz. Basketbol maçları hazırlayacağım ve basketbol oynayacağım.

Dok. No: 49

- **İlk önce Alfabeyi ezberledim( )** sonra yazmayı öğrendim ve ger hangi kelimeyi duyduysam yeğenime manasına Soruyordum ve yazıyordum. 5 ayda iyi dereceye yazmayı öğrendim diyebilirim ama iyi konuşamıyordum. 5 yıl sonra çok iyi yazabiliyorum ve okuya biliyorum ama tabik **100%** değil.
İlk önce alfabeyi ezberledim sonra da yazmayı öğrendim ve herhangi bir kelimeyi duyduysam yeğenime manasını soruyordum ve yazıyordum. 5 ayda iyi derecede yazmayı öğrendim diyebilirim ama iyi konuşamıyordum. 5 yıl sonra çok iyi yazabiliyorum ve okuyabiliyorum yalnız 100% değil.

Dok. No: 50

- **Türkiye'ye ilk vardım Mardina gittim ( ) bir ay kaldım orda ( )** Mardin çok güzel bir Şehirdi. **Sonra Adanaya taşındım ( )** ablam gil yanına geldim. Otobüstayken **Adanaya** Varınca Çok Şaşırdım Çünkü İlk defa bu kadar büyük bir şehir görüyorum. **Adanaya** en yakın şehir **Mersin**. Orda arkadaşlarım var arasına gidiyorum ziyarete. **Adanayı** pek sevmediğim rağmen Çok güzel anlarım oldu. Çünkü beş yıldır burda yaşıyorum.

Türkiye'ye ilk vardığımda Mardin'e gittim. Orada bir ay kaldım. Mardin çok güzel bir şehirdi. Sonra Adana'ya taşındım. Ablamgilin yanına geldim. Otobüstayken Adana'ya varınca çok şaşırdım çünkü ilk defa bu kadar büyük bir şehir görüyordum. Adana'ya en yakın şehir Mersin'dir. Orada arkadaşlarım var. Arasına ziyarete gidiyorum. Adana'yı pek sevmememe rağmen burada çok güzel anılarım oldu. Çünkü beş yıldır burada yaşıyorum.

Dok. No: 74

- **Ben hayalim var( )** seyahat etmek istiyorum Dünyada bir çok ülkeler içinde güzel en ülke SeVdim Ziyaret atma k istiyorum mısır ülkesi.

Benim bir hayalim var. seyahat etmek istiyorum. Dünyada birçok ülkeler içinde en sevdiğim ve ziyaret etmek istediğim ülke Mısır.

Dok. No. 77

- **Suriyedeiken hep istanbula** sayahat etmek düşünüyordum.

Suriye'deyken hep İstanbul'a seyahat etmeyi düşünüyordum.

5.6.2. Büyük ve Küçük Harf Hataları

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 1

- **her** gün meyve yiyorum çünkü çok seviyorum **Meyveyi** Portakal,erik, elma, karpuz, **Mandalina**, inci, havuç, çok sağlıklı meyve saat 9:00 her gün yiyorum Sebze de çok seviyorum **ISPanak**, limon, domatet, biber, **Patates** salatalık, **Patlıcan**, **Marul**, **Pakdünüs**, nane. Gece olursa **Ben** çok mutlu oluyorum çünkü **Ben** ve ailemle yiyoruz meyve ve sebze sonra elimi yıkıyorum dişim fırçalıyorum.

Her gün meyve yiyorum çünkü meyveyi çok seviyorum. Portakal, erik, elma, karpuz, mandalina, inci, havuç çok sağlıklı meyvelerdir. Her gün saat 9:00'da meyve yiyorum. Sebze de çok seviyorum; ıspanak, limon, domates, biber, patates, salatalık, patlıcan, marul, maydanoz, nane. Gece olunca ben çok mutlu oluyorum çünkü ben ve ailem gece meyve ve sebze yiyoruz. Sonra ellerimi yıkıyorum ve dişimi fırçalıyorum.

Dok. No: 2

- Haydar Aliyev Merkezini Kukla Müzenisi gezecez Baküdeki minyatür **KiTaP** müzenisi çok merakediyorum çünkü bu müzesini çok merakediyorum, çünkü bu müze **Dünyanın** ilk **veTek** minyatür **KiTaP** müzesi.

Haydar Aliyev Merkezini, Kukla Müzesini gezeceğiz. Bakü'deki minyatür kitap müzesini çok merak ediyorum. Çünkü bu müze dünyanın ilk ve tek minyatür kitap müzesidir.

Dok. No: 6

- **bir Pazar** günü **birÇok ağaÇ Vardı Ve Park Çok** güzeldi **Tabiat Ve Hayvan** gittik hep birlikte işeriye **girdiK** çeşitli hayvanlar ağaçlar **Ve ÇeÇikler Vardı** biz sonra güvenlik sorduk hangi **Hayvanlar Var Listeye Paktık** Önce zürafeler gitik Zürafe **Bizim** boyumuz çok uzundur.

Bir pazar günü bir çok ağaç vardı. Tabiat ve park çok güzeldi. Birlikte hayvanat bahçesine gittik. İçeriye girdik. İçeride hayvanlar, ağaçlar ve çiçekler vardı. Biz sonra güvenliğe içeride hangi hayvanların olduğunu sorduk. Listeye baktık. Önce zürafaların yanına gittik. Zürafaların boyu bizim boyumuzdan uzundu.

Dok. No: 15

- Suriyede **Öğretmen olaraK çalışTım** en güzel bir hatıra haytımda Birinci gün ilk ders verdim **öğretmenliK** başladım **çocuklara TanışTım** ve ders başladı zaman çok hayacanladım ve mutluydum. Çocuklar **Benim** derste çok etkeleniyorlar ve **Beni** çok seviyorlar.

Ben Suriye'de öğretmen olarak çalışTım. Hayatımdaki en güzel hatıra, ilk ders verdiğim birinci gündü. Öğretmenliğe başladım, çocuklarla tanışTım. Ders başladığı zaman çok heyecanlandım ama mutluydum. Çocuklar benim dersimden çok etkileniyorlar ve beni çok seviyorlar.

5.6.3. Birleşik Sözcüklerin Hatalı Kullanımı

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 2

- Haydar Aliyev Merkezini Kukla Müzenisi gezecez Baküdeki minyatür KiTaP müzenisi çok **merakediyorum**, çünkü bu müze Dünyanın ilk ve Tek minyatür KiTaP müzesi.

Haydar Aliyev Merkezini, Kukla Müzesini gezeceğiz. Bakü'deki minyatür kitap müzesini çok merak ediyorum. Çünkü bu müze dünyanın ilk ve tek minyatür kitap müzesidir.

Dok. No: 19

- ben bu sabah ÇOK Mutlu oldum. Bu gün okula gidiyorum bu gün okula başlıyor. Elini yüzüne yıkıyorum. Oku Kıyafetleri giyor **Kahvaltı** yapıyorum Dişlerim Fırçalıyorum mavi şantası masadan alıyorum. Benim ile annem okula gidiyor. Bu gün okula ilk günü ben çok heyecanlıdım.

Ben bu sabah çok mutlu oldum. Bu gün okula gidiyorum. Okul bu gün başlıyor. Elim ve yüzümü yıkıyorum. Okul kıyafetlerimi giyiyorum. Kahvaltı yapıyorum. Dişlerimi fırçalıyorum. Mavi çantamı masadan alıyorum. Ben annemle okula gidiyorum. Bu gün okulun ilk günü ve ben çok heyecanlandım.

Dok. No: 25

- Sizinle çok engeli **atlama bildim**.

Sizinle çok engeli atlayabildim.

Dok. No: 27

- O zor değil ama neden olamayacak sorarsanız çünkü ben **bir az** yaşlandım ve bu yaşta beni Kimse alamaz.

O zor değil ama neden olamayacak diye sorarsanız çünkü ben biraz yaşlandım ve bu yaşta beni kimse alamaz.

Dok. No: 43

- Çanakaleye gideceğiz Gelibolu **Yarım adasını** gezeciğiz. Basketball oynacağım maçları hazırlayacağım.

Çanakale'ye gideceğiz. Gelibolu Yarımadası'nı geeceğiz. Basketbol maçları hazırlayacağım ve basketbol oynayacağım.

Dok. No: 49

- İlk önce Alfabeyi ezberledim sonra yazmayı öğrendim ve ger hangi kelimeyi duyduysam yeğenime manasına Soruyordum ve yazıyordum. 5 ayda iyi dereceye yazmayı öğrendim diyebilirim ama iyi konuşamıyordum. 5 yıl sonra çok iyi yazabiliyorum ve **okuya biliyorum** ama tabik 100% değil.

İlk önce alfabeyi ezberledim sonra da yazmayı öğrendim ve herhangi bir kelimeyi duyduysam yeğenime manasını soruyordum ve yazıyordum. 5 ayda iyi derecede yazmayı öğrendim diyebilirim ama iyi konuşamıyordum. 5 yıl sonra çok iyi yazabiliyorum ve okuyabiliyorum yalnız 100% değil.

Dok. No: 66

- Kışta çok iyi günler geliyor Çünkü yağmur yağıyor kış mevsimi Çok seviyorum ailem beraber soba'ya önünde oturuyoruz. Kışta kar'da oynuyoruz. Bay kara havuç gözler yapıyoruz. Adanada kar yağmıyor ama **inşe Allah** istanbulda gideceği ve bay kar yapacağız.

Kışın çok iyi günler geliyor çünkü yağmur yağıyor. Kış mevsimini çok seviyorum. Ailemle beraber sobanın önünde oturuyoruz. Kışın karda oynuyoruz. Kardan adama havuç ve gözler yapıyoruz. Adana'da kar yağmıyor ama inşallah İstanbul'a gideceğim ve kardan adam yapacağım.

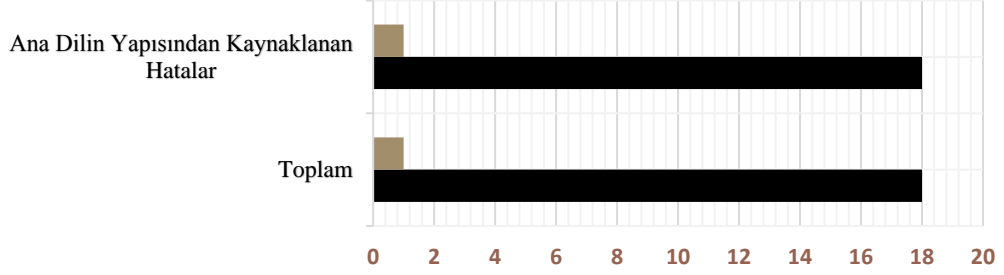
Dok. No: 74

- Ben hayalim var **seyhatetmek** istiyorum Dünyada bir şok ülkeler içinde güzel en ülke SeVdim **Ziyaret atmak** istiyorum mısır ülkesi.

Benim bir hayalim var. seyahat etmek istiyorum. Dünyada birçok ülkeler içinde en sevdiğim ve ziyaret etmek istediğim ülke Mısır.

5.7. Ana Dilin Yapısından Kaynaklanan Hatalar

Tablo 8. Ana Dilin Yapısından Kaynaklanan Hatalara İlişkin Bulgular

	Toplam	Ana Dilin Yapısından Kaynaklanan Hatalar
■ f	100%	100%
■ Hata Sayısı	18	18

Tablo 8’de Suriyeli geç iki dilli bireylerin ana dillerinin yapısından kaynaklanan hatalara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin ana dillerinin yapısından kaynaklanan hata sayısı 18’dir.

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 1

- her gün meyve yiyorum çünkü çok seviyorum Meyveyi Portakal,erik, elma, karpuz, Mandalina, inci, havuç, çok sağlıklı meyve saat 9:00 her gün yiyorum Sebze de çok seviyorum İSPanak, limon, domatet, biber, Patates salatalık, Patlıcan, Marul, **Pakdünüs**, nane.

Her gün meyve yiyorum çünkü meyveyi çok seviyorum. Portakal, erik, elma, karpuz, mandalina, inci, havuç çok sağlıklı meyvelerdir. Her gün saat 9:00’da meyve yiyorum. Sebzeyi de çok seviyorum; ıspanak, limon, domates, biber, patates, salatalık, patlıcan, marul, maydanoz, nane.

Dok. No: 62

- Dedemin Bakalı kitabı okudum ve çok sevdim. Bu **kitab** kız yazdı adı: Seyrmin Yaşar. Yazdı 11 yaşı Çok güzel **kitab** yazdı.

“Dedemin Bakkalı” kitabını okudum ve bu kitabı çok sevdim. Bu kitabı bir kız yazdı. Adı, seyremi Yaşar. O, bu kitabı 11 yaşında yazdı/ O, bu kitapta 11 yaşını yazdı. O çok güzel bir kitap yazdı.

Dok. No: 64

- Ben büyükten sonra öğretmen olacam ve Çocuklara Çok anlatmak istiyorum ve öğretmenlerim gibi kurallar verecem. **Mesallar** verecem. Mesela birbirine seveceğiz ve büyüklere saygı vereceğiz.

Ben büyüdükten sonra öğretmen olacağım. Çocuklara ders anlatmak istiyorum. Çocuklar için öğretmenlerimin koyduğu gibi kurallar koyacağım. Örnekler vereceğim. Mesela birbirimizi seveceğiz ve büyüklere saygı duyacağız.

Dok. No: 66

- Kışta çok iyi günler geliyor Çünkü yağmur yağıyor kış mevsimi Çok seviyorum ailem beraber soba'ya önünde oturuyoruz. Kışta kar'da oynuyoruz. **Bay kara** havuç gözler yapıyoruz. Adanada kar yağmıyor ama **inşe Allah** istanbulda gideceği ve **bay kar** yapacağız.

Kışın çok iyi günler geliyor çünkü yağmur yağıyor. Kış mevsimini çok seviyorum. Ailemle beraber sobanın önünde oturuyoruz. Kışın karda oynuyoruz. Kardan adama havuç ve gözler yapıyoruz. Adana'da kar yağmıyor ama inşallah İstanbul'a gideceğim ve kardan adam yapacağım.

Dok. No: 68

- Demekki **mayva** kalmiyecakTı Önemli olan **mayvayı** bölmek ve diğer canlılar sünmaktı.

Demek ki meyve kalmayacaktı. Önemli olan meyveyi bölmek ve diğer canlılara sunmaktı.

Dok. No: 69

- Bir kere **cami Merkezi** gittik ben baba, anne abim ablam Kardeşim hepsi giTik Vedayı nene, dede Ve hala Teyzi giTik öTöböS yanına gittik çok mutlu olduk ve et mangal koyduk.

Bir keresinde Merkez camisine gittik. Ben, babam, annem, abim, ablam, kardeşim dayım, nenem, halam hepimiz gittik. Otobüsün yanına gittik çok mutlu olduk. Mangala et koyduk.(Merkez cami, tamlama dizilimindeki farklılık)

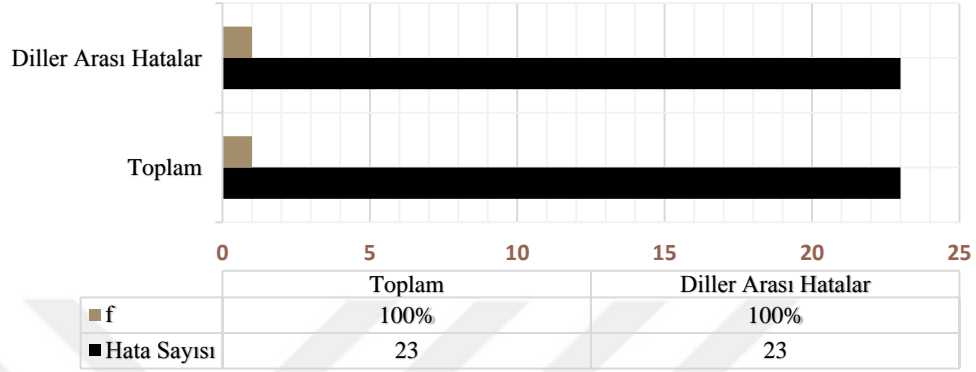
Dok. No: 72

- Herhalde **beny** tohaf bir koşa benzetmişlerdi **Belky** de onların gözönde maselardan ÇIKIP gelmişTim.

Onlar *beni* herhalde tuhaf bir kuşa benzetmişlerdi. *Belki* de onların gözündə masallardan çıkıp gelmişim.

5.8. Diller Arası Hatalar

Tablo 9. Diller Arası Hatalara İlişkin Bulgular

Tablo 9’da Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptıkları diller arası hatalara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptıkları diller arası hata sayısı 23’tür.

Kalın yazım: Hatalı sözcük ve cümleleri,

İtalik yazım: Düzeltilmiş sözcük ve cümleleri belirtmektedir.

Dok. No: 1

- her gün meyve yiyorum çünkü çok seviyorum Meyveyi Portakal,erik, elma, karpuz, Mandalina, inci, havuç, çok sağlıklı meyve saat 9:00 her gün yiyorum Sebze de çok seviyorum İSPanak, limon, domatet, biber, Patates salatalık, Patlıcan, Marul, **Pakdünüs**, nane.

Her gün meyve yiyorum çünkü meyveyi çok seviyorum. Portakal, erik, elma, karpuz, mandalina, inci, havuç çok sağlıklı meyvelerdir. Her gün saat 9:00’da meyve yiyorum. Sebzeyi de çok seviyorum; ispanak, limon, domates, biber, patates, salatalık, pathıcan, marul, maydanoz, nane.

Dok. No: 23

- en güzel **htra**
en güzel hatıra

Dok. No: 30

- Ben istanbol **estikşaf** eTTim.
Ben İstanbul’u keşfettim.

Dok. No: 43

- Çanakaleye gideceğiz Gelibolu Yarım adasını gezeciğiz. **BaskeTball** oynıcağım maçları hazırıyacağım.

Çanakkale'ye gideceğiz. Gelibolu Yarımadası'nı geeceğiz. Basketbol maçları hazırlayacağım ve basketbol oynayacağım.

Dok. No. 46

- En yakın arkadaşım adı Dilovan'dı. bu arkadaşımı çok seviyorum. Birbirimize çok iyi anlaşıyorduk. Beni çok güldürüyordu. Birinci sınıftan **universitye** Kadar beraberdik ben inşaat mühendislik **Kollegi** girdim oda ziraat mühendislik **Kollegi** girdi o halde aynı sınıfta olmadık ikimizd üzüldük.

En yakın arkadaşımın adı Dilovan'dı. Bu arkadaşımı çok seviyordum. Birbirimizle çok iyi anlaşıyorduk. O beni çok güldürüyordu. Birinci sınıftan üniversiteye kadar beraberdik. Ben inşaat mühendisliği kolejine girdim, o da ziraat mühendisliği kolejine girdi. Bu nedenle aynı sınıfta olamadık. İkimiz de üzüldük.

- **Universitye** girdikten sonra kara günlerimiz başladı. Suriyede yavaş yavaş savaş başladı. Çok zor günleri geçtik. Sonra ben Türkiye gelmeye düşündüm. Türkiye geldim en sevdiğim arkadaşımda ayrıldım. Çok üzücü bir andı.

Üniversiteye girdikten sonra kara günlerimiz başladı. Suriye'de savaş yavaş yavaş başladı. Çok zor günleri atlattık. Sonra ben Türkiye'ye gelmeyi düşündüm. Türkiye'ye geldim. En sevdiğim arkadaşımdan ayrıldım. Çok üzücü bir andı.

Dok. No: 49

- İlk önce **Alphabeyi** ezberledim sonra yazmayı öğrendim ve ger hangi kelimeyi duyduysam yeğenime manasına Soruyordum ve yazıyordum. 5 ayda iyi dereceye yazmayı öğrendim diyebilirim ama iyi konuşamıyordum. 5 yıl sonra çok iyi yazabiliyrum ve okuya biliyorum ama tabik **100%** değil.

İlk önce alfabeyi ezberledim sonra da yazmayı öğrendim ve herhangi bir kelimeyi duyduysam yeğenime manasını soruyordum ve yazıyordum. 5 ayda iyi derecede yazmayı öğrendim diyebilirim ama iyi konuşamıyordum. 5 yıl sonra çok iyi yazabiliyorum ve okuyabiliyorum yalnız 100% değil.

Dok. No. 61

- Ben bayramde çok motlu oldom akrabaler geldi teyzim amcem geldi Halam geldi ŞeKer Verdi **şokolad** bisküvi çips çok yedim.

Ben bayramda çok mutlu oldum. Akrabalarımız geldi. Teyzem, amcam ve halam geldi. Bana şeker verdiler. Çok fazla çikolata, bisküvi ve cips yedim.

Dok. No: 73

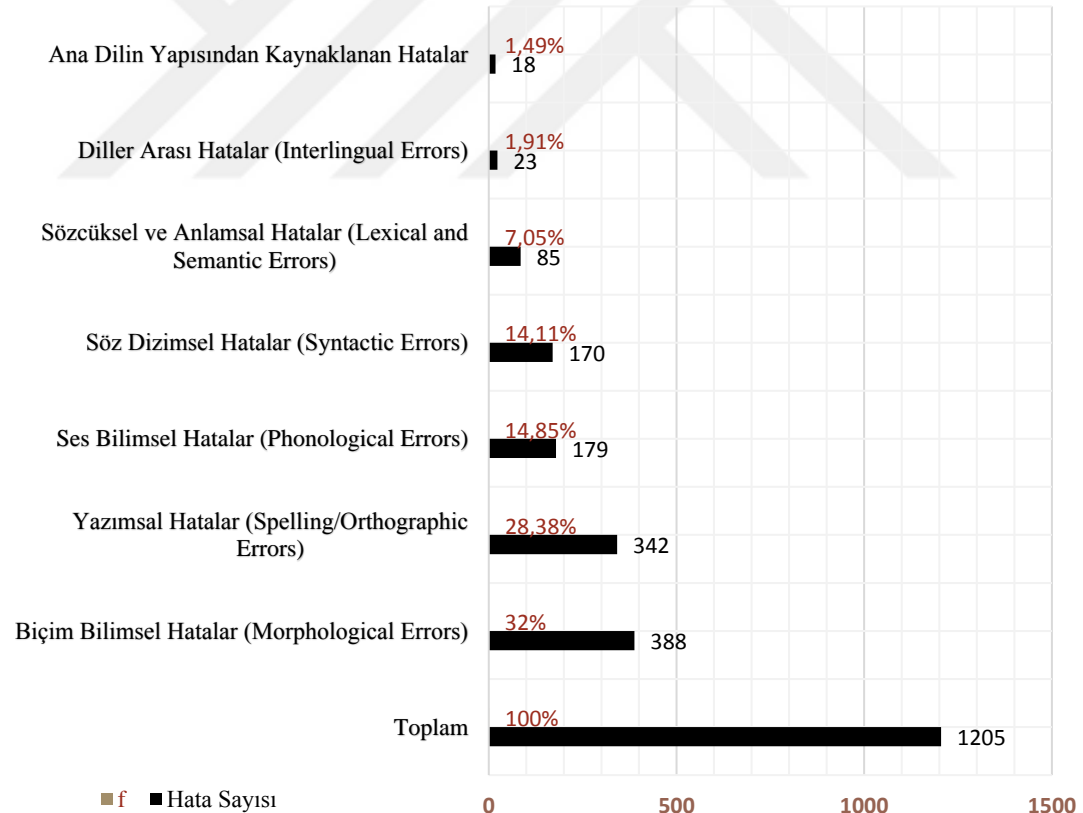
- Adana güzel ülkelerden budur ve büyüktür Merkez cami çok güzel ve parkı güzel büyük Şehir yemek kebab ve kuru fasulye, pide şalgamla meşhurdur. Adanada **million** insanlar var süriyeli ve türkler var.

Adana güzel şehirlerden biridir ve büyüktür. Merkez cami ve parkı çok güzel ve büyüktür. Şehir, kebab, kuru fasulye, pide ve şalgamla meşhurdur.

Adana'da milyonlarca insanlar var; Suriyeliler, Türkler.

5.9.Hata Analizin Genel Sonuçları

Tablo 10. Hata Analizinin Genel Sonuçları

Tablo 10'da hata analizinin genel sonuçlarına yer verilmiştir. Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptığı genel hataların oranları ise şöyledir; biçim bilimsel hatalar genel hataların en büyük dilimi olup ve hata oranı %32'dir. Yazımsal hatalar genel hataların %28,38'ini oluşturup hata oranı en büyük ikinci hatadır. Ses bilimsel

hatalar genel hataların %14,85'ini oluşturmaktadır. Söz dizimsel hatalar genel hataların %14,11'ini oluşturmaktadır. Sözcüksel ve anlamsal hatalar genel hataların %7,05'ini oluşturmaktadır. Diller arası hatalar genel hataların %1,91'ini oluşturmaktadır. Ana dilin yapısından kaynaklanan hatalar genel hataların %1,49'unu oluşturmaktadır. Elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptığı genel hata sayısı toplam 1205'tir. Biçim bilimsel hata sayısı 388 olup en çok yapılan hatadır. Yazımsal hata sayısı 342 olup en çok yapılan ikinci hatadır. Ses bilimsel hata sayısı 179'dur. Söz dizimsel hata sayısı 170'tir. Sözcüksel ve anlamsal hata sayısı 85'tir, Diller arası hata sayısı 23'tür. Ana dilin yapısından kaynaklanan hata sayısı 18'dir.

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Türkiye'deki Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarının hata analizi yaklaşımıyla incelendiği bu çalışmada, iki dillilik kavramı araştırmanın ikinci bölümünde detaylı olarak ele alınmıştır. Dil edinimine, ikinci dil edinimine, iki dilliliğin tanımına ve iki dillilik türlerine tezin ikinci bölümünde geniş olarak yer verilmiştir. Bu çalışmada, iki dillilik türlerinden geç iki dillilik türü ele alınmıştır. Bu doğrultuda, araştırma kapsamındaki katılımcılar Suriyeli geç iki dilli bireylerden seçilmiştir. Araştırmaya katılan toplam katılımcı sayısı 80'dir. Araştırmaya katılan Suriyeli geç iki dilli bireylerden 48'i erkek, 32'si kızdır. Bireyin erken veya geç iki dilli olarak kategorilere ayrılmasında yaş faktörü önemlidir. Bu çalışma ise geç iki dilli bireyleri kapsamaktadır. Dolayısıyla seçilen bireylerin alt yaş sınırı olarak 8, üst yaş sınırı ise 15 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde yazma, ana dilde yazma, ikinci dilde yazma ve hata analizi konuları anlatılmıştır. Hata ve yanlış kavramları arasındaki ayrıma ve hata analizine değinilmiştir. Hata türleri ve hatarın sınıflandırılmasına yer verilmiştir. Bu çalışmada, katılımcılara önceden belirlenen konu başlıkları verilmiştir. Verilen konuların dışında yazmayı isteyen katılımcılar için sınırlama yapılmamıştır. Bu çalışmada, katılımcılardan yazılarını, yazı yazma tekniklerinden serbest yazma tekniği ile yazmalarını istenmiştir. Suriyeli geç iki dilli 80 katılımcıdan toplanan dokümanlar numaralandırılmıştır. Toplanan bu yazılı dokümanlar hata analizi yaklaşımıyla incelenmiş, bulgular ve yorum bölümünde raporlaştırılmıştır. Toplanan dokümanlar sırasıyla, ses bilimsel hatalar, söz dizimsel hatalar, biçim bilimsel hatalar, sözcüksel ve anlamsal hatalar, yazımsal hatalar, ana dilin yapısından kaynaklanan hatalar ve diller arası hatalar olmak üzere kategorilendirilip çözümlenmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle sonuçlar şu şekildedir;

Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarında yaptığı genel hata sayısı toplamda 1205'tir. Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptığı genel hataların oranları ise şöyledir; ses bilimsel hata sayısı 179'dur, ses bilimsel hatalar, genel hataların %14,85'ini oluşturmaktadır. Söz dizimsel hata sayısı 170'tir, söz dizimsel hatalar genel hataların %14,11'ini oluşturmaktadır. Biçim bilimsel hata sayısı 388'dir, biçim bilimsel hatalar genel hataların %32'sini oluşturmaktadır. Sözcüksel ve anlamsal hata sayısı 85'tir, Sözcüksel ve anlamsal hatalar genel hataların %7,05'ini oluşturmaktadır. Yazımsal

hata sayısı 342'dir, yazımsal hatalar genel hataların %28,38'ini oluşturmaktadır. Ana dilin yapısından kaynaklanan hata sayısı 18'dir, Ana dilin yapısından kaynaklanan hatalar genel hataların %1,49'unu oluşturmaktadır. Diller arası hata sayısı 23'tür, diller arası hatalar genel hataların %1,91'ini oluşturmaktadır. Suriyeli geç iki dilli 80 katılımcının yazılı dokümanlarındaki ses bilimsel hataların sayısı 179'dur. Eksik harf kullanımını analiz edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı ses bilimsel hatadır. Önlük-artlık uyumu Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı ses bilimsel ikinci hatadır. /i/ ve /ı/ seslerinin birbirinin yerine kullanılması Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı ses bilimsel üçüncü hatayı oluşturmaktadır. Suriyeli geç iki dilli 80 katılımcının yazılı dokümanlarındaki söz dizimsel hataların sayısı 170'tir. Öge eksikliği, analiz edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı söz dizimsel hatadır. Bağlaç ve edat edat hataları Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı söz dizimsel ikinci hatadır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı üçüncü hata ise hatalı öge dizilimidir. Suriyeli geç iki dilli 80 katılımcının yazılı dokümanlarındaki biçim bilimsel hata sayısı 388'dir. Eklerin eksik ve hatalı kullanımını, analiz edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı biçim bilimsel hatadır. İyelik ekinin eksik ve hatalı kullanımı Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı biçim bilimsel ikinci hatadır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı üçüncü hata ise belirtme durumu ekinin hatalı kullanımınıdır. Suriyeli geç iki dilli 80 katılımcının yazılı dokümanlarındaki sözcüksel ve anlamsal hata sayısı 85'tir. Hatalı sözcük kullanımını, Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı sözcüksel ve anlamsal hatadır. Anlamsal hatalar, Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı sözcüksel ve anlamsal ikinci hatadır. Suriyeli geç iki dilli 80 katılımcının yazılı dokümanlarındaki yazımsal hata sayısı 342'dir. Büyük ve küçük harf hataları, Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı yazımsal hatadır. Noktalama hataları, Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı yazımsal ikinci hata türüdür. Suriyeli geç iki dilli bireylerin en sık yaptığı yazımsal üçüncü hata ise birleşik sözcüklerin hatalı kullanımınıdır. Suriyeli geç iki dilli 80 katılımcının yazılı dokümanlarındaki ana dillerinin yapısından kaynaklanan hata sayısı 18'dir. Suriyeli geç iki dilli 80 katılımcının yazılı dokümanlarından elde edilen verilere göre Suriyeli geç iki dilli bireylerin yaptıkları diller arası hata sayısı 23'tür.

Lenneberg (1967) tarafından oluşturulan kritik dönem hipotezi "*critical period hypothesis*", tam dil ediniminin mümkün olduğu bir dönem olduğunu ancak bu süre

geçtikten sonra dilin tamamen veya normal olarak edinilemeyeceğini belirtmektedir (Schouten, 2009). Bu kritik dönemin ergenliğe kadar olduğu söylenmektedir. Bu süreden sonra beyin plastisitesi azalır ve insanlar bir dil edinim mekanizmasına daha az erişebilir, eğer böyle bir cihaz varsa (Beardsmore, 1986).

McDonald (2000), dili edinme düzeyini ve edinme zorluğunu, bireyin L1'inin öğrendiği L2'ye ne kadar benzediğine bağlı olduğunu iddia eder. L1'lerinin Arapça, L2'lerinin Türkçe olduğu Suriyeli geç iki dilli bireylerin ikinci dili edinmede yaşadıkları zorluğu yaptıkları hataların niteliğinden anlayabilmekteyiz. Bu zorluğu en sık yapılan morfolojik hatalardan görebilmekteyiz. Morfolojik unsurlar ve sentaks bir dilin tipolojik özellikleridir, yani kimliğidir. Bu açıdan bakıldığında farklı diller arasında ayırt edici bir role sahiptir. Bu araştırmada yer alan geç iki dilli bireylerin ana dili Arapçadır ve bu bireylerin yazdıkları dokümanlar Türkçedir. Arapça ve Türkçe birbirinden morfolojik, fonolojik, sentaktik ve leksikolojik olarak farklıdır. Diller arasındaki dil bilimsel farklılık, iki dilli bireyler hakkında bizlere bilgiler vermektedir. Tipolojik anlamda birbirinden bu kadar farklı olan bu iki dil, bireylerin dil edinim sürecinin erken dönemlerinde yerini belli eder. Erken yaşlarda, dil veya dillerin edinimi sürecinde dil bilimsel yapıların içselleştirilmesi beklenir. Morfolojik, fonolojik, sentaktik ve leksikolojik unsurlar erken dönemde edinilir ve bu unsurların üretiminde hatalar erken dönemden sonra azalır. Dil için kritik dönemden sonra beyin plastisitesi azalabileceği için üretimde hatalar yaş ilerledikçe artabilir. Bu hataların geç iki dilli bireylerde kendini daha fazla göstermesi beklenir.

Bu araştırmada sonucunda Türkiye'deki Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarında yaptıkları hatalar ile geç iki dilli olmaları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Suriyeli geç iki dilli bireylerin yazılı anlatımlarında yaptıkları 1205 hatanın 388'i biçim bilimsel hatalardır. Bu hata sayısı, genel hataların %32,199'unu oluşturur ve en sık yapılan hata türüdür. Biçim bilimsel hataları, iyelik ekinin eksik ve hatalı kullanımından kaynaklanan hatalar takip etmektedir. Araştırmaya katılan geç iki dilli bireylerin yaş aralığı 8 ile 15'tir. Bu yaş aralığındaki bireylerin yaptıkları en sık hata türünün biçim bilimsel hatalar olması geç iki dilli olmalarını doğrular niteliktedir. 8 ile 15 yaş aralığındaki eş zamanlı veya erken iki dilli bireylerin geç iki dillilerin aksine daha az morfolojik hatalar yapmaları beklenir çünkü erken yaşta dil edinimi otomatik olarak gerçekleşir. Morfolojik unsurların edinimi, dil edinim sürecinin başından sonuna kadar devam eder. İlerleyen yaşlarda morfolojik unsurlar

yavaş yavaş oturmaya başlamış olacağından morfolojik hata yapmanın büyük ölçüde azalması beklenir. Bu araştırmaya katılan geç iki dilli bireylerin hatalarında yaş unsuru önemli bir yer tutmaktadır. Yapılan morfolojik, fonolojik, sentaktik ve leksikolojik hatalara bakıldığında, hataların bireylerin geç iki dilli olmasıyla doğrudan ilintili olduğu ortaya çıkmaktadır.

ÖNERİLER

- İki dillilik çalışmaları Türkiye içerisinde az işlenilmiş bir alandır. İki dillilik ile ilgili daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Türkiye'deki iki dilli bireylerin hangi tür iki dilli bireyler olduğu araştırılabilir. Türkiye'nin iki dillilik haritası çıkarılabilir.
- Türkiye sınırları içinde yaşayan azınlık durumundaki etnisitelerin iki dillilik durumu incelenebilir.
- İki dilli çocukların dil gelişimini erken ve geç dönem olarak inceleyip karşılatırmalı çalışmalar yapılmalıdır.
- İki dilli bireylerle karşılatırmalı dil çalışmaları yapılabilir.
- İki dilli bireylerin ikinci dil edinimi sürecinde birinci dilin etkisi ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.
- İki dilli bireylerin yaptıkları diller arası olumlu/olumsuz transfer veya aktarımlar incelenmelidir.
- İki dilli bireylerin beyinsel fonksiyonlarının incelenmesi için laboratuvarlar yapılmalıdır.
- İki dillilik ve dil edinimi üniversitelerin ilgili bölümlerinde ders olarak verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abrahamsson, N. (2012). Age of onset and nativelike L2 ultimate attainment of morphosyntactic and phonetic intuition. *Studies in Second Language Acquisition*, 34, 187–214.
- Abrahamsson, N., & Hyltenstam, K. (2008). The robustness of aptitude effects in near-native second language acquisition. *Studies in Second Language Acquisition*, 30, 481–509.
- Aksan, D. (1987) *Türkçenin Gücü* (Türkiye İş Bankası, Ankara).
- Alptekin, Cfr., C. (2010) *Relations and Interactions Between Languages in Bilingualism: Reasons and Results*, «Journal of Theory and Practice in Education», 6, pp. 180.
- Altenaichinger, A. (2003). Theories of second language acquisition. In M. Hanak-Hammerl & D. Newby (Eds.), *Second language acquisition: The interface between theory and practice* (pp. 7-31). Graz: Graz University.
- Baker, C. (1996). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ben-Zeev, S. (1977). The influence of bilingualism on cognitive strategy and cognitive development. *Child Development* 48, 1009-1018.
- Best, C., McRoberts, G., & Goodell, E. (2001). Discrimination of non-native consonant contrasts varying in perceptual assimilation to the listener's native phonological system. *Journal of the Acoustical Society of America*, 109, 775–794.
- Bialystok, E. (1988), 'Levels of Bilingualism and Levels of Linguistic Awareness'. *Developmental Psychology*, 24 (4), p. 560-567.
- Bialystok, E. (2007). Acquisition of literacy in bilingual children: A framework for research. *Language Learning*, 57, 45-77.
- Bialystok, E., Luk, G., & Kwan, E. (2005). Bilingualism, biliteracy, and learning to read: Interactions among languages and writing systems. *Scientific Studies of Reading*, 9, 43-61.
- Bongaerts, T., Van Summeren, C., Planken, B., & Schils, E. (1997). Age and ultimate attainment in the pronunciation of a foreign language. *Studies in Second Language Acquisition*, 19, 447–465.

- Brice, A., E. & Brice, R., G. (Eds.). (2009). *Language development: Monolingual and bilingual acquisition*. Pearson Education, Inc, Boston: Allyn & Bacon.
- Brisk, M.E. (2011). Learning to Write in the Second Language: K-5. In E. Hinkel (ed.), *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*, Volume II. (pp. 40-56), London: Routledge
- Brown, H. D. (2002). *Principles of language learning and teaching*. White Plains, NY: Longman.
- Brown, H., D. (1987) *Principle of Language Learning Teaching*, New York: Prentice Hall Regents.
- Brown, H., D. (2001). *Teaching by Principle*. San Fransisco: Second Edition.
- Byrne, D. (1979). *Teaching Writing Skill*. London. Longman.
- Çakır, İ. (2010). Yazma becerisinin kazanılması yabancı dil öğretiminde neden zordur?. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28), 1-12.
- Canadian Council on Learning. (2008) Understanding the academic trajectories of ESL students. Erişim adresi: <http://www.ccl-cca.ca/pdfs/LessonsInLearning/Oct-02-08-Understanding-the-acedemic.pdf>.
- Carter, R. (1998). *Vocabulary: Applied linguistics perspectives* (2nd ed.). London: Routledge.
- Christopherson, P. (1948). *Bilingualism*, London: Methuen Press.
- Clarkson, P.C. & Galbraith, P. (1992), 'BiHngualism and Mathematics Learning: Another Perspective'. *Journal for Research in Mathematics Education*, 23 (1), p. 34-44.
- Crystal, D. (1987). *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cummins, J. & Mulcahy, R. (1978), 'Orientation to Language in Ukrainian-English Bilingual Children'. *Child Development*, 49, p. 1239-1242.
- Cummins, J. (1976), ' The Influence of Bilingualism on Cognitive Growth: A Synthesis of Research Findings and Explanatory Hypotheses'. *Working Papers on Bilingualism*, 9, p. 1—43.
- Davies, P. and Pearse, E. (2002). *Success in English Teaching*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Dawe, L.C. (1983), 'Bilingualism and Mathematical Reasoning in English as a Second Language'. *Educational Studies in Mathematics*, 14(1), p. 325-353.

- De Groot, A. M. B. (2011). *Language and Cognition in Bilinguals and Multilinguals: An Introduction*. New York-Hove: Psychology Press.
- DeKeyser, R. (2000). Negative items and negation strategies in nonnative Italian. *Studies in Second Language Acquisition*, 22, 399–440. doi:10.1017/S0272263100003053.
- DeKeyser, R. M. (2000). The robustness of critical period effects in second language acquisition. *Studies in Second Language Acquisition*, 22, 499–533.
- DeKeyser, R., & Larson-Hall, J. (2005). What does the critical period really mean? In J. F. Kroll & A. M. B. De Groot (Eds.), *Handbook of bilingualism: Psycholinguistic approaches*. Oxford: Oxford University Press.
- Derwing, T., & Munro, M. (2005). Second language accent and pronunciation teaching: A research-based approach. *TESOL Quarterly*, 39, 379–397.
- Dictionary, C. (2013). Collins dictionary. London: William Collins.
- Dictionary, E. (2017). Retrieved from <http://www.merriam-webster.com>
- Dulay, H., Burt, M., Krashen, S. (1982). *Language Two*. Oxford: Oxford University, Inc.
- Duncan, S.E. & DeAvila, E.A. (1979), 'Bilingualism and Cognition: Some Recent Findings'. *NABE Journal*, 4, p. 15—50.
- Elçin D (2014) *İki dilliliğin yabancı dil becerileri üzerine etkisi: Tek dilli ve iki dilli öğrencilerin karşılaştırılması*, Çığ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Mersin.
- Ellis, R. (1997). *Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Erdogan, V. (2005) *Contribution of error analysis to foreign language teaching*. Mersin University Journal of the Faculty of Education, 1(2), 261-270.
- Ervin, S. & Osgood, C., E. (1954) "Second Language Learning and Bilingualism," in *Psycholinguistics*, ed. Charles E. Osgood and Thomas A. Sebeok, Bloomington, Ind., pp. 139-146.
- Fabiano-Smith, L., & Goldstein, B. A. (2010). Phonological acquisition in bilingual Spanish–English speaking children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 53: 160-178.
- Fishman, J. and Robert C. (1969). "Alternative measures of bilingualism." *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 8 (2): 276–282.

- Flege, J. (1995). Second language speech learning. In W. Strange (Ed.), *Speech perception and linguistic experience: Issues in cross-language research* (pp. 233–277). Timonium, MD: York Press.
- Flege, J., Munro, M., & MacKay, I. R. A. (1995). Factors affecting degree of perceived foreign accent in a second language. *Journal of the Acoustical Society of America*, *97*, 3125–3134.
- Flege, J., Yeni-Komshian, G., & Liu, S. (1999). Age constraints on second language acquisition. *Journal of Memory & Language*, *41*, 78–104.
- Gardner, R. C., & Lambert, W. E. (1972). *Attitudes and motivation in second-language learning*. Rowley, Mass: Newbury House Publishers.
- Gatbonton, E., & Trofimovich, P. (2008). The ethnic group affiliation and L2 proficiency link: Empirical evidence. *Language Awareness*, *17*, 229–248.
- Genesee, F. (2008). Bilingual first language acquisition: Evidence from Montreal. *Diversité Urbain*, 9-26. Retrieved from <http://www.psych.mcgill.ca/perpg/fac/genesee/6.pdf>
- GİGM. (2019). “Geçici Koruma”. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>. Erişim tarihi: 22.03.2020.
- Gürler, M. (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Suriyeli Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında Hata Çözümlemesi* (Master's thesis, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü).
- Granena, G., & Long, M. H. (2013). Age of onset, length of residence, language aptitude, and ultimate L2 attainment in three linguistic domains. *Second Language Research*, *29*, 311–343.
- Grosjean, F. (1982). *Life with two languages: An introduction to bilingualism*. Harvard University Press.
- Grosjean, F. (1989). Neurolinguists, beware! The bilingual is not two monolinguals in one person. *Brain and Language*, *36*, 3–15.
- Grosjean, F. (1995). A psycholinguistic approach to code-switching: The recognition of guest words by bilinguals. In L. a. Milroy, *One Speaker, Two Languages: Cross-Disciplinary Perspectives on Code-Switching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Grosjean, F. (1997). The bilingual individual. *Interpreting*, *2*(1-2), 163-187.

- Grosjean, F., & Byers-Heinlein, K. (2018). *The listening bilingual: Speech perception, comprehension, and bilingualism*. John Wiley & Sons.
- Hakuta, K. & Diaz, R.M. (1983), 'The Relationship Between Degree of Bilingualism and Cognitive Ability: A Critical Discussion and Some New Longitudinal Data'. In K.E. Nelson (ed.). *Children's Language*. Hillsdale, N J: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hamers J. F. & Blanc, M.H.A. (1989). *Bilinguality and Bilingualism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hamers, J.F. & Blanc, M.H.A. (1987) *Bilinguality and Bilingualism*. Cambridge University Press.
- Harmer, J. (2002). *The Practice of English Language Teaching 3rd Edition*. London: Longman.
- Haugen, E. (1973). Bilingualism, Language Contact, and Immigrant Languages in the United States in *Current Trends in Linguistics* 10. 1. 505-91, T. Mouton.
- Haynes, J. (2007). *Getting started with English language learners: How educators can meet the challenge*. Alexandria, Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Heredia, R. R. (2015). Bilingual memory storage: compound-coordinate and derivatives. Retrieved in February 28th from: <https://www.researchgate.net/publication/283569070>
- Hernandez, A., Hofmann, J., & Kotz, S. A. (2007). Age of acquisition modulates neural activity for both regular and irregular syntactic functions. *Neuroimage*, 36, 912– 923. doi:10.1016/j.neuroimage.2007.02.055
- Hernandez, A., Li, P., & MacWhinney, B. (2005). The emergence of competing modules in bilingualism. *Trends in Cognitive Sciences*, 9, 220–225. doi:10.1016/j.tics.2005.03.003
- Hoffmann, C. (1991). *An Introduction to Bilingualism*, Pearson Education Limited: Essex
- Hull, R., & Vaid, J. (2007). Bilingual language lateralization: A meta-analytic tale of two hemispheres. *Neuropsychologia*, 45, 1987–2008. doi:10.1016/j.neuropsychologia.2007.03.002

- Ioup, G., Boustagi, E., El Tigi, M., & Moselle, M. (1994). Reexamining the critical period hypothesis: A case study of successful adult SLA in a naturalistic environment. *Studies in Second Language Acquisition*, *16*, 73–98.
- Johnson, J. S., & Newport, E. L. (1989). Critical period effects in second language learning: The influence of maturational state on the acquisition of English as a second language. *Cognitive Psychology*, *21*, 60–99. doi:10.1016/0010-0285(89)90003-0
- Kan, P.F. & Kohnert, K. (2005). Preschoolers learning Hmong and English: Lexical-semantic skills in L1 and L2. *Journal of Speech, Language & Hearing Research*, *48*(2), 372-383
- Kaplan, M. (2001) *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 14. Baskı
- Kara, Ö. T. & Şihanlıoğlu, Ö. (2019). Türkiye’de Görülen Süreç Odaklı İki Dillilik Modelleri. *Uluslararası Diller Kongresi (INCOL-2019)*, 09-11 Ekim 2019, Çukurova Üniversitesi, Bildiri Tam Metin Kitabı, Çanakkale: Rating Academy Yayınları, 247-258
- Kellerman, E. (1995). Age before beauty. In L. Eubank, L. Selinker, & M. Sharwood Smith (Eds.), *The current state of interlanguage* (pp. 219–231). Amsterdam: Benjamins.
- Kessler, C. & Quinn, M.E. (1980), 'Positive Effects of Bilingualism on Science Problem-Solving Abilities'. In J.E. Alatis (ed.), *Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics*, Washington, D.C.: Georgetown University Press.
- Kim, K. H. S., Relkin, N. R., Lee, K. M., & Hirsch, J. (1997). Distinct cortical areas associated with native and second languages. *Nature*, *388*, 171–174. doi:10.1038/40623
- Kroll, J., Bobb, S., & Hoshino, N. (2014). Two languages in mind: Bilingualism as a tool to investigate language, cognition, and the brain. *Current Directions in Psychological Science*, *23* (3), 159 - 163.
- Lambert, W. E. (1975). Culture and language as factors in learning and education. In Wolfgang, A. (Ed.), *Edirjaciaf jmmiglant.siudcms*. Toronto: Ontario Institute for Studies in Education

- Landry, R., & Allard, R. (1993). Beyond Socially Naive Bilingual Education: The Effects of Schooling and Ethnolinguistic Vitality on Additive and Subtractive Bilingualism. Educational Resources Information Centre.
- Lenneberg, E. H. (1967). The biological foundations of language. *Hospital Practice*, 2 (12), 59-67.
- Li, X. (1999). How can language minority parents help their children become bilingual in a familial context? *Bilingual Research Journal*, 23(2&3), 211-224.
- Liddicoat, A. (1991). *Bilingualism: An Introduction*.
- Linck, J. A., Kroll, J. F., & Sunderman, G. (2009). Losing access to the native language while immersed in a second language: Evidence for the role of inhibition in second-language learning. *Psychological Science*, 20, 1507–1515. doi:10.1111/j.1467-9280.2009.02480.x
- Luk, G., De Sa, E., & Bialystok, E. (2011). Is there a relation between onset age of bilingualism and enhancement of cognitive control? *Bilingualism: Language and Cognition*, 14, 588–595. doi:10.1017/S1366728911000010
- Machová, L. (2015). *Language Acquisition in a Bilingual Environment*. Bachelor's Thesis, Technical University of Liberec. Retrieved in February 28th from: <http://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/20504/BAKAL%2525C3%252581%2525C5%252598KA%252B21.pdf>
- Mack, M. (2003) The phonetic systems of bilinguals. In: Banich MT and Mack M (eds) *Mind, Brain, and Language: Multidisciplinary Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- MacLeod, A., Laukys, K. and Rvachew, S. (2011) The impact of bilingual language learning on whole-word complexity and segmental accuracy among children aged 18 and 36 months. *International Journal of Speech-Language Pathology* 13: 490–499.
- Macnamara, J. (1969). How Can We Measure the Extent of a Person's Bilingual Proficiency? An International Seminar.
- Marouzeau, J. (1951) *Lexique de la terminologie linguistique*. Paris: Geuthner.
- McDonald, J. (2000) Grammaticality Judgments in a Second Language: Influences of Age of Acquisition and Native Language. *Applied Psycholinguistics* 21, p395- 423.

- McLaughlin, B. (1984). *Second Language Acquisition in Childhood*. Vol.1. *Preschool Children*. Hillsdal, Nj: Erlbaum. (ERIC Document No. ED 154604)
- McLaughlin, B. (1987). *Theories of Second-Language Learning*. (1st Ed.). London, UK.
- Mechelli, A., Crinion, J. T., Noppeney, U., O'Doherty, J., Ashburner, J., Frackowiak, R. S., & Price, C. J. (2004). Structural plasticity in the bilingual brain: Proficiency in a second language and age at acquisition affect grey matter density. *Nature*, 431, 757–757. doi:10.1038/431757a
- Moradi, H. (2014). Investigation through different types of bilinguals and bilingualism. *International Journal of Humanities & Social Science Studies*, 1(2), 107-112.
- Nikolov, M., & Djigunovic, J. M. (2006). Recent research on age, second language acquisition and early foreign language learning. *Annual Review of Applied Linguistics*, 26, 234-260. Retrieved from <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=53>
- Oestreicher, J., P. (1974). The early teaching of a modern language, education and culture. *Review of the Council for cultural cooperation of the council of Europe* 24, 9-16.
- Oxford Dictionaries. (2010). *Oxford dictionary of English*. 3rd rev.ed. New York: Oxford University Press.
- Özata H (2013) *Erken çift dillilikte okuma edinimi: İngilizceyi ikinci dil olarak edinen Türk çocukların okuma becerileri*, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Paradis, J. (2009) Oral language development in French and English and the role of home input factors. Report for the Conseil Scolaire Centre-Nord, Edmonton, Alberta, Canada.
- Patkowski, M. (1990). Age and accent in a second language: A reply to James Emil Flege. *Applied Linguistics*, 11, 73–89.
- Patten, A. (2002). What Kind of Bilingualism? In W. K. Patten, *Language Rights and Political Theory* (pp. 296-321). Oxford: Oxford University Press.

- Patterson, J.L. (2002) Relationships of expressive vocabulary to frequency of reading and television experience among bilingual toddlers. *Applied Psycholinguistics* 23: 493–508.
- Pelham, S., & Abrams, L. (2014). Cognitive advantage and disadvantages in early and late bilinguals. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 40, 313–325. doi:10.1037/a0035224
- Richards, J. C. & Renandya, W. A. (eds) (2002) *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice*. Cambridge: Cambridge University Press
- Robbert, M. S. (2017). *The Bilingual World: A Study on Bilingualism and its Cognitive Effects*. BachelorThesis. Retrieved in February 14th from: https://repositori.upf.edu/bitstream/handle/10230/33988/Serras_Robert_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Romaine, S. (1989). *Bilingualism*. Oxford: Blackwell.
- Saville-Troike, M. (2006). *Introducing Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press
- Schaufeli, A. (1992) A domain approach to Turkish vocabulary of bilingual Turkish children in the Netherlands. In: Fase W, Jaspaert K and Kroon S (eds) *Maintenance and Loss of Minority Languages*. Amsterdam: John Benjamins, pp. 117–135.
- Schiff, M., N., .B. (1992). Considering arrested language development and language loss in the assessment of second language learners. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, 23, 28-33.
- Schouten, A. (2009) The Critical Period Hypothesis: Support, Challenge, and Reconceptualization. Working Papers in *TESOL & Applied Linguistics*, Volume 9-1.
- Scovel, T. (2000). A critical review of the critical period research. *Annual Review of Applied Linguistics*, 20, 213–223.
- Sebastián-Gallés, N., Echeverría, S., & Bosch, L. (2005). The influence of initial exposure on lexical representation: Comparing early and simultaneous bilinguals. *Journal of Memory and Language*, 52(2), 240-255.

- Skutnabb-Kangas, T. & Toukoma, P. (1977). *The Intensive Teaching of the Mother Tongue to Migrant Children at Preschool age*. Research Report No. 26. Department of Sociology and Social Psychology, University of Tampere.
- Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Bilingualism or not: The education of minorities* (Vol. 7). Multilingual Matters.
- Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Tvåspråkighet*. LiberLäromedel.
- Taylor, J., R. (1997). *An Introduction to Error Analysis: The Study of Uncertainties in Physical Measurements 2nd Edition*. Colorado: University Science Book.
- Valdez, G., & Figueora, R.A. (1994). *Bilingual and testing: A special case of bias*. Norwood, NJ: Ablex Publishing Corp.
- Van Els, T. et al. (1996). *Applied Linguistics and Learning and the Teaching of Foreign Language*, London: New York, Auckland, A division of Hodder & Stoughton.
- Verhallen, M., Appel, R., & Schoonen, R. (1989). Language functions in early childhood education: The cognitive-linguistic experiences of bilingual and monolingual children. *Language and Education*, 3,2, 1-22.
- Volterra, V. and Taeschner, T. (1978). The Acquisition and Development of Language by Bilingual Children. *Journal of Child Language*, 5, 311-326.
- Vygotsky, L. (1962). *Thought and Language*. Cambridge, MA: MIT Press
- Webster, N., & Gove, P. B. (1961). *Webster's third new international dictionary*. Bell.
- Weinreich, U. (1953). *Languages in contact*. The Hague: Mouton.
- White, R. & Arndt, V. (1991) *Process Writing*, London: Longman
- Wong, F., L. (1991). When learning a second language means losing the first. *Early Childhood Education Quarterly*, 6, 323-346.
- Wuijtswinkel, K. V. (1994). *Critical Period Effects on the Acquisition of Grammatical Competence in a Second Language*. BA thesis, Nijmegen University.
- Zughoul, M. R. (1991). Lexical choice: Towards writing problematic word lists. *International Review of Applied Linguistics*, 29(1), 45-60.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.